

UKRAINE INNOVATE:

СУЧАСНІ МОДЕЛІ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ

Збірник тез доповідей
V МІЖНАРОДНОЇ МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Громадська організація «Інститут транскордонних ініціатив»
Лабораторія проєктів та ініціатив
Кафедра менеджменту
Волинський національний університет імені Лесі Українки

UKRAINE INNOVATE: СУЧАСНІ МОДЕЛІ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ

**Збірник тез доповідей
V МІЖНАРОДНОЇ МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
в рамках Програми «TOGETHER UNITED:
науковці проти війни»**

Електронне видання на CD-ROM

Луцьк
Вежа-Друк
2023

УДК 338(477):330.341.1(08)

У 45

Рекомендовано науковою радою ГО «Інститут транскордонних ініціатив»
(протокол 5-ЗП від 03.11.2023 р.)

Рецензенти:

Ковшун Н. Е. – д.е.н., професорка, директорка навчально-наукового інституту економіки та менеджменту, Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне, Україна.

Черчик Л. М. – д.е.н., професорка, професорка кафедри менеджменту, Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна.

Савчук А. Ю. – к.е.н., доцентка кафедри економіки та менеджменту, Волинський інститут ім. В. Липинського ПрАТ «ВНЗ «МАУП».

UKRAINE INNOVATE: сучасні моделі для відновлення: збірник тез доповідей V Міжнародної мультидисциплінарної науково-практичної конференції (Луцьк, 25 жовтня 2023 р.). / За заг. ред. Павліхи Н.В.– Луцьк : Вежа-Друк, 2023. –1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Об'єм даних 3,56 Мб.

ISBN 978-966-940-513-5

Видання містить тези доповідей V Міжнародної мультидисциплінарної науково-практичної конференції «UKRAINE INNOVATE: сучасні моделі для відновлення», яка відбулася 25 жовтня 2023 року у м. Луцьк.

У збірнику тез представлено результати наукових досліджень, присвячених інноваційним підходам відновлення України в умовах воєнного та повоєнного періодів. У публікаціях розглядаються актуальні проблеми міжнародної співпраці та європейської інтеграції в контексті інноваційного розвитку, інноваційні підходи та ефективні рішення у менеджменті для відновлення країни, а також публічне управління та адміністрування проектами, враховуючи інноваційні аспекти. Також у фокусі досліджень – інновації в економіці та ринкова трансформація, роль підприємництва, торгівлі та біржової діяльності в повоєнному відновленні; інновації в обліку, оподаткуванні та фінансовому секторі; інноваційні технології та цифрова трансформація для відновлення; зелені інновації, екологічне відновлення та сталий розвиток, а також питання освіти та інновацій для ефективного відновлення України. Збірник тез містить важливий внесок у розвиток наукових підходів та рекомендацій для створення стійкого та інноваційно орієнтованого суспільства.

Збірник призначений для науковців, представників різних академічних дисциплін, докторантів, аспірантів, студентів й усіх тих, кого турбують питання наслідків військових конфліктів і відновлення розвитку та миру у третьому тисячолітті.

Тексти представлено в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст та авторський стиль праць, розміщених у збірнику.

УДК '338(477):330.341.1(08)

© ГО «Інститут транскордонних ініціатив»,
Лабораторія проектів та ініціатив,
кафедра менеджменту

ВНУ імені Лесі Українки, 2023

© Упорядкування: Цимбалюк І.О.

ISBN ISBN 978-966-940-513-5

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
СЕКЦІЯ 1. Інноваційні підходи та ефективні рішення у менеджменті задля відновлення країни	26
Mieczyslaw Sprengel POSTWAR POLICY OF THE LIBERAL-NATIONAL COALITION IN AUSTRALIA.....	26
Khomiuk Nataliia MODERN INNOVATIVE CONCEPTS OF THE MANAGEMENT OF THE FOREIGN ECONOMIC ACTIVITIES OF THE ENTERPRISE	30
Науменко Наталія «РЕАНІМАЦІЯ» ТУРИСТИЧНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ПЕРШОГО РОКУ ВІЙНИ.....	33
Кива Альона, Самошкіна Ірина РЕЗЕРВИ ЗРОСТАННЯ ПРИБУТКУ ЯК ОСНОВНОГО ДЖЕРЕЛА ПОПОВНЕННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ	40
Довгаль Валентина, Самошкіна Ірина ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	43
СЕКЦІЯ 2. Міжнародна співпраця та європейська інтеграція: інноваційний вимір	26
Казарян-Верушкіна Валерія ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ МІГРАНТІВ У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ РИНОК ПРАЦІ.....	46
Білик Петро ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА МІГРАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ.....	51
СЕКЦІЯ 3. Публічне управління та адміністрування проектами відновлення: інноваційні аспекти	56
Monika Dobska ADAPTATION OF RELATIONSHIP MARKETING AS A RESPONSE TO CHANGES IN HOSPITAL MANAGEMENT	56
Лізун Валентин ФЕНОМЕН КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ У КОНТЕКСТІ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ	64
Романенко Євген ДОСВІД ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ПО УДОСКОНАЛЕННЮ ПІДХОДІВ ДО ПЛАНУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ПОЛІТИК У БЮДЖЕТНІЙ СФЕРІ	70
Косицька Вікторія ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ПРОЕКТАМИ З ПОДОЛАННЯ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ	73
Савчук Владислав ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ БЛАГОДІЙНИХ ПРОЄКТІВ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	77
Bilous Oleksandr FEATURES OF CREATIVE PROJECT BUDGET FORMATION	83

СЕКЦІЯ 4. Інновації в економіці та ринкова трансформація для відновлення України 87

Цимбалюк Ірина ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ЯК НОВА ЕКОНОМІЧНА ПАРАДИГМА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ	87
Кльоба Руслан АНАЛІЗ ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТІВ СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	92
Данилків Ірина ІННОВАЦІЇ В ЕКОНОМІЦІ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ.....	99
Мацюк Іван ІННОВАЦІЙНИЙ ШЛЯХ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	102
Невар Оксана ІНТЕГРОВАНІ ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ ДЕРЕВООБРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ	106

СЕКЦІЯ 5. Роль підприємництва, торгівлі та біржової діяльності у повоєнному відновленні України 111

Маяк Олег ВПЛИВ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА	111
Бондар Євгенія ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЛІСОПИЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	115
Могузний Юрій ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ ПРОСУВАННЯ ТОВАРІВ НА РИНОК	118

СЕКЦІЯ 6. Інновації в обліку, оподаткуванні та фінансовому секторі 123

Хрущ Юрій МАКРОЕКОНОМІЧНІ ДИСБАЛАНСИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ	123
Гладишевський Анатолій ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ЛУЦЬКІЙ МІСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ.....	128
Потрапелюк Микола ФІНАНСОВІ ПОТОКИ ДОМОГОСПОДАРСТВА	132
Шматковська Тетяна, Калущка Валерія ПРИЗНАЧЕННЯ КВЕД У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ....	136
Новосад Юрій ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ТА СТІЙКІСТЬ РОЗВИТКУ ІТ- ГАЛУЗІ В УМОВАХ ВІЙНИ	139

СЕКЦІЯ 7. Інноваційні технології та цифрова трансформація для відновлення України 143

Лук'янчук Юрій, Багнюк Наталія, Берайа Дмитро ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ВІДБУДОВИ ПОШКОДЖЕНИХ ОБ'ЄКТІВ ІНФРАСТРУКТУРИ.....	143
Шепелюк Леонід, Шепелюк Дмитро ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ АРХІТЕКТУРИ ТА АЛГОРИТМІВ НАВЧАННЯ НЕЙРОННОЇ МЕРЕЖІ НА ЯКІСТЬ РОЗПІЗНАВАННЯ НОМЕРНИХ ЗНАКІВ	148
Вербівська Людмила, Костей Олександра ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКУ АУТСОРСИНГОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ.....	154
Бекеша Олександра РОЛЬ ДИЗАЙНУ САЙТІВ ТА ЗАСТОСУНКІВ У ВПРОВАДЖЕННІ ПРАКТИК ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	160

СЕКЦІЯ 8. Зелені інновації, екологічне відновлення та сталий розвиток 165

Ryszard Kamiński “TAXONOMY” FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE EUROPEAN UNION.....	165
Nataliia Antoniuk ENVIRONMENTAL AND ECONOMIC ASPECTS OF SOIL POLLUTION AS A RESULT OF MILITARY ACTIONS.....	169
Тешева Лариса ДОСЛІДЖЕННЯ ДОСВІДУ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАСАД ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА «ЗЕЛЕНОГО»КУРСУ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	174
Корнелюк Ольга ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЦИРКУЛЯРНИХ МОДЕЛЕЙ РОЗВИТКУ В РЕГІОНІ	178
Гриценко Наталя, Козодой Дмитро СТРАТЕГІЯ ОНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	182
Караїм Ольга ІННОВАЦІЇ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ ЯК ОСНОВА СТАЛОГО ВІДНОВЛЕННЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ	186
Романюк Тетяна ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА ТА ЕКОЛОГІЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ.....	191
Приц Вікторія ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В КОНТЕКСТІ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	197

СЕКЦІЯ 9. Освіта та інновації для відновлення України 202

Лещенко Любов, Бескоровайна Ніна РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ.....	202
Тихончук Владислав МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗРОБКИ ПРОЕКТУ ЗАДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЦИФРОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ЛЮДЕЙ ТРЕТЬОГО ВІКУ	206
Romaniuk Bohdan ECONOMIC ASPECTS OF INNOVATION IMPLEMENTATION FOR ACHIEVING SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS	210

ПЕРЕДМОВА

Шановні учасники

*У Міжнародної мультидисциплінарної науково-практичної конференції «UKRAINE INNOVATE: сучасні моделі для відновлення»
Програми «TOGETHER UNITED: науковці проти війни»*

Російське вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року стало катастрофічною подією, яка вразила не лише Україну, але і весь світ. Ця агресія призвела до серйозного спустошення, трагічних людських жертв, масової внутрішньої та зовнішньої міграції, а також значного руйнування об'єктів інфраструктури. Україна змушена була стати перед лицем викликів, які їй ніколи не доводилося зустрічати в такому розмірі та складності.

В умовах повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну, усе українське суспільство об'єднане у своєму бажанні та зусиллях проти ворога, підтримки ЗСУ й людей, що постраждали від варварських дій агресора. Саме завдяки спільним зусиллями українського народу, й допомоги наших іноземних партнерів та друзів – ми переможемо й збережемо демократичні цінності.

Мир, безпека, справедливість в третьому тисячолітті в умовах сучасних викликів російської агресії в Україні, як ніколи, мають значення. Жодна держава у світі не досягне сталого, інклюзивного, розумного розвитку без миру, відчуття безпеки та справедливості.

Досягнення 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР), ухвалених світовими лідерами на Саміті ООН, неможливе під звуки пострілів і вибухів. Неможливе там, де панують агресивні геополітичні стратегії, що аплодують вторгненню до інших держав і порушенню прав і свобод людини.

Про це наголосив Президент України Володимир Зеленський під час участі у Діалозі лідерів на Саміті ООН з питань Цілей сталого розвитку в рамках 74-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку (США).

ПЕРЕДМОВА

Сьогодні питання протидії національній й міжнародній безпеці знаходяться під загрозою. Війни, збройні конфлікти, тероризм, наркобізнес, екологічні катастрофа, анексії, окупація, постпандемічна криза – це все набуло надглобального рівня.

Проблематика такого масштабу потребує для розв'язання реальне залучення великої кількості держав, мистецтва пошуків компромісів та генерації рішень, поглиблення міжнародного співробітництва та взаємодії.

У зв'язку з цим важливим є комплексне вивчення в рамках реалізації нашого проекту процесів формування сучасної парадигми миру, безпеки і справедливості в третьому тисячолітті. Мир, безпека, справедливість мають першочергове значенні у світі!

Програму «TOGETHER UNITED: науковці проти війни» зініційовано науковим колективом Громадської організації «Інститут транскордонних ініціатив» та дослідниками Лабораторії проектів та ініціатив Волинського національного університету імені Лесі Українки задля створення платформи для обміну думок та забезпечення єднання вчених різних галузей знань заради пошуку шляхів вирішення проблем війни, безпеки сталого розвитку та відновлення миру в Україні. Цією ініціативою ми запрошуємо національну та світову наукову спільноту, учених – представників різних академічних дисциплін та усіх, кого турбують питання наслідків військових конфліктів і відновлення розвитку й миру у третьому тисячолітті. Метою є обмін ідей та спільне обговорення сучасних викликів і загроз, пошук шляхів до порозуміння та миру в третьому тисячолітті, апробація наукових досліджень.

Попри всі труднощі та страждання, народ України продовжує боротися і виявляє неймовірний дух стійкості та рішучості. В цей найважчий час ми розуміємо важливість інноваційних підходів та сучасних моделей для відновлення. Українські наукові, освітні та технологічні сектори виходять на передній план у вирішенні цих надзвичайних завдань.

Конференція «UKRAINE INNOVATE: сучасні моделі для відновлення», яка проводиться в рамках Програми «TOGETHER

ПЕРЕДМОВА

UNITED: науковці проти війни», відіграє важливу роль у цьому контексті. Вона створює майданчик для обговорення інноваційних підходів, які можуть бути використані для відновлення громад і регіонів України. В рамках роботи цієї мультидисциплінарної конференції учасники, представники різних галузей знань, мають можливість поділитися досвідом, вислухати експертні думки та створити стратегії, спрямовані на відновлення країни.

Науковий сектор може внести вагомий внесок у розв'язання проблем, пов'язаних з гуманітарною та технічною підтримкою, а також в розвиток нових технологій і виробничих потужностей задля Перемоги України, які допоможуть змінити обличчя України в майбутньому. У свою чергу, освітні інституції готують молодь для нових викликів та допомагають їй засвоювати інноваційні знання та навички. Не менш важливий технологічний сектор розвитку науки сприяє вдосконаленню інфраструктури та розробці ефективних рішень для відновлення.

Україна вже продемонструвала свій потенціал у важкі моменти, і зараз наше призначення – побудувати новий шлях досягнення Цілей Тисячоліття, використовуючи інновації та сучасні моделі. Конференція «UKRAINE INNOVATE: сучасні моделі для відновлення» є вагомим кроком у цьому напрямку і свідчить про готовність населення України боротися за свій майбутній розвиток з використанням найкращих сучасних практик та інноваційних рішень.

Конференція «UKRAINE INNOVATE: сучасні моделі для відновлення» відзначається своєю метою об'єднати міжнародну наукову спільноту для активного обговорення важливості науки, інновацій та освіти у довгостроковому контексті відновлення України та створення її стійкого майбутнього після подій, які спричинили масштабні збитки та втрати. Водночас, враховуючи складні обставини та виклики, багато із запропонованих передових ідей можуть вимагати часу та наполегливості для їх впровадження.

Людство завжди ставило перед собою завдання розвиватися, вдосконалюватися та пристосовуватися до змін. Сучасний світ вимагає від наукового світу не лише зберігати власні досягнення, але

ПЕРЕДМОВА

й розвивати нові, інноваційні підходи та моделі для подолання складних викликів. В межах мультидисциплінарного характеру конференції «UKRAINE INNOVATE: сучасні моделі для відновлення» об'єднано різні наукові галузі та дослідницькі напрямки з метою знайти спільні шляхи розв'язання нагальних питань відновлення України. Цей підхід дозволяє враховувати комплексність викликів та визначити найбільш ефективні рішення, які можуть бути застосовані в майбутньому, навіть якщо їх реалізація вимагає значного часу та ресурсів.

Інноваційний прорив має декілька ключових аспектів. Один із них полягає в надзвичайно важливій ролі, яку відіграє приватний сектор. Зрозуміло, що відновлення після війни, особливо у відсутності страхування від воєнних ризиків та доступних кредитів, є надзвичайно складним завданням.

Тематичні напрямки конференції демонструють необхідність пошуку тривалого та стабільного підходу до відновлення України, включаючи науковий, інноваційний та освітній аспекти. Учасники конференції обмінюються знаннями та досвідом, щоб спільно розробити стратегії, спрямовані на побудову життєздатного та процвітаючого майбутнього для України, забезпечуючи при цьому врахування складних обставин та вимоги довгострокового розвитку.

Україна, як країна, яка пройшла через політичні, економічні та соціальні зміни, стикається з викликами та можливостями побудови сучасної, конкурентоспроможної та стабільної економіки, що задовольняє потреби свого населення. Проблема якнайшвидшої відбудови та диверсифікації розвитку регіонів і громад України постала на повен зріст уже з перших днів війни.

Європейська комісія розробила стратегічний план післявоєнного відновлення України під назвою «Відбудувати Україну» (Rebuild Ukraine). «Післявоєнна відбудова України стане справою усього цивілізованого світу», – такими словами Президент України Володимир Зеленський закликає інвесторів допомогти Україні скоріше досягнути перемоги у війні з росією, а також вже зараз долучатися до «амбітної програми післявоєнної відбудови, яка стане

найбільшим економічним проектом нашого часу у Європі». Про це Президент України Володимир Зеленський сказав у своїй промові під час Ukraine Virtual Investor Conference.

Національний план відновлення, який був представлений урядом України під час наукової конференції у Лугано у липні 2022 року, є докладним та комплексним документом. Він ретельно описує основні стратегічні напрями для відновлення економіки після війни та надає конкретний перелік ініціатив для кожного з цих напрямків, включаючи супроводжувальні заходи та законодавчі зміни. План відновлення України включає 15 національних програм, які значною мірою відповідають основним потребам країни під час війни та у повоєнний період.

Процес реалізації Плану відновлення України має стати не черговим освоєнням коштів, а набуттям нових стандартів життя, членством в ЄС та НАТО та безпекою для України та її кордонів.

Після проведеної конференції у Лугано, міжнародне співтовариство здійснило значну допомогу Україні. Однак, розмір та обсяг відновлювальних робіт, необхідних для стабілізації та відновлення після російських атак, вимагають більш широкої мобілізації як різних держав, так і приватного сектору. Україна вже висунула ініціативи, спрямовані на подальший рух у відбудові, згідно з цими принципами і зобов'язаннями, навіть у важких умовах війни.

У зв'язку зі значними руйнуваннями, завданими повномасштабною війною внаслідок російської агресії, відновлення та розвитку України вимагають спільних зусиль всіх зацікавлених сторін, як у межах Європейського Союзу, так і поза його межами. Міжнародні фінансові інститути (МФІ) відіграють важливу роль у цьому процесі. Досвід роботи з подання позик в Україні дає можливість виділити ряд способів, які мають потенціал значно покращити результати відновлення. Серед них – створення комплексних стратегій відновлення на рівні країни для найважливіших сфер та узгодження ініціаторів та учасників проектів у всіх секторах є ключовим елементом. Це допоможе спрямовувати обмежений обсяг фінансування на найважливіші сфери і

ПЕРЕДМОВА

забезпечувати актуальність цих ініціатив на тривалий період. Розподіл фінансових ресурсів повинен бути адаптований до зміни населення та економічних потоків, а також враховувати здатність отримувачів до абсорбції та впровадження.

Ключовим аспектом є те, що процес відбудови України повинен бути очолений українською владою, що співпрацює вкрай близько з Європейським Союзом, іншими важливими партнерами, такими як країни G7 і G20, а також третіми країнами, міжнародними фінансовими установами та міжнародними організаціями. Необхідно зауважити, що співпраця між містами та регіонами в рамках європейської інтеграції України є важливим аспектом і може мати суттєвий вплив на процеси відновлення і реконструкції.

В неофіційному концептуальному документі, підготовленому працівниками Групи Світового банку «Надання допомоги Україні у задоволенні невідкладних та середньострокових економічних потреб», описуються три етапи гнучкого та цілеспрямованого підходу до відродження економіки України, та надаються рекомендації щодо найважливіших напрямків невідкладних заходів для створення підґрунтя для відновлення доходів та скорочення рівня бідності, а також окреслюються пріоритети підтримки стійкого, інклюзивного відновлення та розбудови в майбутньому:

- Визначення пріоритетів надання допомоги під час війни для підтримки функціонування економіки та захисту населення.

- Запровадження швидких і скоординованих дій для стимулювання відновлення одразу після припинення бойових дій, що забезпечить своєчасний вихід із неоптимальної політики воєнного часу.

- Розробка та координація стратегії стійкої відбудови на середньострокову перспективу, спрямованої на відбудову як установ, так і інфраструктури

Центр досліджень економічної політики (CEPR), аналітичний центр, що базується в Лондоні, 8 квітня 2022 року опублікував «План відновлення України».

ПЕРЕДМОВА

Задля відновлення України вченими і практиками приділено увагу створенню національних планів і міжнародних ініціатив, які мають сприяти відновленню країни та її зміцненню. У цьому контексті, важливо розглянути роль та значення фонд Маршалла США (GMF) у створенні та розвитку таких ініціатив.

У вересні Німецький фонд Маршалла США (GMF) зі штаб-квартирою у Вашингтоні опублікував звіт «Проектування відновлення України в дусі Плану Маршалла». На відміну від національного плану відновлення України, який розробляється урядом країни, GMF представляє собою ініціативу, що ще не досягла повноцінного статусу проекту. Сам фонд описує це як «структуровану колекцію рекомендацій для урядів-донорів та міжнародних установ». Це означає, що GMF наразі не представляє собою повноцінного плану відновлення, а скоріше надає важливі рекомендації і вказівки для подальших дій.

Однак, ця ініціатива вже зіграла важливу роль у визначенні напрямків відновлення України. GMF, як експертна організація з багаторічним досвідом у галузі міжнародних відносин і розвитку, може вносити вагомий вклад у розроблення стратегічних підходів до відновлення.

Однією з ключових особливостей GMF є його здатність надавати експертну оцінку та рекомендації щодо проблем і завдань, пов'язаних із питаннями відновлення України. Це може стати важливою основою для подальших дій урядів-донорів і міжнародних установ, які мають намір підтримувати Україну в процесі відновлення та реконструкції.

Попри те, що GMF наразі обмежується недостатньою конкретністю структури плану відновлення, фонд має намір випустити більш докладну та інформативну публікацію із конкретними стратегічними пропозиціями для відновлення України.

Усі ці зусилля демонструють важливість розгляду питань відновлення та інноваційного забезпечення у контексті підтримки України під час її подальшого розвитку та зміцнення.

ПЕРЕДМОВА

На сьогодні в Україні ще не завершений процес формування інноваційної стратегії відновлення на рівні держави, регіонів і територіальних громад. Також є певні невизначеності стосовно того, наскільки ефективно можна включити територіальні громади та громадянське суспільство в цей процес і наскільки будуть враховані їхні позиції.

У контексті розробки інноваційної стратегії відновлення України, вже на сьогодні бачимо, що значна частина проектів включає елементи відновлення. Важливо забезпечити, щоб результати цього процесу сприяли кооперації між донорами, об'єднуючи фінансові, експертні та управлінські можливості для комплексної відбудови конкретних регіонів і територіальних громад України на засадах інноваційного зростання.

На нашу думку, надважливо, щоб під час прийняття стратегічних рішень надавалася б важлива роль самим мешканцям та представникам громади. Загалом, ці кроки спрямовані на розробку інноваційної стратегії відновлення, яка б враховувала потреби громад та громадянського суспільства, і сприяла комплексному відновленню конкретних територій в Україні.

Звернемо увагу, що науково-практична конференція «UKRAINE INNOVATE: сучасні моделі для відновлення» як міждисциплінарна платформа для обміну ідеями, новими дослідженнями й інноваційними рішеннями є важливим кроком у цьому напрямку. В рамках цієї конференції ми об'єднали вчених, експертів, представників бізнесу та громадськості, щоб опрацювати ключові аспекти відновлення України та надати практичні рекомендації та інноваційні рішення.

Конференція включає широкий спектр тем, які охоплюють всі сфери суспільства та економіки, від нормативно-правових інновацій та інституційної підтримки до інноваційних технологій та цифрової трансформації. Ми розглядаємо роль підприємництва, освіти, екології та багато інших аспектів, які впливають на відновлення України.

Важливою метою відновлення України є забезпечення економічної сталості та інклюзивності країни. Завдяки ефективним

ПЕРЕДМОВА

заходам, спрямованим на відновлення та розвиток економіки, Україна прагне досягти сталого росту та підвищення добробуту населення.

Окрім того, соціальна стійкість є не менш важливою складовою інноваційного забезпечення відновлення України. Суспільство пережило великі труднощі та втрати, і тепер необхідно відновити соціальний капітал, забезпечити доступ до освіти, охорони здоров'я та інших соціальних послуг, а також створити сприятливі умови для розвитку підприємництва та зайнятості.

Один з найважливіших аспектів – це збереження природних ресурсів та екологічна стійкість. Інноваційне відновлення України передбачає розробку плану екологічної модернізації країни на засадах циркулярної моделі економічного зростання.

Відновлення України на засадах інноваційного зростання – це ключовий інструмент для досягнення цілей сталого, розумного та смарт розвитку регіонів і територіальних громад України в умовах сучасних викликів у воєнний та повоєнний період. Цілі Плану відновлення України визначають шляхи досягнення економічної, соціальної та екологічної стійкості. Виконання цих цілей вимагає спільних зусиль, реформ та інноваційних рішень.

«Мислити глобально, діяти локально» – гасло з доповіді прем'єр-міністра Норвегії Гру Харлем Брунтланд, Голови Всесвітньої комісії ООН з навколишнього середовища та розвитку й однієї з авторок доповіді «Наше спільне майбутнє». Саме тоді, у 1987 році, була представлена нова концепція сталого розвитку і термін «сталий розвиток» почав набувати широкого поширення. Доповідь Брундтланд була задумана як відповідь на конфлікт між новим порядком, що сприяє глобалізованому економічному зростанню, з прискореною екологічною деградацією, що відбувається у глобальному масштабі. Завдання, поставлене у 1980-х роках, - узгодження економічного зростання без зайвої шкоди докільню задля безпеки і розвитку - актуальне й досі. Все для того аби об'єднати країни для досягнення миру і сталого розвитку!

Створенню концепції сталого розвитку в Україні передували наукові праці великих українців – засновника національної школи

ПЕРЕДМОВА

фізичної економії Сергія Подолинського, який першим з'єднав «фізичне з економічним», класичне вчення Володимира Вернадського про біосферу та ноосферу, новаторські ідеї щодо цивілізаційного прогресу людства Миколи Руденка.

Україна ж задекларувала своє бажання перейти на шлях до сталого розвитку на Конференції ООН з довкілля та розвитку в Ріо-де-Жанейро у 1992 р., підписавши Декларацію з навколишнього середовища і розвитку та Порядок денний на XXI століття. Тоді поняття сталого розвитку в Україні вживалося лише для означення здійснення заходів з охорони довкілля, неухильного зростання економічних показників країни та її регіонів.

Тривав широкомасштабний та всеосяжний процес адаптації Цілей сталого розвитку з урахуванням українського контексту. Кожна глобальна ціль була переглянута, беручи до уваги специфіку національного розвитку. Результатом цієї роботи стала Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна», у якій відображено національні завдання, індикатори для моніторингу та цільові орієнтири до 2030 року.

Сучасна концепція сталого розвитку в Україні включає в себе вимоги до соціальної справедливості, захисту довкілля, інклюзивного та економічного зростання, відсутності дискримінації.

В умовах війни, модель запровадження національної ідеології та стратегії сталого розвитку в Україні не працює «на повну», зазнає кризи. Це – можливість створити «чисту сторінку», на яку Україна має шанс покласти напрацьований світом кращий досвід. Це – досвід розвитку суспільства, у якому безпека і добробут людей, людський капітал, втілений у досягненнях науки, освіти, інноваціях, високих моральних цінностях, – категорії нероздільні, рівновеликі й такі, що взаємно доповнюють і збагачують одна одну.

Регіони і територіальні громади України в умовах повномасштабної війни внаслідок російської агресії зазнали загострення економічних, соціальних та екологічних проблем, які створили перешкоди для досягнення 17 Цілей сталого розвитку до 2030 року. У зв'язку з цим, важливо провести модернізацію основних

пріоритетів, завдань та заходів, спрямованих на виконання стратегії сталого розвитку, враховуючи масштаби руйнувань та збитків, завданих війною, і необхідність поствоєнного відновлення української економіки.

Інноваційна модернізація визначених цілей сталого розвитку у контексті формування стратегії відбудови економіки України у воєнному та повоєнному періодах базується на аналізі такого ключового фактору, як поточна ділова активність підприємницьких структур. Важливо оцінити вплив війни на підприємницьку активність та розвиток бізнесу в Україні, змінити цільові індикатори стратегії сталого розвитку відповідно до сучасної ситуації.

Ринок праці в умовах повномасштабної війни в Україні супроводжується проявами негативних процесів: професійним і кваліфікаційним дисбалансом попиту та пропозиції на національному ринку праці, поширенням нестандартної та тіньової зайнятості, зниженням продуктивності праці, збільшенням навантаження на регіональні ринки праці.

Обсяги внутрішніх ресурсів вітчизняної економіки є вкрай низькими. Це потребує задля відновлення запровадження в Україні прогресивних світових практик до вирішення проблем ринку праці на основі інклюзивного підходу. В основу розвитку інклюзивного ринку праці в умовах релокації бізнесу та міграції населення покладено забезпечення балансу між державним регулюванням ринку праці, демократичною свободою й захищеністю населення.

Основною метою впровадження механізму регулювання інклюзивного ринку праці при цьому є забезпечення справедливих можливостей для економічних учасників та рівноправ'я секторів економіки й верств населення, а також зосередження уваги на збалансуванні ринку праці шляхом підвищення рівня й якості продуктивної зайнятості населення, розширення можливостей працевлаштування робочої сили, а також підвищення рівня соціальної інтеграції на ринку праці, особливо для соціально вразливих груп тимчасово окупованих територій.

ПЕРЕДМОВА

Задля забезпечення розвитку інклюзивного ринку праці в умовах повномасштабної війни в Україні основним пріоритетом стає необхідність просування формальної зайнятості; збільшення конкурентоспроможності й розширення можливості працевлаштування робочої сили; приведення у відповідність системи освіти до вимог ринку праці для досягнення більш високого рівня кваліфікації і компетенцій. Збільшення інвестицій в освіту та розвиток людського капіталу має вирішальне значення для відновлення країни.

Вбачаємо, що перегляд цілей сталого розвитку в ході відновлення України передбачає використання коротко- та довгострокових заходів. У короткостроковому плані важливо встановити проміжні цілі сталого розвитку, що враховують вплив війни на різні аспекти економіки, соціуму і довкілля. Ці проміжні цілі служитимуть основою для оцінки діяльності, спрямованої на відновлення ділової активності підприємств, впровадження соціальних програм для постраждалих від війни, а також зменшення екологічних збитків.

Пріоритетом відновлення України є розвиток і впровадження нових технологій та інноваційних підходів у всі сфери економіки. Це включає в себе розробку нових екологічно чистих технологій, які допоможуть зменшити негативний вплив війни на довкілля, а також впровадження цифрових рішень для покращення ефективності господарства та підвищення конкурентоспроможності України на світовому ринку.

Важливим напрямком роботи конференції «UKRAINE INNOVATE: сучасні моделі для відновлення» є «Міжнародна співпраця та європейська інтеграція: інноваційний вимір». Це підтверджується і сформульованою в «Плані відновлення України» візією: «Сильна європейська країна – магніт для іноземних інвестицій».

Україна – частина Європи. Географічно, історично, культурно, ментально – усе це формує легальні підстави бути дійсним членом Європейського Союзу. Шлях до членства в ЄС не простий для

України. Чимало факторів, як то агресія росії, ускладнюють цей процес. Але ми впевнено рухаємось за лідером – саме так ми бачимо Співтовариство, що уже давно є прикладом наслідування для багатьох країн.

Досвід ЄС у багатьох сферах не просто цікавий чи актуальний, а необхідний та важливий для України. Саме вивчення й адаптація цього досвіду до наших реалій є тим ефективним інструментом сталого, інклюзивного та розумного розвитку. Спільне майбутнє Європи базується на спільності інтересів, а значить ми рухаємось до сталого майбутнього разом. Як зазначив Жан Моне: «Дайте людям можливість працювати разом, показавши, що за крім відмінностей й географічних кордонів у них є спільні інтереси».

Сучасні глобальні тенденції показують, що іноземні інвестиції відіграють надзвичайно важливу роль у розвитку будь-якої країни. Вони стають не лише джерелом додаткових фінансових ресурсів, але й каталізатором передачі передових технологій, ноу-хау та міжнародного досвіду, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності та інноваційному розвитку.

Звернемо увагу на важливості розвивати інноваційний потенціал вітчизняного бізнесу і залучати іноземних інвесторів для спільних проектів у сфері досліджень та розвитку. Співпраця зі світовими інноваційними центрами та науковими установами допоможе Україні впроваджувати передові технології та створювати інноваційні рішення.

Візія «Сильна європейська країна – магніт для іноземних інвестицій» відображає прагнення України до досягнення сталого розвитку та підвищення своєї міжнародної привабливості. Для досягнення цієї візії необхідні реформи, стабільність, розвиток інфраструктури та співробітництво з міжнародними партнерами. Іноземні інвестиції можуть стати потужним рушієм на шляху України до сильної європейської країни, що буде сприяти не лише її власному розвитку, але і розширенню можливостей для територіальних громад країни.

ПЕРЕДМОВА

Виконання Копенгагенських критеріїв і їх вплив на зміцнення інституційного потенціалу, сприятливі торговельні режими з ключовими ринками та синхронізацію з Європейською «Зеленою угодою» відзначено у стратегічних документах відновлення України важливою передумовою для вступу країни до Європейського Союзу. Ці критерії визначають стандарти, якими повинні дотримуватися країни-кандидати, щоб стати членами ЄС.

Виконання Копенгагенських критеріїв передбачає реформи та покращення в інституціональній сфері країни. Це охоплює судову систему, права людини, боротьбу з корупцією та демократичні інституції. Виконання цих критеріїв сприяє створенню стабільного та надійного інституційного середовища, яке сприяє привабливості для іноземних інвесторів та розвитку економіки.

Ключовим аспектом виконання Копенгагенських критеріїв є сприяння розвитку сприятливих торговельних режимів з ключовими ринками. Це охоплює зовнішню політику країни, включаючи укладення торговельних угод та розробку торговельних відносин з іншими країнами. Виконання Копенгагенських критеріїв сприяє покращенню міжнародного рейтингу країни та підвищенню її привабливості для іноземних інвесторів та торговельних партнерів.

Синхронізація з Європейською «Зеленою угодою» є важливим елементом виконання Копенгагенських критеріїв, оскільки вона передбачає перехід до сталого та екологічно чистого розвитку. Ця угода визначає стратегічні завдання у сфері зміни клімату, енергетики та екології, і країна-кандидат має адаптувати свої політики та законодавство до європейських стандартів. Це сприяє не лише зміцненню інституційного потенціалу, але й створює можливості для зеленого розвитку та привабливості для інвесторів, зацікавлених у сталому бізнесі.

Зміцнення інституційного потенціалу, встановлення сприятливих торговельних режимів та синхронізація з «Зеленою угодою» роблять Україну більш конкурентоспроможною, стійкою та привабливою для іноземних інвесторів. Цей процес вимагає системних реформ, внутрішніх зусиль та співпраці з міжнародними

партнерами, але він може принести значні позитивні результати для країни та її громадян. Виконання Копенгагенських критеріїв є ключовим кроком на шляху України до більш яскравого та стійкого майбутнього.

Щодо розкриття такого важливого напрямку конференції, як «Інноваційні підходи та ефективні рішення у менеджменті задля відновлення країни», відзначимо стимулювання інновацій завдяки потужному людському капіталу, підприємництву та вже існуючим здобуткам в інноваційності.

Учасниками конференції розглянуто різноманітні аспекти та сучасні тренди розвитку інноваційної екосистеми в Україні. Висвітлюючи точку зору, що інновації є ключовим фактором успіху в сучасному світі, де зміни та технологічний прогрес відіграють вирішальну роль у розвитку економіки та підвищенні якості життя, нами відзначається, що відкритість до інновацій визначається багатьма факторами, серед яких ключовими є потужний людський капітал, підприємницька активність та вже існуючі досягнення в інноваційності. При цьому звернута увага на інвестиції в освіту, наукові дослідження та розвиток навичок, що відіграє вирішальну роль у формуванні конкурентоспроможного людського капіталу.

Завдяки потужному людському капіталу, активному підприємництву та існуючим досягненням в інноваційності, продовжуючи інвестувати в ці ключові сфери розвитку, ми можемо досягти ще більших успіхів і стати лідерами в галузі інновацій у майбутньому.

Такий науковий напрямок конференції, як «Публічне управління та адміністрування проектами відновлення: інноваційні аспекти» нами обрано, адже у сучасному світі важко переоцінити роль публічного управління та адміністрування проектами відновлення в контексті вирішення складних викликів, таких як війна, природні катастрофи та інші надзвичайні ситуації.

Одним з найважливіших інноваційних аспектів є використання інформаційних технологій та цифрових інструментів для управління проектами відновлення. Це дозволяє забезпечити ефективний

ПЕРЕДМОВА

моніторинг та контроль за ходом проєктів, а також надійну звітність. Наприклад, використання електронних систем може допомогти уникнути зайвої бюрократії та сприяти прозорості у використанні ресурсів. Використання цифрових інструментів дозволяє зменшити можливість корупції та втрати ресурсів, оскільки інформація стає більш доступною та перевіряється.

Інноваційним підходом також є активна залученість громадськості та розвиток партнерства між урядовими органами, громадськими організаціями та приватним сектором. Це дозволяє більш точно враховувати потреби та думки громадян у процесі планування та реалізації проєктів відновлення. Громадська участь підвищує легітимність та підтримку проєктів, а партнерства розширюють доступ до ресурсів та експертизи. Загалом інноваційні методи моніторингу та оцінки результатів є важливими для ефективного управління проєктами відновлення регіонів і територіальних громад України. Вони дозволяють вчасно виявляти проблеми та коригувати стратегії. Інноваційні аспекти публічного управління та адміністрування проєктами відновлення мають велике значення у вирішенні надзвичайних ситуацій та досягненні сталого розвитку. Вони сприяють підвищенню ефективності та результативності відновлювальних проєктів, забезпечують сталість розвитку та підтримку соціально-економічного відновлення.

Висвітлюючи такий науковий напрямок роботи конференції, як «Інноваційні технології та цифрова трансформація для відновлення України», зазначимо, що перед вибухом війни в Україні, сфера диджиталізації переживала період активного розвитку і відзначалася деякими значущими досягненнями. Війна в Україні спричинили серйозні виклики для цієї сфери. Кількість вакансій на ринку ІТ скоротилася вдвічі, що може призвести до втрати інвестицій та зміни юрисдикції ІТ-компаніями.

Ключовими викликами, які виникли в умовах війни в Україні, є ризик зміни юрисдикції ІТ-компаніями, втрата інвестиційного капіталу, відсутність доступу до інтернету або погіршення якості доступу, виселення населення із своїх домівок, підвищений рівень

ПЕРЕДМОВА

загроз у кіберпросторі, які потребують швидкого реагування та готовності технічних засобів і спеціалістів.

В сучасних умовах в Україні сформовано візію щодо майбутнього розвитку цифрової економіки. Сутність цієї візії полягає у створенні держави, яка надає найзручніші публічні послуги для громадян та бізнесу, має високий рівень доступу до високошвидкісного Інтернету та розвинуту цифрову економіку. Однак для досягнення цієї візії необхідно сформулювати конкретні стратегічні цілі та завдання. У цьому тексті розглядаються інноваційні аспекти цифрової трансформації та обговорюються стратегічні цілі для досягнення вищезазначеної візії.

Однією із важливих стратегічних цілей є цифрова трансформація, підтримка ІТ-сектору та створення інноваційних високотехнологічних продуктів та послуг. Ця ціль сприятиме залученню інвестицій та стимулюванню економічного зростання в Україні. У свою чергу, розвиток ІТ-сектору позитивно впливає на показники конкурентоспроможності України на міжнародному ринку та забезпечує створення високооплачуваних робочих місць.

Окрім цього, стратегічно ціллю є повне відновлення зруйнованих мереж і підвищення доступності високошвидкісного Інтернету в усіх регіонах і громадах України. Це сприятиме забезпеченню доступу до Інтернету для всіх громадян та підтримці розвитку електронних послуг. Розширення покриття високошвидкісним Інтернетом покращить зв'язок між регіонами та сприятиме електронній комунікації та доступу до інформації.

Учасниками конференції звернута увага на подальший розвиток електронних послуг, спрощення процедур та забезпечення доступності цих послуг для всіх громадян та бізнесу. Адже впровадження системи електронної ідентифікації сприятиме зручності взаємодії з державою.

Інтеграція з Європейським Союзом відіграє важливу роль в процесах інноваційного відновлення та трансформації моделі соціально-економічного розвитку України. Це відкриває нові можливості для зовнішньої торгівлі, завдяки передачі технологій та

кращим стандартам управління. У таких умовах пріоритетним завданням є відновлення та забезпечення безпеки населення, реструктуризація економіки та соціальних систем.

Одними із ключових аспектів відновлення відзначено гуманітарну допомогу, волонтерську та благодійну діяльність та відновлення постраждалої інфраструктури.

Вкрай необхідною складовою відновлення в умовах війни є забезпечення безпеки і стабільності. Це означає встановлення ефективної системи правопорядку, боротьби зі злочинністю, дезактивацію незаконних збройних формувань і відродження довіри громадян до державних інституцій. Це потребує також активної участі міжнародного співтовариства та партнерів; включає надання фінансової допомоги, технічної підтримки та експертного консультування із забезпечення успішної реалізації реформ та відновлення країни.

Розробка інноваційної моделі відновлення та соціально-економічного розвитку в умовах війни потребує широкого залучення учених, громадськості та активної участі науково-дослідних, освітніх та громадських організацій. Це може забезпечити більшу відкритість, демократію та залучення різних груп населення до прийняття рішень та реалізації проектів, що сприяють сталому, інклюзивному та розумному розвитку.

Отож у цьому збірнику Ви знайдете тези, які охоплюють різні аспекти, присвячені інноваційним підходам та рішенням у різних сферах відновлення України. В рамках роботи таких тематичних секцій, як міжнародна співпраця та європейська інтеграція: інноваційний вимір; інноваційні підходи та ефективні рішення у менеджменті задля відновлення країни; публічне управління та адміністрування проектами відновлення: інноваційні аспекти; інновації в економіці та ринкова трансформація для відновлення України; роль підприємництва, торгівлі та біржової діяльності у повоєнному відновленні України; інновації в обліку, оподаткуванні та фінансовому секторі; інноваційні технології та цифрова трансформація для відновлення України; зелені інновації, екологічне

відновлення та сталий розвиток; освіта та інновації для відновлення України.

Віriamo, що інновації є ключовим чинником у розвитку будь-якої країни, особливо для України та її відновлення в умовах війни та повоєнний період. Сподіваємося, що обговорення та результати цієї конференції допоможуть розробити нові підходи та стратегії, які сприятимуть сталому відновленню України та її інтеграції у європейську спільноту.

Сучасний світ зіткається зі значними викликами, серед яких – повномасштабна війна в Україні, спричинена російською агресією; зміна клімату та екологічна криза; соціально-економічна нерівність, нерівномірний розподіл багатства, соціальні напруга та конфлікти; наслідки пандемії та глобальні захворювання; кібербезпека та міжнаціональні конфлікти; енергетична криза тощо. Вирішення цих проблем потребує комплексного підходу та глобального співробітництва.

Збірник тез V Міжнародної мультидисциплінарної науково-практичної конференції «UKRAINE INNOVATE: сучасні моделі для відновлення» є підсумком роботи інтелектуальної спільноти та містить важливі концепції й ідеї, які відображають широкий спектр дослідницьких зусиль. Він також дозволяє винайти і висвітлити актуальні питання для подальших досліджень та розвитку наукових ідей.

Однією з ключових складових успішного впровадження інновацій в Україні є розвиток інноваційної інфраструктури. Українські урядові та недержавні організації активно працюють над створенням інкубаторів, акселераторів, науково-технічних парків та інших інструментів підтримки стартапів та інноваційних підприємств. Це сприяє розвитку ідеї підприємництва серед молоді та створює умови для швидкого впровадження новаторських ідей на ринку.

Ще однією важливою складовою UKRAINE INNOVATE є зростання інвестицій в інноваційні проекти. Україна здійснює активні кроки для залучення як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій у

ПЕРЕДМОВА

стартапи та інноваційні компанії. Це допомагає створити фінансову базу для подальшого розвитку та впровадження інноваційних рішень у всі галузі економіки.

Також для UKRAINE INNOVATE стратегічним питанням є сприяння інноваційним дослідженням та розробкам. Українські науковці активно займаються дослідженнями в різних галузях науки, що сприяє розвитку нових технологій та рішень. Держава та бізнес спільно підтримують ці дослідження, створюючи умови для їх впровадження у виробництво. Завдяки цим та іншим інноваційним практикам, Україна набуває статусу перспективної країни з високим потенціалом для розвитку інноваційного сектору.

Організаційний комітет висловлює вдячність усім авторам тез, які поділилися результатами своїх досліджень. Ваші дослідження і відкриття є невід'ємною частиною нашого наукового пошуку задля розв'язання проблем людства.

«UKRAINE INNOVATE» є ключовим рушієм відновлення країни, регіонів і територіальних громад, коли прогресивні ідеї зустрічаються зі знаннями і усебічною підтримкою, а досвід обмінюється між різними галузями та сферами інтересів. Ми віримо, що інновації є ключем до сталого, інклюзивного та смарт розвитку регіонів і територіальних громад України в умовах воєнного та повоєнного періодів, і сподіваємося, що обговорення та рекомендації, які ми отримали на цій конференції, допоможуть Україні реалізувати свій потенціал та відновити себе у новому світлі.

Висловлюємо вдячність організаторам конференції: д.е.н., члену правління ГО «ІТІ», професору ВНУ ім. Лесі Українки *Ірині Цимбалюк* (м. Луцьк, Україна); д.е.н., члену правління ГО «ІТІ», доценту ВНУ ім. Лесі Українки *Наталії Хомюк* (м. Луцьк, Україна); д.е.н., Віце-президенту Запорізької торгово-промислової палати *Дмитру Антонюку* (м. Запоріжжя, Україна); д.е.н, науковому співробітнику Східно-Баварського університету прикладних наук Амберг-Вайден *Катерині Антонюк* (м. Амберг-Вайден, Німеччина); доктору філософії, доценту Університету Ясар *Айселін Ілдіз* (м. Ізмір, Туреччина); д.габіліт.е.н., професору

ПЕРЕДМОВА

Університету імені Адама Міцкевича *Ришарду Камінському* (м. Познань, Польща); д.габіліт.е.н., професору Академії прикладних наук ім. Станіслава Сташица в Пілє *Яну Полцину* (м. Піла, Польща); д.е.н., с.н.с. Українсько-американського університету Конкордія *Любов Жаровій* (Київ, Україна); д.е.н., професору кафедри економіки, маркетингу, менеджменту та адміністрування, Національної академії управління *Наталії Антонюк* (м. Київ, Україна); д.е.н., професору Національного університету «Києво-Могилянська академія» *Лідії Горошковій* (Київ, Україна); д.е.н., професору Національного університету «Запорізька Політехніка» *Андрію Карпенко* (м. Запоріжжя, Україна); к.е.н, доценту, директору «Волинського інституту імені В'ячеслава Липинського ПрАТ «ВНЗ «МАУП» *Людмили Горбач* (м. Луцьк, Україна); к.е.н, вченому секретарю Волинського відділення Спілки економістів України, доценту ВНУ ім. Лесі Українки *Наталії Науменко* (м. Луцьк, Україна); к.е.н., доценту ВНУ ім. Лесі Українки, члену правління ГО «ІТІ» *Ользі Корнелюк* (м. Луцьк, Україна); к.е.н, заступнику голови правління ГО «ІТІ» *Максиму Войчуку* (м. Луцьк, Україна); к.е.н., доценту Волинського інституту імені В'ячеслава Липинського ПрАТ «ВНЗ «МАУП» *Сергію Цимбалюку* (м. Луцьк, Україна).

Нехай цей збірник стане поштовим для подальших досліджень, обміну ідеями та наукової інтеграції. Спільно ми зможемо розширити наші наукові горизонти, зробити важливі кроки у вирішенні глобальних викликів і створити краще майбутнє для світу!

*Наталія Павліха, д.е.н., професор,
Голова Громадської організації
«Інститут транскордонних ініціатив»,
очільниця Лабораторії проєктів та ініціатив
Волинського національного університету
імені Лесі Українки*

СЕКЦІЯ 1.
Інноваційні підходи та ефективні рішення у
менеджменті задля відновлення країни

UDC 336.312(94)

Mieczysław Sprengel,
Ph.D., Associate Professor
University Adam Mickiewicz,
Poznań, Poland
sprengel@amu.edu.pl

POSTWAR POLICY
OF THE LIBERAL-NATIONAL COALITION IN AUSTRALIA

After the second War World the were, which direction was decided by the cold War rivaroly between the USA and USSR. Another factor was the process of disintegration of the British Empire and its loss of influence in the World. Australia observe the changes carefully to make the optimal choices for the country in the context of the new adapted global strategy. The purpose of this article is to show the postwar policy of the Liberal-National Coalition.

The new policy most of all had to solve postwar dylemas in Australia. The question of security had priority. Only well chosen alliance allowed to precisely to take position on the ideologically divided world map.

We have to remember that the declaration which side you belong to decided about the longterm perspective of the conditions for macroeconomic development in Australia which was seen as important for good growth of the economy. As specially difficult was to find capital and workforce and also to modernize industry to adapt to contemporary standards.

Before Gough Whitlam come in to power for a long time the country was governed by coalition governments [1]. From 1949 to 1972 a coalition of Liberal and National Party during most of the seventies years sir Robert Menzies is still the Prime Minister who has governed the longest in the history of Australia [2].

The after war foreign policy was off important influence on the position of Australia not only in the context of international relations and economy development but also un the building the Australian national identity [3].

Strengthening economy. One of the most important subject for Australians after 1945 was to strengthen the national economy. Between 1945 and 1949, the position of Prime Minister was held by Ben Chifley, who came from the Australian Labor Party (ALP) [4]. His cabinet attempted to stimulate economic growth and improve employment rates. Chifley therefore decided to maintain throughout his term the elements of the wartime rationing system, in particular those relating to fuel and housing [5]. The ALP leader initiated many projects to improve public infrastructure. It was during his reign that the construction of a hydroelectric and irrigation complex in the Snowy Mountains began [6]. However, it should be remembered that none of his concepts contributed to an increase in the share of the public sector in GDP. In the years 1941-1949 it increased only by less than two percentage points (from 13% to 14,9%) [7]. The original goals were to maintain a high level of employment, support for private capital investments, and assistance for private company.

In 1949, there was a change of power, and the chairman of the Liberal Party, Robert Menzies , became the new prime minister for the second time in his career. The liberals won not only because of the declaration of fulfilling the promises of their predecessors, but also because of the support of for example, banking sector employees who opposed the futile attempts to nationalize private banks undertaken by Chifley's cabinet. During the election year in Australia, there were numerous strikes, including: coal sector workers. The Communist Party of Australia (CPA) [8] was mainly responsible for organizing these protests.

These events led to animosity between the industrial and political wings of the labor movement.

Despite a relatively short term of office and subsequent election defeat. Ben Chifley (1945-1949) laid solid foundations for subsequent economic development. During his rule, Australia took the first steps towards integration with the American sphere of economic influence. The Cabinet of the Leader of the Australian Labor Party (ALP) has decided to join the World Bank, the International Monetary Fund and GATT. Australia also became part of the stable Bretton Woods currency system [9]. Both Chifley and his successor Robert Menzies, took out, with the help of the World Bank, international loans for the development of the public sector, which somewhat resembled the liabilities incurred during the so-called first economic boom (1860-1890). In the meantime, both cabinets worked together to promote and attract the inflow of foreign direct investment (FDI) to support the development of the private industrial sector. During the Menzies government, initially British companies dominated in terms of FDI, but later increasingly larger investments were made by companies from the United States especially when it comes to Australian industry.

One of the incentives for potential investors was the fact that after World War II Australia was one of the richest consumer per capita. The country's authorities officially announced plans to industrialize the economy. Of course, such an approach was not in line with the free-market principles favored by Washington's allies, but at that time such practices were permitted by GATT. Customs protection has therefore been maintained at a high level. After 1945 however Australians relaxed the rationing system, which contributed to an increase in demand for consumer goods. In the early 1950 Menzie's cabinet used the central wage determination system to divert approximately 10 % of GDP from worker's compensation to capital investment. This solution was practiced for the next two decades, determining the intensive development of domestic enterprises. In addition to investment incentives for foreign companies, the then government tried to stimulate internal competition for this capital between individual state authorities. Successes were mostly achieved by

representatives of regions who were affiliated with the Liberal Party. Moreover Australians took care of the development of public infrastructure to be able to provide services at competitive prices and deepen the Interest of subsequent foreign corporations.

References:

1. P. Jones, M. Pussey, Class and media influence in Australia, [w:] D. Heider (ed.), Class and News, Rowman & Littlefield, Oxford 2004, p. 307.
2. Waskey A. J., Liberal Party, Australia [in:] R. P. Carlisle (ed.), The encyclopedia of Politics. The left and the Right, SAGE Publications, Thousand Oaks 2005, p. 273.
3. Wildman K., Hogue D., First Among Equals: Australia's prime ministers from Barton to Morrison, Exsile Publishing, East Gosford 2020, p.3.
4. Walter J., Governing Ideas and Collective Expectations: The Australian Cases [in:] J.M. Lewis, A. Tiernan (ed.), The Oxford handbook of Australian Politics, Oxford 2021, p. 29.
5. Catley R., Globalizing Australian Capitalism, Cambridge University Press, Cambridge 1996, p.53-54.
6. Griffiths T., Beautiful Lies. Australia from Menzies to Howard, Wakefield Press, Adelaide 2005, p. 24.
7. Fitzherbert M., So Many Firsts. Liberal Women from Enid Lyons to the Turnbull Era, The Federation Press, Riverwood 2009, p. 35-36.
8. Pixley J., Economic democracy: Beyond wage earners 'welfare?', [in:] J. Wilson, J. Thomson, A. McMahon (in:) The Australian welfare state: key documents and themes, MacMillan Educations Australia PTY, South Yarra 1996, p. 50.
9. Lencznarowicz J., Australia, TRIO, Warszawa 2005, p. 257-258.

UDC 339.97

Khomiuk Nataliia,
Doctor of Economics,
Head of the Department of Management
Lesya Ukrainka Volyn National University,
м. Lutsk, Ukraine
nataljabilous@gmail.com

**MODERN INNOVATIVE CONCEPTS
OF THE MANAGEMENT OF THE FOREIGN ECONOMIC
ACTIVITIES OF THE ENTERPRISE**

One of the types of activities of enterprises includes entering international markets to expand their business activities to a new level. Current conditions also emphasize the need for innovation, which is a key factor in the development of enterprises and contributes to increasing their competitiveness. The market economy establishes a different number of indicators that affect the country's foreign trade. One of the tasks of the state is to create favorable conditions for the implementation of foreign economic activity [1].

In the conditions of globalization, those countries, regions, and business entities that successfully adapt to the modern realities of socio-economic interaction based on innovation gain a competitive advantage. In the era of digital transformation, their activities are not possible without the use of information and communication technologies that contribute to cooperation with other participants in the global economic space. They actively introduce innovations in their practical activities and can integrate with other participants in the world market constructively.

According to O. Levchenko and O. Viunyk, improving the toolkit of the mechanism for the activation of foreign economic activity in Ukraine will contribute to the development of the national innovation system and innovation infrastructure, the introduction of innovations not only in the production but also in the social sphere, the development of innovation

ecosystems and the formation of innovation-integrated structures of various types [2].

In the context of management of foreign economic activity, innovative technologies are an important catalyst for increasing the efficiency and competitiveness of enterprises and regions in the international arena. With the help of analytical tools and artificial intelligence, it is possible to analyze the external environment, summarize information, reveal current trends, and identify risks and opportunities, which will contribute to making informed strategic decisions.

M. Bortnikova and Yu. Chyrkova proposes to implement such steps for the optimal use of artificial intelligence in foreign economic activity as:

- to regulate the development and production of artificial intelligence elements in the field of foreign economic activity by developing special legislation in this area;
- to regulate the behaviour of subjects of foreign economic activity as users of artificial intelligence with the use of legislative instruments;
- regulate the behaviour of artificial intelligence by developing technical regulations and standardization of its architecture [3].

According to scientists, the main advantages of integrating artificial intelligence into foreign economic activity are the reduction of expenses for production, sales, and delivery control and the reduction of other items of the organization's expenses. In addition, it is advisable to pay attention to shortening daily processes and reducing the time for their implementation, which contributes to creative development and the manifestation of initiative on the part of the staff [3].

The use of Internet technologies and other innovative means of communication allows enterprises to easily enter international markets, and communicate with partners and consumers from all over the world, using electronic platforms and electronic commerce tools.

Prokopenko, O.V., Voytenko, O.M., Kostyrko, D.R., Kazakov, V.V note that changes in the internal and external environment form the company both a complex of effective priority areas of development and a complex of problems that can lead to the liquidation of the company on the world stage. An important component of the successful long-term development of the company when conducting foreign economic activity

is the correct and balanced choice of the type of innovative strategy in the long term [4].

Modern innovative concepts of management of foreign economic activities of enterprises testify to constant development and adaptation to global challenges, which contribute to ensuring competitiveness and stability in international markets. These include digital technologies, the application of environmental innovations, automation of processes, and active participation in global supply chains.

In general, innovations in external economic activity open up new opportunities for sustainable development and contribute to the efficient use of resources, reducing the negative impact on the environment and ensuring the sustainable growth of both national and global economies. One of the important aspects is the possibility of developing stable supply chains that will contribute to the optimization of processes, reduction of emissions of harmful substances during production and transportation, contributing to the preservation of the environment.

Therefore, we believe that the application of modern innovative concepts contributes to the improvement of the efficiency of management of foreign economic activities, the formation of a more reliable environment for foreign economic operations, the development of international trade and financial relations, and the achievement of sustainable development goals.

References:

1. Горященко Ю., Пильгун А., Швець А. Інноваційні підходи в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю підприємств». *Молодий вчений*. 2021. Вип. 3 (91). С. 345–50. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-3-91-73>
2. Левченко О.М., В'юник О.В. Механізми активізації зовнішньоекономічної діяльності інноваційноінтегрованих структур. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2020. Вип. 5(38). С.152–162. DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2020.5\(38\).152-162](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2020.5(38).152-162)
3. Бортнікова М., Чиркова Ю. Штучний інтелект в менеджменті зовнішньоекономічної діяльності. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. Вип. 2 (02). С. 70–75. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.2-12>
4. Прокопенко О., Войтенко О., Костирко Д., Казаков В. Інноваційні стратегії розвитку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на міжнародному ринку. *Академічні візії*. 2023. Вип. 16. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7595115>
6. Лугова М., Цимбалюк І., Павліха Н. Інвестиційна діяльність регіону в умовах європейської інтеграції: ретроспективний аналіз та напрями активізації [Текст] : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 242с. ISBN 978-966-940-434-3

УДК: 338.48-44:355.48(477:470)"2014/..."366"

Науменко Наталія,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин

та управління проектами

Волинський національний університет імені Лесі Українки,

м. Луцьк, Україна

naumenko.ns@gmail.com

«РЕАНІМАЦІЯ» ТУРИСТИЧНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ПЕРШОГО РОКУ ВІЙНИ

Перший рік російсько-української війни найболючіше вдарив по сфері послуг. Для більшої частини населення України подорожі стали практично недоступні, адже значна частка території знаходиться під окупацією. Населення із окупованих територій часто примусово змушене емігрувати або в Росію, або крізь неї в напрямку інших, більш безпечних для проживання країн, втративши при цьому увесь свій матеріальний добробут і заощадження.

Ті ж українці, що мешкають на територіях, де не відбуваються активні бойові дії, часто не в змозі дозволити собі найпростіший і найкоротший відпочинок навіть на території власної країни, не кажучи про закордонні подорожі.

Український туристичний сектор перебуває у глибокій кризі. Свідченням тому є фінансові показники дохідності галузі за 2022 рік.

Українські туристичні підприємства продовжують працювати та сплачувати податки до бюджету. Найбільше коштів надійшло від готелів: частка їхніх надходжень до держбюджету становила 63 % (569,828 млн грн).

Так, за перші шість місяців 2023 року туристична галузь України поповнила бюджет держави на 897,848 млн грн. Це більше, ніж торік за цей період – у 2022 році за перше півріччя надійшло

809,435 млн грн. Втім, у довоєнному 2021 році показники були удвічі вищі – в казну було перераховано 1 млрд 88 млн 945 тис. грн.

За перше півріччя 2023 року кількість платників податків, які займаються туристичною діяльністю, зменшилась на 23 % у порівнянні з тим самим періодом у 2022 році. Якщо порівнювати із 2021 роком, то загальне скорочення становило 36% – юридичних осіб стало менше на 45%, підприємницьку діяльність у туризмі згорнули 32 % фізичних осіб [1].

Найбільшу частку надходжень до держбюджету – 63 % – сплатили готелі (569,828 млн грн). У 2022 році надходження були у 460,498 млн грн. За той самий період у 2021 році – 665,420 млн грн.

Водночас зменшилася частка сплаченого податку від діяльності туристичних баз та дитячих таборів відпочинку. Від цих засобів розміщення надійшло 60,428 млн грн податку проти 73,012 млн грн за перше півріччя минулого року. У 2021 році вони сплатили 178,921 млн грн.

Проте збільшилися надходження від податків від діяльності кемпінгів та стоянок для житлових автофургонів майже удвічі, становивши 1,492 млн грн у 2023 році проти 731 тисяч грн у 2022. Однак в порівнянні з 2021 роком податки від діяльності цих засобів розміщення знизилися [2].

Заробіток туристичного сектору України у 2023 році мав наступний вигляд

Туристичний збір сплачують гості готелів, баз відпочинку та багатоквартирних будинків відповідно до кількості днів проживання. Ця сума перераховується від об'єктів розміщення до обласного бюджету.

У 2023 році максимальна сума становила 30 грн для українських туристів та 300 грн для іноземних туристів [3].

До п'ятірки регіонів-лідерів зі сплати туристичного збору увійшли Київ та чотири області.

Найбільше коштів отримали наступні регіони:

- 20,3 млн грн – Львівська область, яка за аналогічний період 2022 року отримала на сто тисяч гривень менше (19,974 млн грн).

- 14,1 млн грн – Київ. Ця сума майже на третину менша, ніж у першому півріччі минулого року (20,5 млн грн).

- 9,5 млн грн – Закарпатська область. Цьогорічний прибуток з західної області склав трохи більше, ніж за аналогічний період минулого року (8 728 тис. грн).

- 8,7 млн грн – в Івано-Франківській області туристичний збір був меншим, ніж торік: 8 млн 755 тис. грн у 2023 році порівняно з 9 млн 470 тис грн у 2022 році.

- 5,3 млн грн – у Дніпропетровській області бюджет громади отримав понад 5 млн гривень. Це на третину більше, ніж у першому півріччі минулого року (близько 4 млн грн).

Також у всіх трьох областях Західної України відбулося значне зростання туристичного збору:

- Чернівецька область – 1,4 млн. грн цього року порівняно з 733 тис грн минулого року;

- Рівненська область – 1,1 млн грн порівняно з 657 тис грн;

- Волинська область – 1,2 млн грн порівняно з 821 тис грн.

За статистичними даними, представленими Державним агентством розвитку туризму, у 15 регіонах України зафіксовано значне зниження цін на розміщення в готелях.

Найбільше зниження, що було очікувано через війну в Україні, було зафіксовано в таких регіонах країни:

- 100% - в Луганській області;

- 98% - в Херсонській області;

- 91% - в Донецькій області;

- 72% - в Миколаївській області [3].

Значне зниження також зафіксовано у Запорізькій (40%), Черкаській (35%), Одеській (33%), Київській (29%), Харківській (23,5%), Київській (20,3%), Тернопільській (20%), Кіровоградській (18,5%), Чернігівській (11,5%), Хмельницькій (6%) та Івано-Франківській областях (3%) [4].

У 2022 році сума туристичного збору знизилась на 24%, до 178,9 млн грн, порівняно із попереднім роком. Лідером по сумі туристичного збору тоді знову стала Львівщина – 41,4 млн грн,

продемонструвавши приріст у 79% в порівнянні з 2021 роком. Столиця поповнила свій бюджет на 31,5 млн грн, що, порівняно з 2021 роком, менше більш ніж удвічі.

З початку великої війни понад 45% опитаних українців подорожували країною з туристичною метою. За останні півтора року 26% опитаних мандрували регіонами країни один-два рази, 12% – три-п'ять разів.

Понад половина опитаних (54%) надають перевагу міському туризму та пішим прогулянкам. Екскурсії до історичних пам'яток та музеїв обирають 28% українців. 23% присвячують свій час відпочинку на пляжі. Подієвий туризм користується популярністю також у 23% респондентів. Трохи менше – 22% – люблять подорожувати країною заради вивчення гастрономічних спеціальтетів у регіонах [3].

Через війну у сфері туризму спостерігаються наступні тенденції:

1. Війна змусила багатьох українців забути про туризм і зосередитися на виживанні та забезпеченні своєї родини. Більшість українців не мають фізичної та матеріальної змоги поки що подорожувати за кордон. Зрозуміло, що коли людина живе в режимі війни, вона має інші пріоритети, аніж відпочинок та подорожі.

2. З іншого боку, обмеження туризму в інші країни призвело до збільшення кількості внутрішнього туризму в Україні. Багато українців обирають подорожі по країні, оскільки вони менш витратні та дають можливість подорожувати родиною. Це має позитивний ефект на економіку країни, оскільки туризм є важливою галуззю, що приносить дохід.

3. Багато українців виїхали за кордон, як біженці. Тому складно назвати такий шлях туризмом. Але, звичайно, є родини, які живуть на декілька країн. Знайомство з новими культурами, людьми, відвідування туристичних пам'яток — все це стало невід'ємною частиною вимушених подорожей.

4. В'їзний туризм серед іноземців. Так, так, є багато охочих іноземців приїхати в Україну, до якої прикуті очі всього світу.

Особливою популярністю користуються прифронтові міста, де навіть можна зустріти екскурсійні тури для іноземців.

Туризм в Україні в залежності від сезону поділяється на зимовий та літній.

В перші тижні війни туроператори робили перенесення турів. На початку війни туркомпанії також допомагали повернутись до України туристам, що були закордоном.

Оживати сфера туризму почала у травні й на початку літа 2022 року.

Багато компаній почали організовувати евакуаційні рейси до Польщі, Болгарії, Румунії, Хорватії та інших країн вже на початку липня.

Під час літнього сезону популярним залишався відпочинок на морі, найчастіше туристи обирали Єгипет, Туреччину, Іспанію та Грецію. Хорватія у порівнянні з минулими роками, вона стала набагато дорожчою. Ціни на готелі зросли на 20%

Туристичні компанії почали організовувати автобусні тури до Європи або ж тури до теплих країв з перельотами із сусідніх країн. Туристи здебільшого обирали ті напрямки, куди були чартери авіакомпаній. У 2022 році був дуже великий запит на відпочинок без російських туристів. Зберігається такий запит і у 2023 році.

Водночас у багатьох готелів, які не закрились, справи зараз набагато кращі, ніж до війни. До України приїжджають багато міжнародних журналістів, експертів та активістів, які переважно користуються готелями. Зростання попиту на готельний відпочинок також спостерігалось на початку війни у Закарпатті та загалом у Західній Україні.

Що стосується віддалених напрямків, то тур в Занзібар із квитками з Європи став на 30-40% дорожчий, аніж до війни. Вартість подорожі в Домінікану сягає 100 тис грн, що дорівнює відпочинку трьох туристів в Єгипті.

Клієнти туроператорів стали у 2022-2023 роках жінки та діти, але послугами теж користуються чоловіки, що мають право виїжджати або не підпадають під призов за віком. Частка

подорожуючої молоді суттєво скоротилася, їх місце зайняли подорожуючі пенсіонери із онуками.

Відпочинок у Єгипті починається із 17 тис грн за умови вильоту із Молдови. Вильоти із Польщі збільшують вартість туру. В літній сезон ціни зростають майже у двічі, особливо до Туреччини [5].

Так у 2023 році ціна, в залежності від місця вильоту коливалася: від 9817 грн з Молдови, від 13 780 грн з Польщі та від 10748 грн з Румунії.

Ціни на тури майже не змінились в порівнянні з минулим роком. У деяких країнах спостерігається зростання туристичного руху після зняття пандемічних обмежень, що викликало явище «подорожей з помсти». Таке явище свідчить про прагнення людей використовувати всі можливості для коротких, але частих поїздок [6].

Також мають великий попит автобусні тури через дешеву ціну. Статистика минулого року показує, що пропозицій стає ще більше. У 2023 році автобусом можна буде поїхати до Туреччини – від 13 730 грн, Болгарії – від 6 840 грн, Чорногорії – від 11 133 грн, Греції – від 12 994 грн.

Паралельно із падінням зовнішнього туризму посилилася зацікавленість внутрішнім туризмом. Туроператори активізувались й почали частіше пропонувати відпочинок в Україні, а бази та готелі почали співпрацювати з агентами.

Найпопулярнішими напрямками були та залишаються Карпати, зокрема, Буковель. Обираючи відпочинок у горах, люди зазвичай їдуть туди, куди можна дістатись поїздом – Закарпаття, Славське, Трускавець. З Буковелем прямого залізничного сполучення немає, до того ж ціни на відпочинок там вищі, тому Буковель обирають рідше.

Альтернативою гірському відпочинку є «швидкий туризм» чи «туризм поруч» – локальні бази відпочинку, звідки за 1-2 години можна повернутися додому. Наприклад, «Надслучанська Швейцарія» на Рівненщині чи відпочинок на водоймах Волині.

Туризм – це ще 48 галузей господарства, які розвиваються, якщо галузь не перебуває в стані стагнації. Це готелі, ресторани, транспорт, театри, магазини, сувеніри, шопінг – все це складові туризму. Туристи зазвичай витрачають великі кошти – а ці кошти потім потрапляють в економіку того чи іншого регіону [5].

Під час війни туризм ще слід розглядати, як реабілітацію. Це величезна потреба, з якою зіткнулася країна, а після перемоги з цим буде ще більше проблем, адже повернеться багато поранених воїнів. Отже, слід розширювати програми реабілітації поранених, для їх подальшої психологічної і фізіологічної реабілітації.

Список використаних джерел:

1. Маджумдар О. Найнижчі надходження. Скільки коштів приніс український туризм у 2023 році. (2.05.2023). *РБК-Україна*. URL: <https://www.rbc.ua/rus/travel/naynizhchi-nahodzhennya-skilki-koshtiv-prinis-1683039622.html> (дата звернення 24.10.2023 р.).
2. Як відновлюється туризм у 2023 році. (20.08.2023). *Новини. Дебет-Кредит*. URL: <https://news.dtkr.ua/society/community/85439-iak-vidnovliujetsia-ukrayinskii-turizm-u-2023-roci> (дата звернення 24.10.2023 р.).
3. Шаріпов О. Турзбір з початку року зріс майже на чверть. Найбільше зростання показала Львівщина і Київ. (21.09.2023). *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/news/turzbir-z-pochatku-roku-zris-mayzhe-na-chvert-naybilshe-zrostannya-pokazala-lvivshchina-i-kii-v-21092023-16164> (дата звернення 24.10.2023 р.).
4. Подорожі 2023: які регіони України найбільше заробили на туризмі цього року? (23.09.2023). *Visit.Ukraine*. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/2630/podorozi-2023-yaki-regioni-ukraini-naibilse-zarobili-na-turizmi-cyogo-roku> (дата звернення 24.10.2023 р.).
5. Дмитрук О. «Відпочинок – це необхідність. Як змінилась сфера туризму за рік війни. (3.03.2023). *Ліга.Life*. URL: <https://life.liga.net/poyasnennya/article/otdyh-stal-reabilitatsiey-kak-izmenilas-sfera-turizma-za-god-voynu> (дата звернення 24.10.2023 р.).
6. Ведмедко М. Туризм під час війни: чи їдуть українці на відпочинок та чого чекати влітку (17.05.2023). *POLIS.UA*. URL: <https://polis.ua/uk/articles/Turyzm-pid-chas-viynu-chy-yidut-ukrayintsi-na-vidpochynok-ta-choho-chekaty-vlitku> (дата звернення 24.10.2023 р.).
7. Павліха Н. В., Цимбалюк І. О., Савчук А. Ю. Сталий розвиток туризму та рекреації: сучасні виклики й перспективи для України: монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 208 с. ISBN 978-966-940-426-8
Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання: монографія / Наталія Володимирівна Павліха, Ірина Олександрівна Цимбалюк, Наталія Леонідівна Хомюк, Максим Володимирович Войчук, Анастасія Юріївна Савчук, Владислав Вікторович Коломечюк, Сергій Миколайович Цимбалюк. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). Об'єм даних 7,40 Мб.

УДК 336.671

Кива Альона,
магістрант спеціальності
фінанси, банківська справа та страхування
Сумський національний аграрний університет,
м. Суми, Україна

Самошкіна Ірина,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Сумський національний аграрний університет,
м. Суми, Україна
ira_samoshkina@ukr.net

РЕЗЕРВИ ЗРОСТАННЯ ПРИБУТКУ ЯК ОСНОВНОГО ДЖЕРЕЛА ПОПОВНЕННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

Сільськогосподарські підприємства повинні не тільки отримувати стабільний прибуток, але й забезпечувати його зростання. Тому підприємствам необхідно вести пошук потенційних можливостей щодо його збільшення, тобто резервів зростання прибутку, які існують на стадіях планування, виробництва та реалізації виготовленої продукції. Пошук резервів зростання прибутку здійснюється на науково-обґрунтованій методиці з розробки заходів з їх мобілізації.

Процес формування резервів налічує наступні етапи:

- 1) аналітичний етап, на якому встановлюють і дають оцінку резервів з позиції кількості;
- 2) організаційний етап, на якому створюють комплекс інженерно-технічних, організаційно-правових, економічних і

соціальних заходів, які забезпечують ефективне використання виявлених резервів;

3) функціональний етап, на якому реалізують комплекс заходів та здійснюють контроль за їх виконанням [1].

Основними джерелами резервів збільшення суми прибутку сільськогосподарського підприємства є наступні:

- 1) збільшення обсягів реалізації продукції сільськогосподарського підприємства;
- 2) підвищення ціни на сільськогосподарську продукцію;
- 3) зниження собівартості сільськогосподарської продукції;
- 4) підвищення якості товарної продукції;
- 5) пошук більш вигідних ринків збуту;
- 6) оптимізація строків реалізації продукції.

Після проведення аналізу пошуку резервів збільшення прибутку потрібно узагальнити результати. Головними джерелами резервів підвищення рівня рентабельності продажів є зростання суми прибутку від реалізації продукції і зменшення собівартості товарної продукції.

Для покращення фінансових результатів діяльності підприємства необхідно створити дієвий механізм управління прибутком в господарській діяльності, який включає створення відповідних умов праці, залучення найбільш кваліфікованих і досвідчених фахівців з метою забезпечення високопрофесійної та продуктивної діяльності працівників у сферах управління прибутком. Узгодження діяльності працівників із питаннями контролю результатів сприяє злагодженості, рішучості та ефективності їх управлінської поведінки [2].

На основі якісного інформаційного забезпечення професійних потреб особистої діяльності суб'єктами управління прибутком від діяльності відбувається розробка, прийняття та реалізація ефективних рішень, пов'язаних з управлінням прибутком від господарської діяльності сільськогосподарського підприємства. Здійснення управлінських процедур є центральним елементом економічного механізму контролю прибутку в господарській діяльності, який

передбачає здійснення працівниками діяльності з контролю прибутку ряду операцій безпосереднього управління формуванням (етап формування) фінансових результатів економічної діяльності.

Однак, щоб забезпечити швидке зростання в конкурентних умовах, створених ринковим механізмом, керівництво підприємства змушене реалізовувати більш прибуткові, але й ризиковані проекти. У той же час отримання додаткових фінансових ресурсів пов'язане з певними труднощами: збільшення частки позикового капіталу призводить до найнебезпечніших фінансових ризиків, що веде до зростання вартості запозичень; активи, сформовані за рахунок позикового капіталу, дають меншу прибутковість через збільшення витрат через їх включення до витрат на позики; збільшення частки позикового капіталу призводить до зменшення вартості грошових коштів підприємства та їх еквівалентів [3].

Виходячи з вищевикладеного, темпи збільшення власного капіталу сільськогосподарського підприємства визначають силу його зростання, ступінь потенціалу підприємства щодо розширення виробництва за рахунок реінвестування власного капіталу в ринкових умовах:

1. Співвідношення між прибутком підприємства та виручкою від реалізації продукції (послуг).

2. Прискорення оборотності власного капіталу.

У ринкових умовах керівництво підприємства має прагнути до максимізації прибутку, що дозволить забезпечити динамічний розвиток виробництва на конкурентних умовах. Зрештою, потрібно знати джерела прибутку та знаходити методи, як їх використовувати.

Список використаних джерел:

1. Павлюк І. О. Управління прибутком підприємств в умовах сьогодення. *Вісник Хмельницького національного університету*, 2020. № 1. С. 84-88.

2. Куцик В.І., Бовсуновська О.В. Удосконалення управління прибутком на підприємстві. *Вісті: Діловий випуск*. 2020. № 19. С. 22-26

3. Самошкіна І.Д., Гриб Є.С. Фінансовий механізм управління ризиками сталого розвитку аграрного сектору економіки. *Економіка та суспільство*. Електронний науковий журнал, 2023. Вип. 48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-62>. URL: (дата звернення 16.10.23)

УДК 336.647

Довгаль Валентина,
магістрант спеціальності
фінанси, банківська справа та страхування
Сумський національний аграрний університет,
м. Суми, Україна

Самошкіна Ірина,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Сумський національний аграрний університет,
м. Суми, Україна
ira_samoshkina@ukr.net

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Наявність на балансі підприємства фінансових ресурсів не гарантує ефективність його господарської діяльності. Для досягнення ефективності функціонування фінансові ресурси повинні бути сформовані відповідно до діяльності певного суб'єкта господарювання. Тобто кошти повинні залучатися на строк довший ніж строк їх корисного використання.

Для визначення оптимального співвідношення джерел залучення капіталу необхідно визначити: на короткострокові чи довгострокові цілі він буде використовуватися та до яких статей активу буде приєднуватись до отримання прибутку; чи будуть використовуватися власні або позикові кошти.

Проте, якщо у підприємства відсутні власні вільні кошти, постає питання, чи доцільно залучати додаткові кошти на платній основі і якщо так, то в якому обсязі. Оптимізація структури капіталу – це

важливий етап стратегічного аналізу капіталу, який полягає у визначенні такого співвідношення між вартістю, втіленою у кошти підприємства, які йому належать і приносять прибуток, та вартістю, інвестованою в грошові кошти, що залучаються на основі їх повернення, за умови якого досягається максимальна ефективність діяльності підприємства.

Прийняття будь-якого управлінського рішення потребує певного обсягу фінансових ресурсів. Сукупна величина власних ресурсів підприємства у більшості випадків є недостатньою для проведення чи розширення господарсько-фінансової діяльності. Тому ефективне використання грошових коштів компанії є важливим засобом фінансового менеджменту. Щоб досягнути фінансової стійкості суб'єкта господарювання в довгостроковій і короткостроковій перспективі застосовують планування структури капіталу.

Метою управління структурою капіталу є мінімізація витрат на залучення довгострокових джерел фінансування та забезпечення власникам капіталу максимальної ринкової оцінки вкладених ними коштів. Багатоваріантні розрахунки формування джерел активів підприємства дають можливість визначити оптимальну структуру фінансових ресурсів, що забезпечує максимальну прибутковість інвестиційних вкладень в господарську діяльність.

Необхідність раціоналізації структури фінансових ресурсів, спрямованих на формування капіталу підприємства, зумовлена низкою причин:

– співвідношення «власний капітал – залучені ресурси» по-різному впливає на доходність підприємств, тому перед підприємством стоїть дилема – залучати кошти та сплачувати за них проценти, чи нарощувати обсяг власного капіталу;

– структура фінансових ресурсів впливає на формування політики щодо розширеного відтворення виробничих фондів як підприємства, так і народного господарства загалом;

– в умовах трансформації економіки України та посилення конкуренції вагомим значення набувають показники, що характеризують фінансову стійкість та платоспроможність суб'єктів

підприємництва, які характеризують ступінь покриття та захищеності різноманітної заборгованості підприємства;

– основними показниками формування ефективної структури капіталу є частка власних і залучених коштів у фінансових ресурсах.

Дієвий напрям удосконалення формування фінансових ресурсів – реорганізація кредиторської заборгованості. Для цього необхідно розробити кредитну політику, ключовою ланкою у формуванні якої є розробка оцінки кредитного ризику при укладення тієї чи іншої угоди, а також кредитоспроможності потенційного або існуючого дебітора. Для оцінки платоспроможності необхідно розробити скоригові матриці для кожного контрагента.

В Україні більшість підприємств нехтують науковими підходами до оптимізації структури капіталу, що є помилкою, оскільки від співвідношення між власним і позиковим капіталом залежить результат діяльності підприємства та його стан у майбутньому. Тому підприємству потрібно чітко визначити, за рахунок яких фінансових ресурсів буде сформовано його капітал.

Список використаних джерел:

1. Samoshkina I., Kaplin M., Makarov V., Bilan T., Perov M. etc. Financial monitoring of trade activities enterprises. *Social factors of economic growth, analysis of the effectiveness of tourism and management: collective monograph*. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2023. P. 115-152. URL: <https://isg-konf.com/social-factors-of-economic-growth-analysis-of-the-effectiveness-of-tourism-and-management/> (дата звернення 12.10.2023).

2. Маматова Л. Ш. Оптимізація структури капіталу та її вплив на потенціал підприємства. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки*, 2017. С. 299 – 305.

8. Тимошик Н. С., Семчишин Є.В. Організаційні аспекти формування та оптимізації фінансових ресурсів підприємств. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*, 2019. Т. 30 (69). № 2. С. 232-238.

СЕКЦІЯ 2. Міжнародна співпраця та європейська інтеграція: інноваційний вимір

УДК 338.334.56(477)

Казарян-Верушкіна Валерія,
аспірантка Лабораторії проєктів та ініціатив,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
together.united.ua@gmail.com

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ МІГРАНТІВ У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ РИНОК ПРАЦІ

Інтеграція українських мігрантів на європейський ринок праці чинить суттєвий вплив на динаміку зайнятості та економічний розвиток країн-реципієнтів. За оцінками Європейського центрального банку, до середньострокової перспективи (середньострокова перспектива визначається як наступні 5-10 років) коефіцієнт участі в робочій силі українських мігрантів працездатного віку в країнах Євросони може становити від 25 % до 55% [1]. Це означає, що від 25% до 55% українських мігрантів у віці від 18 до 65 років можуть бути зайняті на ринку праці країн Євросони.

Ріст чисельності українських мігрантів призводить до збільшення робочої сили в країнах-реципієнтах. За даними Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), сукупно робоча сила всіх країн ЄС зростає на 0,5% до кінця 2022 року. Найбільший вплив очікується в країнах, таких як Чехія (2,2%), Польща (2,1%), Естонія (1,9%), а також в інших країнах, таких як Угорщина, Латвія, Словаччина, Литва і Румунія, де зростання зайнятості становитиме від 1% до 1,5% [2].

За середньостатистичними даними в 2022 році поява українських мігрантів уже відчутно позначилась на розвитку різних сегментів ринку праці європейських країн. Однак, процес їх інтеграції супроводжується численними перешкодами, однією з яких, зокрема, є мовний бар'єр. Вивчення мови дозволяє мігрантам бути більш конкурентоспроможними на ринку праці та здійснювати більш успішну інтеграцію в суспільство країни-реципієнта.

Важливу роль у полегшенні інтеграції мігрантів відіграє міжнародна співпраця. Ця співпраця включає в себе обмін досвідом та найкращими практиками, а також реалізацію програми спрямовані на полегшення процесу інтеграції українських мігрантів у європейських країнах [3].

Європейський Союз вживає заходів для підтримки інтеграції мігрантів, спрямованих на полегшення процесу та надання додаткових можливостей для українських мігрантів. Кілька держав-членів ЄС, наприклад Франція, спростили процедури реєстрації для працівників-мігрантів, що призвело до створення значного числа робочих місць у офіційному секторі [4].

Програми навчання та підвищення кваліфікації також допомагають мігрантам здобути необхідні навички для працевлаштування в новій країні. Використання технологій у навчальних програмах для мігрантів, а також розвиток стартапів і бізнесів власних українських мігрантів у країнах-реципієнтах сприяють інноваційній динаміці [5]. Мігранти можуть бути джерелом нових ідей, підходів і підприємницьких проектів, що сприяють створенню нових робочих місць та росту економіки.

Українські мігранти активно включаються в ринок праці країн-реципієнтів. Наприклад, в Польщі близько половини з 1,2 мільйонів українських мігрантів знайшли роботу. Проте більшість з них працюють у сферах із нижчим рівнем оплати праці, таких як логістика, промисловість, сільське господарство, будівництво та готельний бізнес. Важливою є також швидкість інтеграції, оскільки 84% дорослих українців, які прибули в Польщу після лютого 2022

року, вже знайшли роботу, а 34% із них зробили це впродовж перших трьох місяців [6].

Українські мігранти не лише знаходять роботу на ринку праці, але й активно створюють власні бізнеси. Наприклад, 45% усіх нових іноземних компаній, створених в Польщі, належать українцям. Найпоширеніші сфери, в яких вони розпочинають підприємницьку діяльність, включають кав'ярні, клінінгові компанії, невеличкі будівельні фірми тощо [6]. Це свідчить про підприємницький потенціал українських мігрантів.

Українські біженці дедалі частіше переїжджають до Німеччини. За дослідженнями Міграційної платформи EWL та Центру Східноєвропейських студій Варшавського університету, кількість біженців в Німеччині зросла на понад 410 тисяч з початку масової міграції. Станом на червень 2023 року у країні зареєстровано понад 1 мільйон 100 тисяч шукачів притулку з України [7]. За даними Федерального агентства зайнятості в Німеччині, 2023 року брак кваліфікованих працівників є серед близько 200 професій [8]. Країні, зокрема, бракує медсестер, водіїв, фельдшерів, будівельників, а також фахівців, пов'язаних із доглядом за дітьми та автотранспортними технологіями. На рівні висококваліфікованих спеціальностей не вистачає фармацевтів, архітекторів та працівників ІТ-галузі. Приплив в країну українських мігрантів створює додаткові можливості для німецького ринку праці оскільки може забезпечити необхідну кількість кваліфікованих працівників.

Отже, інтеграція українських мігрантів на європейський ринок праці має значний вплив на розвиток економіки країн-реципієнтів. Сприяючи їх інтеграції через мовні курси та інноваційні підходи, країни можуть забезпечити кращі умови для успішної адаптації мігрантів на ринку праці. Такий підхід сприятиме не лише інтеграції мігрантів, але й загальному розвитку економіки та суспільства.

На жаль, незважаючи на потенційно позитивний вплив міграції українських громадян на розвиток країн-реципієнтів та можливості для українців знайти роботу й покращити якість життя, ця ситуація несе значні загрози для України:

1. *Демографічна втрата*: Зменшення чисельності населення України внаслідок масової міграції може призвести до демографічної кризи, зниження робочої сили та погіршення структури населення.
2. *Втрата трудового потенціалу*: Відтік кваліфікованої робочої сили за кордон може створити проблеми для розвитку внутрішнього ринку праці та економіки України, особливо в контексті зростання обсягу робіт, які вимагають високу кваліфікацію [9].
3. *Втрата грошових переказів*: Українці, які перебувають за кордоном, надсилають грошові перекази родинам в Україну. Падіння цього джерела доходів може вплинути на фінансову стабільність родин та споживчий ринок в Україні.
4. *Економічна втрата*: Масова міграція може призвести до втрати потенціалу для розвитку внутрішнього ринку та втрати інвестицій, які можуть реалізовуватися на території України [10].

Чим довше триватимуть військові дії в країні, тим більше українців буде вирішувати залишити свою батьківщину. Для того щоб уникнути подальших негативних наслідків, уряд України повинен прийняти заходи для зменшення міграційних потоків та створення умов для повернення українців-мігрантів, спрямованих на покращення умов життя, надання можливостей для зайнятості та інші стимули. Демографічна та економічна стабільність України залежить від того, наскільки успішно країна зможе впоратися з цією складною проблемою.

Список використаної літератури:

1. Туча О., Співак І., Бондаренко О., Погарська О. Вплив українських мігрантів на економіки країн-реципієнтів. Національний банк України. 2022. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Migration_impact_2022-12-15.pdf
2. Організація економічного співробітництва та розвитку. Потенційний внесок українських біженців у робочу силу в європейських приймаючих країнах. 27 липня 2022 р. URL: <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/the-potential-contribution-of-ukrainian-refugees-to-the-labour-force-in-european-host-countries-e88a6a55/>

3. Павліха Н., Цимбалюк І., Уніга О. Розвиток та регулювання ринку праці прикордонного регіону [Текст] : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 223 с. ISBN 978-966-940-195-3

4. Шепель, О. (2022). Інтеграційна складова міжнародної трудової міграції в приймаючих країнах. *Цифрова економіка та економічна безпека*, (2(02) /), 3-10. <https://doi.org/10.32782/dees.2-1>

5. Долиняк Ю. О., Павліха Н. В., Цимбалюк І. О. Ринок освітніх послуг в умовах європейської інтеграції: ретроспективний аналіз і напрями розвитку [Текст]: монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 232с.

6. Właszczak A. Ukraińscy uchodźcy odnaleźli się na polskim rynku pracy. 21.02.2023. <https://www.rp.pl/rynek-pracy/art37993771-ukrainscy-uchodzcy-odnalezli-sie-na-polskim-rynku-pracy>

7. Зимнін А. З Польщі до Німеччини. Нові тенденції міграції українських біженців. Міграційна платформа EWL 13.09.2023 <https://ewl.com.ua/дослідження-з-польщі-до-німеччини/>

8. Bundesagentur für Arbeit. Zahl der Engpassberufe steigt **02.06.2023**. <https://www.arbeitsagentur.de/presse/2023-26-fachkraeftemangel-nimmt-zu-zahl-der-engpassberufe-steigt-auf-200>

9. Павліха Н.В., Цимбалюк І.О., Хомюк Н.Л., Войчук М. В., Савчук А.Ю., Коломечюк В.В., Цимбалюк С.М. Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання: монографія. Луцьк : Вежа-Друк. 2022. 514 с.

10. Цимбалюк І. О. Інклюзивний розвиток регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 340 с. 14,8 д.а. ISBN 978-966-940-278-3

УДК 338.334.56(477)

Білик Петро,
аспірант Лабораторії проєктів та ініціатив,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
together.united.ua@gmail.com

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА МІГРАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Міграція інтелектуального капіталу є важливим аспектом розвитку країни в сучасному світі. Протягом тривалого періоду Україна відчуває втрату висококваліфікованих фахівців, які обирають роботу за кордоном. Ситуація стала ще більш складною через війну з росією і масову міграцію населення, що призвела до втрати внутрішнього та зовнішнього потенціалу, але особливо болюче вплинула на інтелектуальний капітал країни. Інтелектуальний капітал – це ключовий ресурс, на якому ґрунтується інноваційний потенціал країни та її здатність до забезпечення сталого економічного зростання. У цьому контексті, проблема міграції інтелектуального капіталу або ж інтелектуальна міграція набуває особливого значення та актуальності.

Для розуміння проблеми міграції інтелектуального капіталу в Україні, слід розглянути механізми формування цього ресурсу. Формування інтелектуального капіталу відбувається кількома основними шляхами [1]:

- підвищення якості освіти та науки: Якісна освіта є фундаментом для створення інтелектуального капіталу. Україна має потенціал у сфері освіти та науки, але важливо постійно покращувати якість освіти та забезпечувати стимули для наукових досліджень;
- внутрішня міграція працівників: Обмін досвідом та знаннями між різними секторами економіки важливий для формування інтелектуального капіталу. Перехід фахівців із комерційних структур

до наукових і дослідницьких організацій сприяють внутрішній міграції працівників високої кваліфікації;

- імміграція наукових кадрів: значно покращити інноваційний потенціал країни може залучення іноземних науковців і фахівців. Такий процес сприяє обміну ідеями, технологіями та розширює можливості наукових досліджень в Україні.

Зміни, які відбулися в Україні внаслідок війни з Росією, суттєво вплинули на здійснення науково-дослідної роботи в країні. Статистика показує, що 22,4 % науковців не мають на сьогоднішній день достатніх умов та можливостей для продовження наукових досліджень. Це свідчить про труднощі, з якими стикається науковий спільнота України.

Близько 80 % науковців та дослідників, які залишили Україну після початку військових дій на її території, продовжують віддалено працювати в Україні. Це, з одного боку, є позитивним явищем, оскільки ці фахівці і надалі здійснюють свій внесок у науковий розвиток країни. З іншого боку, це свідчить про втрату країною значної частини свого інтелектуального капіталу [2].

Міграція інтелектуального капіталу має як позитивні, так і негативні наслідки, які впливають на інноваційний розвиток країни.

Серед позитивів відзначимо те, що інтелектуальна міграція може бути джерелом нових ідей, знань і можливостей для України, сприяючи її інноваційному розвитку та зміцненню міжнародних наукових зв'язків. Цей процес відкриває перед висококваліфікованими фахівцями нові можливості для особистого і професійного зростання. Вони мають шанс розвивати свої навички та отримувати новий досвід. За даними досліджень, 14,4 % науковців, які емігрували з України через війну, зазначають, що така вимушена міграція позитивно вплинула на навчальну чи науково-дослідну діяльність [2]. Вони знайшли нові можливості для викладацької та дослідницької роботи у зарубіжних навчальних закладах.

Окрім цього, інтелектуальна міграція сприяє інтеграції українських науковців і дослідників у світове науково-технічне співтовариство. Вони мають можливість співпрацювати з колегами з інших країн, обмінюючись ідеями та дослідженнями. Усе це сприяє

створенню нових знань та інновацій, а також зміцненню міжнародних наукових зв'язків.

Позитивним аспектом інтелектуальної міграції є можливість трансферу технологій та знань через участь емігрантів. Вони можуть виступати важливими посередниками у передачі технологій та інновацій між Україною й іншими країнами, що допомагає розширювати спектр можливостей для українських компаній та зберігати і підвищувати рівень технологічного розвитку в країні [1; 3].

Чим вищою є освіта мігрантів, тим більшою є очікувана особиста вигода від переселення [4; 5]. Висококваліфіковані мігранти мають можливість отримати більше грошей і можливостей для розвитку кар'єри за кордоном. Однак це також означає втрату країною еміграції важливих ресурсів.

Важливо враховувати, що інтелектуальні трудові мігранти збіднюють свою власну країну на ту ж суму, на яку збагачують країну імміграції [6]. Втрати від інтелектуальної міграції можуть включати погіршення якісних характеристик трудових ресурсів, збитки у витратах на підготовку і розвиток спеціалістів-емігрантів, зменшення рівня продуктивності праці, зниження конкурентоспроможності країни тощо.

Інтелектуальна міграція людського капіталу призводить до численних негативних наслідків для країни. Ці наслідки включають у себе втрату віддачі від грошових інвестицій у створення та розвиток інтелектуального капіталу [7]. Коли висококваліфіковані фахівці переїжджають за кордон, країна втрачає кошти, витрачені на їхню освіту та підготовку.

Падіння престижу науки в країні є іншим наслідком інтелектуальної міграції. Масовий відтік вчених та дослідників може призвести до зниження рівня розвитку науки та втрати довіри до наукових досягнень країни.

Дефіцит висококваліфікованих науково-технічних кадрів є серйозним завданням, яке виникає внаслідок інтелектуальної міграції [8]. Втрата висококваліфікованих фахівців призводить до нестачі кваліфікованих кадрів у країні.

Ще одним негативним наслідком інтелектуальної міграції є зменшення кількості наукових розробок та технологій. Відтік інтелектуального капіталу призводить до скорочення обсягу наукових досягнень та нових технологій, які створюються в країні.

Також відбувається зниження якості людського капіталу через втрату висококваліфікованих фахівців, що у свою чергу впливає на якість робочої сили в країні. Втрата інтелектуального капіталу може призвести до уповільнення розвитку національних інтелектуальних ресурсів.

Усі ці наслідки суттєво впливають на інноваційний розвиток України та здатність країни конкурувати на світовому ринку інновацій. Тому задля зменшення їх негативної дії необхідно розробляти та впроваджувати політику, спрямовану на збереження й покращення якості людського капіталу в Україні.

Політика орієнтована на збереження інтелектуального капіталу включає в себе заходи для залучення іноземних науковців та фахівців, а також створення умов для повернення українських емігрантів в країну. Програми підтримки наукових досліджень та інноваційних проектів можуть стимулювати інтелектуальний розвиток України.

Важливу роль у збереженні національної ідентичності та ментальності відіграє збереження й підтримка державної мови. Забезпечення доступу до української мови та культури для українських мігрантів сприятиме збереженню національної спадщини.

Ефективним шляхом відновлення інтелектуального капіталу країни має стати політика сприяння поверненню українських біженців в Україну. Створення умов для їхнього повернення та інтеграції в українське суспільство сприятиме поповненню наукового та інноваційного потенціалу країни у повоєнний період відновлення.

Інструментом для забезпечення інноваційного розвитку є міжнародний обмін знань і технологій. Україна може співпрацювати з іншими країнами у галузі науки та технологій, обмінюючись ідеями та розробками.

Отже, інтелектуальна міграція постає болючим питанням перед нашою країною у контексті можливості її повоєнного відновлення.

Україна повинна активно працювати над залученням та збереженням інтелектуального капіталу, а також співпрацювати з міжнародними партнерами для обміну знаннями та технологіями, реалізуючи політику збереження інтелектуального капіталу та зменшення негативних наслідків у забезпеченні сталого інноваційного розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Баєва О. Причини та наслідки інтелектуальної міграції людського капіталу. *Економіка та суспільство*, 2023. Вип. 52. URL: <https://doi.org/10.32782/10.32782/2524-0072/2023-52-13>
2. Ядловська О. Особливості міграційної хвилі українців-евакуантів у 2022 р. через військову агресію російської федерації. *Держава і право України в умовах воєнного стану. Науковий вісник ДДУВС*, 2022. Спеціальний випуск № 2. С. 188-203.
3. Власова Т.Р. Міжнародна інтелектуальна міграція: від «відпливу умів» до їх циркуляції. *Демографія, економіка праці, соціальна економіка та політика*, 2020. Вип. I-II (77-78). С. 315-325.
4. Долиняк Ю. О., Павліха Н. В., Цимбалюк І. О. Ринок освітніх послуг в умовах європейської інтеграції: ретроспективний аналіз і напрями розвитку [Текст]: монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 232с.
5. Павліха Н.В., Цимбалюк І.О., Хомюк Н.Л., Войчук М. В., Савчук А.Ю., Коломечюк В.В., Цимбалюк С.М. Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання: монографія. Луцьк : Вежа-Друк. 2022. 514 с.
6. Павліха Н., Цимбалюк І., Уніга О. Розвиток та регулювання ринку праці прикордонного регіону [Текст] : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 223 с. ISBN 978-966-940-195-3
7. Цимбалюк І. О. Інклюзивний розвиток регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 340 с. ISBN 978-966-940-278-3
8. Цимбалюк І. Фіскальний простір інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 500 с.

СЕКЦІЯ 3.

Публічне управління та адміністрування проектами відновлення: інноваційні аспекти

Monika Dobska,

Prof. UEP dr hab.,

Department of Market Research and Services,

University of Economics and Business,

Poznan, Poland

ADAPTATION OF RELATIONSHIP MARKETING AS A RESPONSE TO CHANGES IN HOSPITAL MANAGEMENT

The specificity of medical services lies in the fact that it touches on the issues of health, i.e. the basic factor guaranteeing the demographic, social and economic development of the country. Therefore, not only health care, understood as activity for health, becomes important, but above all health care, which basically boils down to service activity, consisting in the provision of medical services that meet specific needs.

When choosing the form of management for the hospital as a market entity, one should start from the obvious assumption that medical services are personal services. This statement entails further (logical) consequences: a service organization should be managed in a manner adequate to the performed functions and tasks. However, the *differentia specifica of a service*, clearly distinguishing it from a tangible product (immateriality, simultaneity, impermanence, heterogeneity, no transfer of ownership), determines the choice of management model. Due to the separateness of the service sector in relation to the sectors of material production, it is impossible to adopt models developed on the basis of industrial enterprises producing investment funds or mass consumer goods. The key issue is therefore choosing the right version of marketing.

The list of critical comments regarding the use of transactional marketing in services is long:¹:

- focus on maximizing (number of) transactions;
- “hunting” for new customers, and less effort to maintain good contacts with existing customers;
- attaching excessive importance to forms (methods) of mass communication while neglecting more effective means of communication, such as direct communication;
- “burning” energy to provide temporary saturation (satisfaction) instead of real satisfaction;
- the number of “attracted” customers is to prove the effectiveness of marketing activities instead of the more reliable number of satisfied buyers;
- dominance of retrospective shots. Marketing has been and is oriented primarily to the past, which makes it an “expert” of accomplished events;
- constant cherishing of the “black box”. Designing or manufacturing technology of a service product are still outside the scope of marketing interest. The phenomenon of “black box” is revealed in all its negative vividness, especially in the context of quality management.

If not transactional marketing, the question can be asked: what version of marketing will be most appropriate to use? **The aim of the article is to** define and indicate arguments as a possibility of implementing relational marketing as a management concept for hospitals.

As K. Rogoziński writes, when it comes to services, there is no choice, there is only relational marketing, because it was derived from services. Relationship marketing appears at the base of service activity and accompanies it inseparably throughout the entire cycle of the buyer’s activity. The state of reciprocity on which it is based is intended to consciously indicate the dependence of the participants of the service relationship, jointly creating the product. As W.J. Paluchowski, writes the relationship established during the provision of the service is based on

---

¹ K.Rogoziński, *Nowy marketing usług*, Wydawnictwo AE w Poznaniu, Poznań 2001, s. 30-31.

commitment, trust and acceptance of the interdependence between the service provider and the service recipient. It develops gradually - from conscious identification of the relationship, through its examination and exploration, increasing commitment and devotion, to its dissolution and disintegration. The relationship between the service provider and the service recipient is an interpersonal relationship in which the expectations of the parties play an important role. It should be emphasized that in communities, interpersonal relations are crucial for creating social bonds, civic engagement and strengthening the community. Strong social relations foster integration, cooperation and solidarity. Shared goals, values and activities in communities foster the development and well-being of each member of the community.

Adoption of the relational marketing paradigm causes a fundamental change in the perception of a service organization. The choice of this version of marketing indicates the model of marketing management inscribed in the context of a pro-quality strategy. It is a model of such management that does not aim at transforming the market environment into a sphere of influence and domination, but using relational marketing, aims to absorb what is external, to include customers and stakeholders in the organizational structure. Additional arguments in favor of introducing relationship marketing are:

Argument 1. Appreciation of the service recipient.

The relationship between the service provider and the service recipient becomes important, in which these entities mutually influence each other and, being dependent on each other, bring the service into existence. The basis of these considerations is the relationship *I - You* (the opposite of the relationship *I - It*, resulting from the fact of having an object), which, thanks to the meeting between the service provider and the service recipient, reflects the present relationship manifested in “momentality”, uniqueness and makes the service happen and last as long as its provision. So it will be different each time - individual. When a patient meets the medical staff, there is a situation of directness, dialogue, which determines the emergence of mutual ties and dependencies. This meeting is necessary not only from a medical point of view (e.g. in order

to obtain important information so as to make the right diagnosis and apply a specific treatment path) but it takes on a special character in creating market and non-market relations. Relationship marketing describes this relationship as Winner-Winner, which is a positive-sum relationship. Thanks to this, cooperation is born between the parties, a lasting marketing balance, which results in the fact that the patient, having unlimited trust in the manufacturer, climbs the ladder of loyalty and finally becomes the "advocate" of the hospital.

Argument 2. The need for joint design and implementation of a service product by the service provider and the service recipient.

The role of the client also takes on a broader meaning in the context of specifying the order. It turns out that even a typical service is created in changing conditions each time. Therefore, the shaping of a service product depends on two parties. A service becomes a service product only after "marketing treatment". In the case of medical services, the role of the patient is not limited to providing information about the ailments and participating in the preparation and selection phase of the offer, but also in co-designing.

Argument 3. A new interpretation of quality.

It is not enough to use management models based on internal verifiers, because internal quality based on developed standards of medical conduct does not take into account the most important issues. The final verifier of a properly performed medical service (despite the phenomenon of information asymmetry) is always the patient. It is he who evaluates the final result of treatment through the prism of service improvement. This new situation implies the use of new organizational solutions, thanks to which the client is "inscribed" in the scheme/structure of the hospital. Such an interpretation of quality consists in the fact that it becomes a category integrating marketing functions with management functions. Value is created, which means not only a benefit for the service provider, but also for the client - patient.

Argument 4. Increasing value with the customer

By building lasting relationships, the institution has the opportunity to increase value not only for but with the client. This interpretation shows

a completely different approach in the organization. Customer relationships are a key success factor. The company strives to build lasting, mutually beneficial relationships with clients, based on trust, mutual understanding and communication. It is important for the client to feel appreciated, engaged and connected to the company.

The sources of the concept of relationship marketing and its application in services can be traced back to the 1960s, when scientists from the so-called of the Nordic School undertook research on this issue. Relationship marketing is not a marketing concept speculated at a desk, its creation is rather like putting together a large multicolored mosaic, in which several implementers participated. E. Gummesson, Ch. Grönroos, R.Norman and A.Payn, who not only presented but also consolidated this concept. Relationship marketing, being a panacea for the “American export product” derived from different assumptions, changes what created the current “marketing mix”. In the Polish literature on the subject, reading about relationship marketing there is a great variety of terminology and meaning of this concept². The most accurate definition is provided by K. Rogoziński, according to whom relationship marketing means the mobilization of personnel, aimed at making the buyer not only a co-producer of the product (understood as “value”), but also “binding” him permanently with the company. This definition implies the existence of a close relationship between internal marketing and external influence on the customer. By making contact personnel strategic personnel, relationship marketing assumes that buyers cannot be retained permanently if the cooperation between employees is not properly arranged first. It should be remembered that individual employees, organizational units and structures provide mutual services. In addition, in relational marketing, when interpreting the relationships that occur between the parties to the exchange process, it is not enough to describe the level of interest.

Attention should be paid not only to the stages of preparing the offer, but also to cooperation with the client in the execution of the order. In relations, first of all, value is created, regardless of its level of

---

² And so relationship marketing is translated as: 1. partnership marketing 2. relationship marketing 3. marketing of relationships and mutual relations 4. Relationship Marketing

concretization. Such a specific value for the buyer may be boundless trust in the manufacturer, and for the company it may be a network of connections with co-workers built over the years. As K. Rogoziński writes, the effort of limitless interpersonal communication is a confirmation of the truthfulness, and thus the sincerity of intentions. The existing (Porter's) value chains are transforming into a constellation in which the participants face each other as if face to face, having nothing to hide. Most of the marketing functions are transferred to customers who, as marketers - volunteers, will create a positive image of the plant. Such assumptions of relational marketing direct interest to quality. It becomes a category that integrates marketing with management functions. Since relationship marketing creates value for its clients, associates and network participants, similar tasks are performed by management through quality - Total Quality Management. The wording "total", i.e. comprehensive, means that all entities (inside and outside) of the organization are covered by the scope of management.

Ch.Grönroos, K.Storbacka, T.Strandwick list the four most important relations creating the transition from the quality of services to the profitability of the project, i.e.between³:

- service quality and customer satisfaction,
- customer satisfaction and the strength of the relationship,
- the strength of relationships and their longevity,
- long-term relationships and their profitability.

According to the analyzes conducted by E. Gummesson, relations can be not only ordered (into groups and types) but also hierarchized. And so in the Total Relationship Marketing position. rethinking *Marketing Management. From the 4Ps to 30Rs*, the author distinguishes 30 types of relations⁴ arranged in four groups⁵:

---

³ perceived service quality - assessment of services made by the client, based on his own experience, confronted with formal and informal evaluation standards; customer satisfaction - customer's assessment resulting from his experience during the process of providing the service, based on existing relationships; relationship strength – measured by both purchasing and communication behaviors. In this context, loyalty is based on positive commitment, suggests a strong bond between the customer and the service provider; relationship longevity – duration of the relationship; relationship profitability - income from the relationship minus the costs incurred.

⁴ Relations described by E. Gummesson: 1. classic bilateral relationship between the supplier and the buyer, 2. classic three-way relationship between the buyer - supplier - competitor, 3. relations between production and marketing activities, 4. relations within the distribution channel, 5. relations inside the company, 6. relations between customers and the so-called first-line personnel, 7. relationships within functional and hierarchical systems, 8. relationships

- classic relationships (typical transactional relationships with or without intermediaries - dyad, triad, distribution networks);
- market relations (the most important group for relational marketing, including, apart from the classic dyad, also relations with hidden, unrecognizable clients, relations between clients, relations in which buyers are treated as members belonging to the organization);
- mega-relations (although they cannot be called market-related, but they condition the emergence of the latter, and they are created by relations with the mass media, mega-alliances and similar relations distinguished and studied by mega-marketing);
- imperfect relations (nano-relations, ie dwarf relations, which are distinguished by the fact that they are internally oriented and which, while not appearing outside the enterprise, create rather support for the external relations described earlier).

Summary

Summing up, it can be emphasized that hospitals have a very clear goal to meet, consisting in systematic work on the organizational culture based on relationship marketing. This is only possible if staff think in the same way, solve problems and make decisions together. Such open management is only possible if the staff is motivated to improve the professional-patient relationship.

References:

1. Dobska, M., Rogoziński, K. (red.), 2008, *Podstawy zarządzania zakładem opieki zdrowotnej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

---

within internal marketing, 9. relationships with external marketing service providers, 10. relationships existing between market intermediaries of the company and their customers, 11. relationships of the company with its owners 12. relations between the client and the company's image, 13. relations resulting from treating the client as a participant in the company's marketing programs, 14. relations with dissatisfied buyers, 15. relations between enterprises within alliances, 16. relations within mega-alliances (mega-associations), 17. relations forced by ecological trends ("green" relations), 18. relations related to the acquisition of knowledge, 19. relations between the company and the mass media, 20. informal relations, 21. electronic relations, 22. relations within the so-called megamarketing, 23. relations between full-time and part-time employees of the marketing department, 24. relations resulting from the matrix organization of enterprises, 25. relations with the client of the company's existing client, 26. relations based on law, 27. criminal relations, 28. relations with clients created during conducting marketing research, 29. monopolistic relations - a client in the situation of a prisoner, 30. non-commercial relations. (por. E.Gummesson, *Total Relationship Marketing. Rethinking Marketing Management. From the 4Ps to 3OR*, Liber-Hermans, Mölmo 1995, s.99-167).

⁵ K.Rogoziński, *Dlaczego marketing relacyjny?*, Marketing w Praktyce 1996 nr 4, s. 23 – 24.

2. Gronroos Ch., Storbacka K., Strandwick T., *Managing Customer Relationships for Profit*, w: *Advances in Relationship Marketing*, pod. red. A. Payne, Kogan Page Ltd., 1995.
3. Gummesson E., *Relationship Marketing: von 4P zu 30 R*, Verlag Moderne Industrie, Landsberg Lech 1997.
4. Gummesson, E., 2000, *Sustainable Service Strategies: Lessons from Health Care*, w: *Service Quality in the New Economy: Interdisciplinary and International Dimensions*, 2000, Edvardsson, B., Brown, S., Johnston, R., Scheuing, E., ISQA, University of Warwick
5. Rogoziński, K., 2000, *Nowy marketing usług*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań.
6. Rogoziński, K., 2012, *Kompetencje menedżera organizacji usługowej*, w: Rogoziński K., Panasiuk A. (red.), *Zarządzanie organizacjami usługowymi*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
7. Rogoziński, K., 2012a, *Jedna kultura organizacji usługowej i cztery podstawowe kultury organizacyjne*, w: Rogoziński, K., Panasiuk, A. (red.), *Zarządzanie organizacjami usługowymi*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
8. Rogoziński, K., 2012b, *Kompetencje menedżera organizacji usługowej*, w: Rogoziński, K., Panasiuk, A. (red.), *Zarządzanie organizacjami usługowymi*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
9. Rogoziński, K., 2012c, *Zarządzanie wartością z klientem*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa

УДК 342.9

Лізун Валентин,
аспірант юридичного факультету
Волинського національного університету імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
v.lizun98@gmail.com

ФЕНОМЕН КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ У КОНТЕКСТІ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Законодавче визначення конфлікту інтересів наведене у статті 1 Закону України «Про запобігання корупції», яке розглядається законодавцем у розрізі поділу на реальний та потенційний конфлікт інтересів.

Реальний конфлікт інтересів – суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень. Потенційний конфлікт інтересів – наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень [1].

Таким чином, зазначені види конфлікту інтересів відрізняються лише тим, чи наявний такий конфлікт інтересу у публічної службової особи у конкретний момент (реальний конфлікт інтересів) або чи може бути наявним (потенційний конфлікт інтересів). Виходячи із такого поділу, законодавцем покладено обов'язок на публічних службовців, відповідно, запобігати виникненню конфлікту інтересів (потенційного) або ж врегульовувати його, якщо він вже наявний (реального).

З теоретичної точки зору Д. Гудков вважає, що конфлікт інтересів – це колізія між державними інтересами в межах певної посади та приватними інтересами особи, яка займає дану посаду, що виникає внаслідок порушення основних принципів публічної служби, порушення обмежень та заборон, пов'язаних із публічною службою, недобросовісне виконання службових обов'язків посадовою особою, зокрема недотримання при їх виконанні прав і законних інтересів громадян, організацій, суспільства та держави, недодержання діючого законодавства, неякісне соціальне забезпечення публічних службовців [2].

Конфліктом інтересів, з точки зору Н. Янюк, слід вважати ситуацію, за якої особиста заінтересованість публічного службовця може вплинути на об'єктивність виконання ним службових повноважень, за якої існує можливість виникнення протиріччя між особистим інтересом публічного службовця і публічними, що може поставити під сумнів справедливість прийнятого рішення чи вчинення публічним службовцем інших дій [3].

Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів як спосіб протидії корупції запропоновано розглядати у двох значеннях: 1) як діяльність органів публічної адміністрації та інших юридичних осіб публічного права, спрямовану на виявлення можливих причин виникнення конфлікту інтересів, вчасне усунення цих причин та вирішення конфліктної ситуації у разі виникнення конфлікту інтересів відповідно до вимог законодавства України; 2) як окремий правовий інститут підгалузі службового права адміністративного права України, який являє собою сукупність правових норм, спрямованих на врегулювання діяльності органів публічної адміністрації та інших юридичних осіб публічного права, пов'язаної із запобіганням та врегулюванням конфлікту інтересів як способу протидії корупції [4, с. 11].

Аналіз категорій «реальний конфлікт інтересів» та «потенційний конфлікт інтересів» у контексті визначення спільних та відмінних рис дозволяє зробити наступні висновки. По-перше, при реальному та потенційному конфлікті інтересів спільним є об'єкт, суб'єкт та

наявність у суб'єкта приватного інтересу. Під суб'єктом потенційного та реального конфліктів інтересів розуміється особа, яка виконує службові чи представницькі повноваження, в свою чергу, під об'єктом потенційного та реального конфліктів інтересів – об'єктивність/неупередженість при прийнятті рішення / вчинення дій / невчинення дій під час виконання своїх повноважень визначеним суб'єктом. По-друге, відмінність даних категорій полягає у наслідках потенційного та реального конфліктів інтересів. Наслідками реального конфлікту інтересів є ситуація, коли приватний інтерес особи (яка виконує службові чи представницькі повноваження) вплинув (впливає) на об'єкт (об'єктивність / неупередженість при прийнятті рішення/вчинення дій / невчинення дій під час виконання своїх повноважень), тобто існує суперечність між приватним інтересом особи та її повноваженнями. Натомість, наслідками потенційного конфлікту інтересів є ймовірна ситуація, коли приватний інтерес особи може вплинути на об'єктивність / неупередженість при прийнятті рішення/вчинення дій / невчинення дій під час виконання своїх повноважень, тобто коли може існувати суперечність між приватним інтересом особи та її повноваженнями [5].

Таким чином, конфлікт інтересів як правову категорію можна охарактеризувати як будь-яку реальну чи потенційну особисту зацікавленість публічного службовця, яка певним чином пов'язана з його повноваженнями та службовими обов'язками та впливає або може вплинути на об'єктивність прийняття ним рішень або вчинення інших дій на виконання законодавчо покладених на нього повноважень.

У більшості європейських країн конфлікт інтересів врегульовано на рівні первинного та вторинного законодавства. Загалом основні принципи та правила включені в законах про публічну або державну службу або державне управління.

У деяких країнах такі принципи задекларовані навіть на рівні конституції (зобов'язуючи посадових осіб служити виключно публічному інтересу). Водночас усе більша кількість країн

застосовують окремі закони та інші нормативно-правові акти для регулювання конфлікту інтересів. Зокрема, йдеться про закони про конфлікт інтересів, закони про лобіювання, кодекси парламентської етики. Інколи норми про конфлікт інтересів містяться в законах про запобігання корупції, як це функціонує в Україні [6].

Характеризуючи основні складові законодавчого механізму запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, вони полягають у покладенні на публічних службовців поетапного обов'язку, який полягає у (1) недопущенні виникнення конфлікту інтересів; (2) якщо конфлікт інтересів виник або може виникнути – повідомити керівника або антикорупційні органи (підрозділи) про дану обставину; (3) не вчиняти жодних дій та не приймати рішень за наявності реального конфлікту інтересів; (4) вживати заходів щодо врегулювання конфлікту інтересів (ч. 1 ст. 28 Закону України «Про запобігання корупції») [1].

Щодо безпосереднього порядку врегулювання конфлікту інтересів публічного службовця Закон зазначає, що такий порядок визначається керівником особи або Національним агентством з питань запобігання корупції (НАЗК), на підставі відповідного повідомлення публічного службовця [1].

Заходи врегулювання конфлікту інтересів законодавцем поділяються на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх, тобто тих, які застосовуються керівником особи та/або НАЗК відносяться: 1) усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів; 2) застосування зовнішнього контролю за виконанням особою відповідного завдання, вчиненням нею певних дій чи прийняття рішень; 3) обмеження доступу особи до певної інформації; 4) перегляду обсягу службових повноважень особи; 5) переведення особи на іншу посаду; 6) звільнення особи. Внутрішні полягають у можливості особи самотійно вжити заходів щодо його врегулювання шляхом позбавлення відповідного приватного інтересу з наданням підтверджуючих це документів безпосередньому керівнику або керівнику органу, до повноважень

якого належить звільнення/ініціювання звільнення з посади. При цьому, позбавлення приватного інтересу має виключати будь-яку можливість його приховування [1].

Дотримання публічними службовцями вимог запобігання конфлікту інтересів забезпечується статтею 172⁷ Кодексу України про адміністративні правопорушення, якою передбачено відповідальність за такі склади адміністративного правопорушення як неповідомлення особою у встановлених законом випадках та порядку про наявність у неї реального конфлікту інтересів; вчинення дій чи прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів; та особливо кваліфікований склад адміністративного правопорушення – дії, передбачені частиною першою або другою, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення [7].

Таким чином, конфлікт інтересів є явищем, яке перебуває на зламі запобігання корупції та порушення антикорупційного законодавства. Разом з тим, законодавчо передбачений механізм запобігання даним процесам покликаний забезпечити, передусім, неупередженість та об'єктивність у процесі прийняття публічними службовцями рішень та вчинення дій на реалізацію владних повноважень. Останнє ж, у свою чергу, є стримуючим фактором до вчинення більш тяжких корупційних правопорушень. Відтак, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів є невід'ємною складовою державної антикорупційної інфраструктури.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання корупції Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2014, № 49, ст.2056 – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#n6>.

2. Гудков Д. В. Конфлікт інтересів та шляхи його врегулювання в національному законодавстві. *Право і суспільство*. 2014. № 1-2. С. 120–124.

3. Янюк Н. Конфлікт інтересів як причина корупції на публічній службі: правові засоби запобігання і протидії. *Головне управління Держземагенства у Донецькій області*. URL:

<http://donoblzem.gov.ua/bibliot/Korupcia/Yanyuk%20Konflikt%20interesiv.htm>.

(дата звернення: 02.02.2020).

4. Рівчаченко С. В. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів як спосіб протидії корупції. автореф. дис. ... канд. юрид. Наук: 12.00.07 : Запоріжжя, 2017. 17 с.

5. Джумагельдієва Г. Д., Орленко Я. Ю., Сергієнко І. Г. Механізм врегулювання конфлікту інтересів в системі державного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 2019. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1386>.

6. Юрчишин Я., Полтавець У. Пропозиції ропозиції до політики до політики щодо конфлікту інтересів одо конфлікту інтересів народних депутатів України. USAID, 2017. URL: https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00XC86.pdf.

7. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-24) Кодекс України; Закон, Кодекс від 07.12.1984 № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)*, 1984, додаток до № 51, ст.1122 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

УДК 351:342.9

Романенко Євген,
здобувач ОС «Магістр»
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»,
Навчально-науковий інститут бізнесу і фінансів,
ЗВО «Подільський державний університет»,
м. Кам'янець-Подільський, Україна
together.united.science.ua@gmail.com

ДОСВІД ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ПО УДОСКОНАЛЕННЮ ПІДХОДІВ ДО ПЛАНУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ПОЛІТИК У БЮДЖЕТНІЙ СФЕРІ

Велика Британія починаючи від часів набуття членства у Європейському Союзі і по сьогодні набула значного досвіду по удосконаленню підходів до планування та реалізації державних політик, зокрема у бюджетній сфері.

Слід відзначити таку особливість, що Велика Британія відзначається високим рівнем централізації державних фінансів. З її територіальних одиниць до центральних органів влади надходять понад 70 % податків, а у подальшому відбувається їх перерозподіл і відповідні кошти за міжбюджетних відношень направляються до місцевих органів влади. Останні, формуючи бюджети свого рівня, кореспондують видатки, що плануються, з визначеними державою пріоритетами. Кардинальне реформування державних політик у бюджетній сфері розпочалося у Великій Британії в 1998 році і було спрямоване перш за все на забезпечення надання необхідних громадянам якісних послуг, причому безкоштовних в галузях освіти та охорони здоров'я [1].

Названі зміни були започатковані урядом лейбористів, які, знаходячись у владі, розвивали в 1998-2010 роках модель програмно-цільового бюджетування з метою презентації бюджету. їх належної якості, що знайшло своє закріплення у законодавстві. Також, з 1998

року у Великій Британії почали діяти «Угоди про державні послуги» – «Public Service Agreements», якими визначалися цілі надання державою послуг [1]. Названі Угоди отримували офіційного статусу, що передбачалося окремим документом «Всебічним оглядом видатків» – «Comprehensive Spending Review», яким було визначено біля 600 цільових показників за 35 напрямками в царині державної служби [1]. Кожному відомству було доручено забезпечити підготовку конкретної «Угоди про державні послуги» з описом в ній цілей і задач його діяльності, а також тих програмно-цільових показників, за якими б контролювалося досягнення запланованого. Згадані Угоди мали асоціюватися з контрактними документами тривалої дії, сторонами яких є, з одного боку, Уряд, а з іншого – громадяни, що є платниками податків.

У свою чергу, за результатами проведеної у 2007 році Національним офісом з аудиту у Великій Британії контрольної перевірки з'ясувалося наступне: 50 % систем збору даних, що використовувалися у відомствах Великій Британії для оцінки результатів діяльності, виявилися добре організованими, 35 % – в цілому відповідали вимогам, хоча й потребували поліпшення, 8 % – не відповідали вимогам, стосовно 6 % систем, запланованих для контрольної перевірки, такий захід виявився передчасним, у 1 % випадків названі системи взагалі не були створені [2]. У 2012 році було започатковано формування єдиної системи управління для забезпечення використання даних різних підпорядкованих уряду Великої Британії структур [3].

Досвід Великої Британії по удосконаленню підходів до планування та реалізації державних політик, зокрема у бюджетній сфері шляхом впровадження програмно-цільового методу показав, що вказаний метод виявився дієвим інструментом соціально-економічного розвитку. Запорукою цього стало, зокрема, оцінювання ефективності видатків бюджету за стандартними показниками результативності діяльності; запровадження уніфікованої системи, якою визначаються порогові значення стандартів якості послуг, що надаються на державному та муніципальному рівнях; використання

не тільки системи внутрішнього аудиту, а й зовнішньої експертизи для визначення ефективності діяльності владних структур з надання послуг на державному та муніципальному рівнях.

Список використаних джерел:

1. Принципи стратегічного консультування з питань впровадження бюджетування, орієнтованого на результати: які уроки можна отримати з досвіду країн ОЕСР з метою співробітництва у сфері розвитку? Бонн, Ешборн: Німецьке товариство міжнародного співробітництва, 2011. URL: https://www.pempal.org/sites/pempal/files/attachments/12%2003%2020%20GIZ_results-oriented%20budget%20advisory%20approach-RUS.pdf.
2. UK National Audit Office. Fourth Validation Compendium Report. URL: <http://www.nao.org.uk/report/fourth-validationcompendium-report/>.
3. Civil Service Reform Plan: One year on Reform, 2013. URL: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/211506/CSR_OYO_LOW_RES_PDF.pdf.

УДК 338.2:330.34:339.9](06)

Косицька Вікторія,
аспірантка 2 курсу освітньо-наукової програми
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри регіоналістики і туризму
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна
ORCID: 0009-0002-1530-8705
viktoriiia@vi-lawyers.com

ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ПРОЕКТАМИ З ПОДОЛАННЯ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ

Відновлення після надзвичайних подій є складним і комплексним завданням, яке вимагає ефективного публічного управління проектами відновлення у всіх без виключень сферах. У цьому контексті, інноваційні підходи та інструменти відіграють важливу роль у забезпеченні швидкого та успішного відновлення. Метою тез є обґрунтування необхідності використання інноваційних підходів у публічному управлінні проектами відновлення / подолання надзвичайних ситуацій в Україні, а також у представленні конкретних прикладів їх застосування.

Публічне управління уявляє собою здійснення сукупності раціональних (тобто запрограмованих і виокремлених за певними ознаками із можливих з урахуванням стану зовнішнього середовища) впливів на функціонування та розвиток колективу людей на основі програми управління та інформації про поведінку та стан об'єкта управління, спрямованих на підтримку, поліпшення та розвиток об'єкту управління для досягнення наперед визначеної сукупності цілей [1]. Звідси слідує, що публічне управління представляє собою систему управлінських технологій впливу на функціонування та розвиток людських колективів як суб'єктів і об'єктів управління для досягнення наперед визначеної сукупності цілей як факторів формування системи.

При цьому, інноваційні аспекти в даному контексті вказують на новаторські, сучасні, творчі та вдосконалені підходи, методи, технології або практики, які застосовуються у сфері публічного управління та керування проектами відновлення з метою досягнення покращень, ефективності та сталого розвитку.

Інноваційні підходи можуть допомогти у вирішенні таких проблем, як: прискорення реагування на надзвичайні події; пошук нових ресурсів для відновлення; інтеграція нових підходів і практик із запозиченням міжнародного досвіду; подолання наявних проблем і прогалин, що перешкоджають відновленню (корупція, слабка інфраструктура тощо).

До таких інноваційних підходів можна віднести: використання даних та аналітики; залучення громадськості та приватного сектору; використання нових технологій.

Практичні приклади інноваційних аспектів в публічному управлінні проектів з подолання надзвичайних ситуацій:

- Найболючішим питанням сьогодення, в умовах війни, є питання довіри та подолання корупції для можливості втілення відновлення країни. В Україні створена електронна система публічних закупівель Prozorro - онлайн-платформа для подолання корупції, де державні та комунальні замовники оголошують тендери на закупівлю товарів, робіт і послуг, а представники бізнесу змагаються на торгах за можливість поставити це державі [2]. Так, 16.06.2023р. система Prozorro інтегрувалась з Реєстром корупціонерів від НАЗК, що спростить та пришвидшить виявлення корупційних правопорушень [3] та, як наслідок, допоможе запобіганню корупції.

- Громадськість має бути залучена до процесів контролю і перевірки цільового використання бюджетів. Інноваційним аспектом в цьому напрямі є розроблення нової ІТ-системи бюджетного планування та моніторингу виконання бюджету. Так, Міністр фінансів України Сергій Марченко та заступник директора Публічної установи «Центральне агентство з управління проектами» (СРМА, Республіка Литва) Раса Сураучіене в 2023 році підписали контракт про розробку нової системи програмного забезпечення для автоматизації обміну даними між усіма учасниками процесу бюджетного планування,

складання бюджету, виконання та моніторингу [4].

Як інноваційні аспекти в публічному управлінні проектів з подолання надзвичайних ситуацій може бути використано штучний інтелект (ШІ) та його впровадження до нових проектів. В Україні поняття штучного інтелекту унормовано актом Кабінету Міністрів України, а саме: «штучний інтелект (ШІ) – організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань; галузь штучного інтелекту – напрям діяльності у сфері інформаційних технологій, який забезпечує створення, впровадження та використання технологій штучного інтелекту» [5].

Так, Державна служба статистики України вже використовує ШІ для автоматизації завдань, пов'язаних із збором та обробкою статистичних даних [6, 7]. Міністерство охорони здоров'я України вже використовує ШІ для діагностики захворювань, ведення статистики захворювань, розробки нових методів лікування та прогнозування результатів лікування [8, 9]. За звітом CB Insights, вже у 2016 році 86% організацій по всьому світу, що надають медичні послуги, використовували ШІ [10]. ШІ в контексті програми застосунку Дія вже покращує доступ до публічних послуг в режимі онлайн, що забезпечує якість їх надання та значно прискорює їх отримання. Одночасно із цим, застосунок Дія автоматизує багатофункціональні завдання, які виконуються державними органами, що звільняє час державних службовців для інших завдань [11].

Для більш ефективного впровадження інноваційних аспектів в сферу публічного управління необхідно використовувати публічно-приватне партнерство. Міждержавні організації, альянси, об'єднання, міжнародні організації (ООН та організації, що входять до її структури; Всесвітній банк; Європейський банк реконструкції; Європейський союз тощо) вже приймають активну участь в розробці стратегій та допомозі Україні і відносяться до публічних суб'єктів публічно-приватного партнерства. Суб'єкти підприємницької діяльності, наукові

та освітні установи, громадські та благодійні організації (недержавні неприбуткові організації), добровільні формування, спілки, об'єднання, як приватні суб'єкти публічно-приватного партнерства, також мають значний вплив та вже залучені до впровадження великої кількості проектів по відновленню.

Підсумовуючи вищезазначене, на відновлення і подолання надзвичайної гуманітарної ситуації, що сталась в Україні, у сферу публічного управління необхідно інтегрувати новітні підходи та технології із вивченими «уроками» на національному рівні та запозиченням міжнародного досвіду через публічно-приватне партнерство.

Список використаних джерел:

1. Оболенський О. Ю. Концептуальні засади публічного управління та адміністрування: курс лекцій, 2023.
2. Що таке Prozorro? URL: <https://prozorro.gov.ua/about>
3. Система Prozorro інтегрувалась з Реєстром корупціонерів від НАЗК. URL: <https://prozorro.gov.ua/news/systema-prozorro-integruvalas-z-reyestrom-korupcioneriv-vid-nazk>
4. Мінфін розробить нову ІТ-систему бюджетного планування та моніторингу виконання бюджету. *Урядовий портал*. 02.03.2023. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-rozrobyt-novu-it-systemu-biudzhethnoho-planuvannia-ta-monitorynhu-vykonannia-biudzhetu>
5. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: Розпорядження КМУ, від 2 грудня 2020 р. № 1556-р, Київ.
6. Статистика у смартфоні. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/document/pro_dodatok.pdf
7. Індекс споживчих цін. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/infografika/2023/price/price_07_23_u.pdf
8. Висоцький А. А., Суріков О. О., Василюк-Зайцева С. В. Розвиток штучного інтелекту в сучасній медицині, 2023. URL: <https://umj.com.ua/uk/publikatsia-241221-rozvitok-shtuchnogo-intelektu-v-suchasnij-meditcini>
9. У МОЗ розповіли про корисні онлайн-сервіси для отримання безкоштовних ліків та обстеження. URL: <https://www.cbinsights.com/research/artificial-intelligence-startups-healthcare/>
10. From Drug R&D To Diagnostics: 90+ Artificial Intelligence Startups In Healthcare. URL: <https://www.cbinsights.com/research/artificial-intelligence-startups-healthcare/>
11. Державні послуги онлайн. Дія. URL: <https://diia.gov.ua/>

УДК 33.7:355.46(4-11)

Савчук Владислав,
магістр 6 курсу
факультету міжнародних відносин,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
palkha@ukr.net

Науковий керівник: Павліха Наталія,
д.е.н., професор,
професор кафедри міжнародних економічних відносин
та управління проектами,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
nataliia.pavlikha@vnu.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ БЛАГОДІЙНИХ ПРОЄКТІВ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

Благодійні проекти розробляються та реалізуються на благо суспільства. Більшість цих проектів зосереджені на ключових елементах людського життя, таких як здоров'я, освіта, їжа, дім тощо. Коли ви запускаєте благодійний проєкт, то повинні переконатися, що він приносить користь нужденним людям у суспільстві. Вимірювання впливу та успіху благодійного проєкту має вирішальне значення для визначення ефективності ресурсів [4].

Воєнний період завжди приносить страждання, руйнацію і великі потреби для мільйонів людей, які стають жертвами конфлікту. У таких критичних ситуаціях благодійні проєкти відіграють важливу роль у забезпеченні допомоги і підтримці потерпілих. Проте функціонування благодійних проєктів у воєнний період має свої

особливості і вимагає великих зусиль і ресурсів для подолання складнощів, пов'язаних з війною [1].

Благодійний проект – це ініціатива або програма, створена з метою збору коштів, ресурсів або інших пожертв для надання допомоги особам, групам або організаціям, які перебувають у потребі або стикаються з соціальними, економічними або медичними труднощами. Благодійні проекти можуть призначати кошти на різні цілі, такі як підтримка дитячих будинків, лікування хворих, надання гуманітарної допомоги постраждалим від природних катастроф, сприяння освіті, культурі, спорту тощо. Головною метою благодійних проектів є поліпшення якості життя та допомога тим, хто потребує допомоги, завдяки добровільним внескам та підтримці громади.

Аналіз теорії та практики щодо розробки і реалізації благодійних проектів, назвемо наступні особливості у воєнний період.

- Зростання потреби у гуманітарній допомозі.

Війна завжди призводить до загострення гуманітарних проблем. Це означає, що попит на медичну допомогу, їжу, притулок та інші основні потреби стрімко зростають. Благодійні організації мають забезпечити ефективний розподіл цих ресурсів, щоб задовольнити потреби найбільш вразливих груп населення, таких як діти, літні люди та поранені.

- Складність координації.

У воєнних умовах управління та координація гуманітарними проектами стають набагато складнішими у зв'язку із небезпекою для волонтерів та персоналу. Частіше виникає необхідність у власному забезпеченні безпеки учасників/членів благодійного проекту. Організації повинні співпрацювати з місцевою владою, військовими підрозділами і громадськістю для забезпечення безпеки і ефективності допомоги.

- Ризики для волонтерів.

Волонтери, які працюють у воєнних зонах, стикаються з підвищеним ризиком для свого життя і здоров'я. Вони можуть опинитися під обстрілами або ризикують стати жертвами

терористичних атак. Це ставить перед благодійними організаціями завдання забезпечити найвищі стандарти безпеки для своїх волонтерів і робітників у воєнних зонах.

- Потреба в стійкості та довгострокових проєктах.

Благодійні організації повинні планувати свої проєкти з урахуванням довгострокових наслідків війни. Гуманітарна допомога та відновлення інфраструктури можуть тривати роками після завершення активних воєнних дій, як у воєнний, так і повоєнний періоди. Це ставить підвищені вимоги до стійкості і фінансової підтримки благодійних організацій.

- Залучення громадськості та місцевих ресурсів.

У воєнний період залучення місцевої громадськості та ресурсів до благодійних проєктів стає надзвичайно важливим. Це допомагає створити міцні зв'язки в суспільстві і забезпечити ефективну допомогу. Благодійні організації повинні сприяти розвитку місцевих ініціатив і співпрацювати з місцевими органами влади для забезпечення координації та ефективності гуманітарних проєктів.

- Підтримка ветеранів, їх сімей і постраждалого від війни населення.

Після завершення війни благодійні проєкти також грають важливу роль в підтримці ветеранів та постраждалих осіб. Вони можуть забезпечити послуги з реабілітації, професійної перепідготовки та психологічної підтримки, допомагаючи їм впоратися з наслідками війни [2].

Дослідження Kantar Online Track, яке проведено у квітні 2023 року, показало, яким організаціям українці готові жертвувати свої кошти, а також на які напрями найбільше надходять донати.

У п'ятірці організацій-лідерів довіри перебувають:

- фонд компетентної допомоги армії «Повернись живим» (43%);
- благодійний фонд Сергія Притули (42%);
- організація порятунку тварин UAnimals (25%);
- ЮНІСЕФ (23%);
- Товариство Червоного Хреста України (21%).

Наступними в зазначений перелік потрапили благодійний фонд «Таблеточки» (19%), фандрейзингова платформа United 24 (17%) та благодійна платформа Dobro.ua (17%). Інші фонди та проекти називають менше 10% респондентів.

Як показало дослідження, найбільші суми українці готові жертвувати організаціям, що допомагають армії – понад 500 гривень готові «задонатити» 48% опитаних. 35% можуть перерахувати понад 500 гривень на допомогу дітям.

За інформацією української розвідки, космічний апарат «ІСЕУЕ», придбаний за пожертви українців фондом Сергія Притули, допоміг виявити та знищити тисячі одиниць ворожої техніки [3].

Україна переживає надзвичайно важкий період через війну, спровоковану Росією. В таких умовах, реалізація благодійних проектів набуває особливого значення. Ці проекти виступають не тільки джерелом гуманітарної допомоги для постраждалих, але й демонструють міцність і солідарність українського народу.

Питання особливостей проектної діяльності в благодійній сфері розкрито Павліхою Н. у наукових працях [5-10], яка зазначає, що благодійна проектна діяльність виступає умовою протидії можливим загрозам сталому розвитку регіонів і територіальних громад та національній безпеці в цілому. У доповнення слід зазначити, що розробка та реалізація благодійних проектів у воєнний період є складним завданням, вимагаючи особливих підходів і зусиль. Вони стають важливим і невід’ємним елементом гуманітарного реагування на кризу та деструктивні наслідки війни.

Економіка війни впливає на всі галузі господарства, і благодійні організації мають за завдання забезпечити найнеобхідніше населенню в умовах конфлікту [11]. Вони надають медичну допомогу, забезпечують житло для переселенців, та сприяють відновленню інфраструктури в постраждалих регіонах.

В умовах війни, інклюзивний розвиток набуває великого значення [12]. Благодійні проекти мають забезпечити, щоб ніхто не залишався поза увагою. Вони сприяють створенню можливостей для людей з різними потребами, включаючи вразливі групи населення, і

допомагають їм отримати доступ до освіти, працевлаштування та інших соціальних послуг.

Залучення фінансових ресурсів та оцінка бізнес-ризиків також є надзвичайно важливими аспектами реалізації благодійних проєктів в умовах війни [13]. Організації повинні уважно аналізувати фінансові можливості та оптимально використовувати ресурси, здійснювати оцінку ризиків і працювати над їх зменшенням для забезпечення стабільної діяльності та надання допомоги тим, хто її потребує.

Зазначимо, що ці проєкти відіграють критичну роль у наданні допомоги тим, хто найбільше її потребує, та не потребують виокремлення унікальності як характерної їх риси. Благодійні проєкти допомагають забезпечити медичну та гуманітарну допомогу, сприяють реалізації стратегії відновлення та стабілізації постраждалих регіонів у воєнний та повоєнний періоди.

Список використаних джерел:

1. Благодійна діяльність та благодійні організації веб-сайт. URL: https://protocol.ua/ua/pro_blagodiynu_diyalnist_ta_blagodiyni_organ_izatsii_stattya_17/
2. Про благодійну діяльність та благодійні організації (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 25, ст.252) веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>
3. Серед благодійних організацій українці найбільше довіряють "Повернись живим", фонду Притули та UAnimals. URL: https://lb.ua/society/2023/05/11/554770_sered_blagodiynih_organizatsiy.html
4. Strategies For Creating A Successful Charity Project And Measuring Its Impact. URL: <https://rahmah.sa/en/5-strategies-for-creating-a-successful-charity-project-and-measuring-its-impact/>
5. Павліха Н. Особливості проєктної діяльності Rotary International задля миру та безпеки сталого розвитку. *Together united: науковці проти війни: збірник тез доповідей I Міжнародної благодійної науково-практичної конференції* (Луцьк, 20 травня 2022 р.). Луцьк : Вежа-Друк, 2022. С. 46-50.
6. Павліха Н. Дослідження міграційних процесів на засадах різноманіття та інклюзивності в умовах війни в Україні. *Наукова інтеграція в умовах глобальних викликів: збірник тез доповідей IV Міжнародної мультидисциплінарної науково-практичної конференції* (Луцьк, 20 червня 2023 р.). / За заг. ред. Павліхи Н. В. – Луцьк : Вежа-Друк, 2023. С. 14-18.

7. Павліха Н.В. Методологічні аспекти вивчення процесів інтеграції мігрантів на засадах різноманіття та інклюзивності в умовах війни. *REBUILD UKRAINE: справа всього цивілізованого світу : збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції* (Луцьк, 15 березня 2023 р.). / За заг. ред. Н. В. Павліхи. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. 253 с. С. 66-70.

8. Павліха Н.В. Стратегічне управління в умовах змін у воєнний та повоєнний періоди. *Економічні та правові аспекти фінансової системи України в умовах воєнного стану: Тези доповідей*. Луцьк 2023. С.44-47.

9. Павліха Н. В. Ключові принципи управління проектами в непередбачуваному світі. *Трансформація моделі соціально-економічного розвитку в умовах відновлення України та інтеграції з ЄС : збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції* (Луцьк, 15 травня 2023 р.). / За заг. ред. Павліхи Н. В. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. С. 142-146.

10. Павліха Н. В., Цимбалюк І. О. Управління проектами транскордонного співробітництва. Актуальні проблеми менеджменту в умовах інноваційного розвитку економіки: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 25 квіт. 2018 р.). Тернопіль: ТНЕУ, 2018 р. С. 477–480.

11. Цимбалюк І. О. Економіка війни та перспективи для України. *Together united: науковці проти війни: збірник тез доповідей I Міжнародної благодійної науково-практичної конференції* (Луцьк, 20 травня 2022 р.). С. 131-133.

12. Цимбалюк І. О. Інклюзивний розвиток в умовах війни та нових економічних викликів. *Together united: науковці проти війни: збірник тез доповідей I Міжнародної благодійної науково-практичної конференції* (Луцьк, 20 травня 2022 р.). Луцьк : Вежа-Друк, 2022. С. 65-71.

13. Tsymbaliuk I. Assessment of business risks under conditions of war. *Rebuild Ukraine: справа всього цивілізованого світу: збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції* (Луцьк, 15 березня 2023 р.). / За заг. ред. Н. В. Павліхи. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. С. 70-73.

UDC 502.333

Bilous Oleksandr,

student of the Faculty of International Relations,

Lesia Ukrainka Volyn National University,

Lutsk, Ukraine

oleksandr911@gmail.com

Supervisor: Pavlikha Nataliia,

Doctor of Economics, Professor,

Professor of the Department of International Economic Relations

and project management

Lesia Ukrainka Volyn National University,

Lutsk, Ukraine

nataliia.pavlikha@gmail.com

FEATURES OF CREATIVE PROJECT BUDGET FORMATION

The complexity of projects in the creative industries requires organizing the work of teams, efficiently allocating resources, and monitoring the implementation of tasks. The competitive environment challenges creative companies to quickly introduce new products and innovations. The challenges of change require adaptability and flexibility in project planning and execution. Considering these aspects, effective project management becomes a key factor for success in the creative industry [1].

One of the key aspects of implementing creative ideas and projects is the formation of a budget that supports these ideas and allows them to be realized. Project cost planning is the most important component of its successful implementation. All project participants (suppliers, banks, contractors) must take into account the project's cost indicators when planning their activities. Cost planning is the first step in project cost planning:

- resource planning – what resources and in what quantity are necessary for the implementation of project works;
- cost estimation – the cost of the used resources is determined;
- budgeting – determination of the cost of each work [2, с.149].

It is necessary to plan expenses in such a way that they can meet the needs of financial resources during the entire period of project implementation. The project budget is an itemized list of estimated costs necessary to perform work to achieve the project's goals

Budgeting (the process of drawing up and adopting the budget) is the process of assigning cost estimates to all operations in the project. As a result, all costs and resources of the project are distributed according to individual operations.

Different types of budgets correspond to different stages of the project life cycle:

1. Preliminary (estimated) budget.
2. Approved (official) budget (cost baseline).
3. Current (adjusted) budget.
4. Actual budget.

In the cost budget, all expenses are entered by article. Here is their list: salaries of project team members; expenses on equipment and materials; the cost of renting premises; marketing costs, including marketing research and focus groups; legal expenses; travel expenses; cost of advertising; cost of research; the cost of technical and economic substantiation; cost of consulting services of external experts and project participants; phone payment; expenses for office equipment; payment for Internet access; Software; computer equipment; teaching.

When planning expenses, it is not enough to know only the total amount of capital investments (investments) in the project [3, p. 212]

Different funds have different budgeting requirements. Private foundations usually ask for more detailed information than public foundations. Usually, the budget consists of three sections: wages; main direct costs; and indirect costs.

When planning the budget, it is worth taking into account the goals, tasks, and methods of our project. It is necessary to take into account

everything that money (resources) will be spent on, as well as the main factors that affect the size of project costs.

An important stage during the formation of the budget is the determination of human resources in the project and their approximate salary.

The result of the project implementation is achieved in a much better way when the project team is created from motivated professionals who have versatile competencies that make it possible to perform work qualitatively to achieve a common goal [4].

Project management in the creative industry should help stimulate and support the creative process. The methodology should enable professionals to express their ideas and promote their development [5, 6].

Direct and indirect costs must be entered as a mandatory element when forming the budget: equipment and intangible assets, costs related to renting premises, material costs, printing costs (banner printing), publishing services, promotion services, creation of a web resource, translation services, administrative services, other direct costs (accounting, legal and auditing services), etc.

Therefore, the budgeting of creative projects requires a special approach that takes into account the non-standard nature, risks, and unpredictability of this industry. Flexibility, the use of innovative approaches, and marketing tools are key aspects to consider when budgeting for creative projects.

References:

1. Pavlikha N., Bilous O. Project management in the creative industries in times of change and challenges: *Трансформація моделі соціально-економічного розвитку в умовах відновлення України та інтеграції з ЄС: збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (Луцьк, 15 травня 2023 р.).* / За заг. ред. Павліхи Н. В. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. С. 142–145.

2. Ноздріна Л. В., Ящук В. І., Полотай О. І. *Управління проектами: підручник.* К.: Центр учбової літератури, 2010. 432 с.

3. *Управління проектами: навчальний посібник* / уклад.: Л.Є. Довгань, Г.А.Мохонько, І.П.Малик. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. 420 с.

4.. Павліха Н.В., Цимбалюк І.О., Хомюк Н.Л., Войчук М. В., Савчук А.Ю., Коломечюк В.В., Цимбалюк С.М. Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання: монографія. Луцьк : Вежа-Друк. 2022. 514с.

5. Pavlikha N., Bilous O. Methodological aspects of project management in the creative industry. *Наукова інтеграція в умовах глобальних викликів*: збірник тез доповідей IV Міжнародної мультидисциплінарної науково-практичної конференції (Луцьк, 20 червня 2023 р.). / за заг. ред. Павліхи Н. В. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. С. 84-87

6. Bilous O., Bilyk P. Development of the creative industries sphere in the context of the historical and cultural heritage preservation in the conditions of a full-scale invasion. *REBUILD UKRAINE: справа всього цивілізованого світу* : збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (Луцьк, 15 березня 2023 р.). / за заг. ред. Н. В. Павліхи. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. С.22–25.

7. Павліха Н. В., Цимбалюк І. О. Управління проектами транскордонного співробітництва. Актуальні проблеми менеджменту в умовах інноваційного розвитку економіки: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 25 квіт. 2018 р.). Тернопіль: ТНЕУ, 2018 р. С. 477–480.

8. Цимбалюк І. О. Економіка війни та перспективи для України. Together united: науковці проти війни: збірник тез доповідей I Міжнародної благодійної науково-практичної конференції (Луцьк, 20 травня 2022 р.). С. 131-133.

9. Цимбалюк І. О. Інклюзивний розвиток в умовах війни та нових економічних викликів. Together united: науковці проти війни: збірник тез доповідей I Міжнародної благодійної науково-практичної конференції (Луцьк, 20 травня 2022 р.). Луцьк : Вежа-Друк, 2022. С. 65-71.

10. Tsymbaliuk I. Assessment of business risks under conditions of war. *Rebuild Ukraine: справа всього цивілізованого світу*: збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (Луцьк, 15 березня 2023 р.). / За заг. ред. Н. В. Павліхи. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. С. 70-73.

СЕКЦІЯ 4.

Інновації в економіці та ринкова трансформація для відновлення України

УДК 338.22:005.5:65 (477)

Цимбалюк Ірина,
д.е.н., професор,
професор кафедри менеджменту,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
tsymbaliuk.iren@vnu.edu.ua

ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ЯК НОВА ЕКОНОМІЧНА ПАРАДИГМА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Україна стоїть перед неймовірним викликом – відновити економіку після війни та забезпечити стійкий розвиток. Однак, ключ до успіху полягає не лише в відновленні та розширенні існуючих секторів економіки, але й у створенні інноваційної моделі розвитку, яка зробить Україну привабливою для інвесторів, підприємців та талановитих індивідів. Нова парадигма розвитку, що поєднує в собі ліберальні принципи та фокус на людському капіталі, може стати основою успішного майбутнього України.

Перший крок до інноваційної моделі розвитку – це лібералізація умов для розвитку підприємництва. Україна повинна створити сприятливе підприємницьке середовище, зменшити бюрократичні бар'єри, і спростити процедури реєстрації бізнесу [1]. Сприяння стартапам та інноваційним компаніям, а також сприяння розвитку

технологічних кластерів, може сприяти створенню інноваційного середовища.

У цьому контексті, прикладом може служити «Startup Chile» [2], програма, яка пропонує фінансову підтримку, облаштування офісних приміщень та допомогу з візовими питаннями для стартапів, що обирають Чилі як місце для розвитку свого бізнесу. Основна мета – перетворити Чилі на інноваційний підприємницький центр в Латинській Америці. Програма включає три етапи: «The S Factory» для початківців підприємців, «Seed» для стартапів з функціональним продуктом і підтвердженим попитом, «Scale» для успішних стартапів, які бажають масштабувати свій бізнес в Латинській Америці та на світовому рівні. Учасники отримують фінансову підтримку і акселерацію в Чилі без вимоги віддавати частку компанії. Така ініціатива привертає підприємців з усього світу, сприяє створенню нових інноваційних ідей та може бути корисною для впровадження аналогічних проектів в Україні.

Для стимулювання інновацій, важливо мати просту та прозору податкову систему. Податкові пільги та зменшення податкового тиску на підприємців можуть слугувати інструментом для стимулювання інновацій та розвитку нових ідей і технологій. Прикладом успішної програми, яка сприяє інноваціям через податкові пільги, є «The Research and Development Tax Incentive» в Австралії [3]. Ця програма, відома як R&D Tax Incentive або R&DTI, допомагає компаніям впроваджувати інновації та розвиватися шляхом компенсації частини витрат на відповідні дослідження та розробки (НДДКР). Україна може використовувати подібні програми для залучення інвестицій та інноваційного розвитку своєї економіки.

Інновації неможливі без науки та освіти. Уряд повинен виділити великі інвестиції на розвиток наукових досліджень та підвищення якості освіти. Це забезпечить наявність висококваліфікованих спеціалістів та створить інтелектуальну базу для інновацій. Європейський Союз відділяє велику увагу підтримці науки та інновацій для забезпечення своєї конкурентоспроможності у світі, а програма «Горизонт 2020» (Horizon 2020) є яскравим прикладом

цього підходу [4]. Вона функціонувала впродовж періоду з 2014 по 2020 рік Європи в світі. За цей час було виділено 80 мільярдів євро на підтримку досліджень та інноваційних розробок. Ця програма стала фінансовим інструментом забезпечення конкурентоспроможності Європи в світі.

Прикладом країни, яка активно інвестує у науку та освіту є Швеція. Шведська урядова програма «Innovation Partnership» спрямована на підтримку досліджень та розвитку нових технологій. Такі ініціативи сприяють створенню інноваційних компаній та привертають інвестиції у ці галузі.

Створення інноваційного оточення та модернізація економіки, включаючи процес диджиталізації, сприятимуть підвищенню глобальної конкурентоспроможності України.

Після світової пандемії багато країн впроваджують великі програми стимулювання, спрямовані на реформування їхніх економік і суспільств. У цьому контексті Південна Корея виявляється провідною країною, завдяки запуску Корейського Нового Курсу під назвою «Korean New Deal» – ініціативи, яка постійно вдосконалюється та розширюється. Він складається з трьох частин: Digital New Deal, Green New Deal і Stronger Safety Net. Згідно із планом Korean New Deal, загальна інвестиція складатиме 160 трильйонів вон (114,1 трильйона вон з державного бюджету) з метою створення 1901000 робочих місць до 2025 року [5]. Основна мета Korean New Deal полягає у перетворенні економіки на більш екологічно чисту, з більшим обсягом цифрових послуг та покращеними системами соціального захисту, реалізованими через фінансову підтримку для підтримки економічного зростання та поліпшеними регулятивними нормами для підтримки приватного сектору.

Digital New Deal – це одна з ключових складових цього плану, для якої передбачено інвестиції в сумі 58,2 трильйони вон (44,8 трильйона вон з державного бюджету). Основна мета Digital New Deal полягає в прискоренні переходу до цифрової економіки та

інвестиціях у інтеграцію даних, мереж та штучного інтелекту (DNA) в усіх сферах економіки.

Інноваційний курс Digital New Deal в Південній Кореї, з фокусом на цифровій трансформації та інтеграції даних, може стати важливим джерелом навчання для України, сприяючи розвитку інноваційних галузей, поліпшенню медичних послуг та підвищенню ефективності в управлінні та господарській діяльності.

Тотальна модернізація інфраструктури, зокрема диджиталізація, має стати пріоритетом. Інфраструктура повинна відповідати вимогам сучасного світу, а Україна повинна відмовитися від застарілих цінностей, що заважають розвитку.

Забезпечення соціального добробуту громадян – не менш важливий аспект інноваційної моделі розвитку [6-10]. Система пенсійного забезпечення та медичного страхування повинні бути налагоджені так, щоб громадяни могли самостійно дбати про добробут своєї родини. Зростання народжуваності та залучення талантів, які виїхали за кордон, можуть допомогти вирішити демографічні виклики.

Україна повинна бути активним суб'єктом у визначенні напрямів свого розвитку та має прямувати до членства в Європейському Союзі. Співпраця з міжнародними організаціями та компаніями сприяє глобальній інтеграції та створенню цінності для країни.

Отже, створення інноваційної економіки, яка приваблює інвестиції, таланти та підприємців, стає ключовим завданням для майбутнього країни. Нова модель розвитку не може обмежуватися лише відновленням після війни. Уміла зміна парадигми в економічному розвитку та акцент на інноваціях та людському капіталі можуть перетворити Україну в успішну та привабливу для всього світу.

Список використаних джерел:

1. Длігач А. Принципи, які мають стати основою економіки України на десятиріччя після перемоги. Forbes.ua. 21 квітня 2022. <https://forbes.ua/company/printsipi-yaki-mayut-stati-osnovoyu-ekonomiki-ukraini-na-desyatirichchya-pislya-peremogi-21042022-5588>
2. Start-Up Chile – We SUPport founders beyond businesses. 2022. <https://startupchile.org/en/>
3. Australian government. Research and Development Tax Incentive. <https://business.gov.au/grants-and-programs/research-and-development-tax-incentive>
4. European commission. Horizon 2020. Details of the EU funding programme which ended in 2020 and links to further information. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-2020_en
5. Policy Coordination Bureau - General Policy Coordination Division. Government Announces Korean New Deal 2.0, an Upgrade to Properly Reflect Changes. July 14, 2021. <https://english.moef.go.kr/pc/selectTbPressCenterDtl.do?boardCd=N0001&seq=5173>
6. Павліха Н. В., Цимбалюк І. О., Уніга О. В., Коцан Л. М., Савчук А. Ю. Економіка добробуту: регулювання доходів населення та розвиток ринку праці [Текст] : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 212 с. ISBN 978-966-940-435-0
7. Павліха Н. В., Цимбалюк І. О., Савчук А. Ю. Сталий розвиток туризму та рекреації: сучасні виклики й перспективи для України [Текст] : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 208 с. ISBN 978-966-940-426-8
8. Долиняк Ю. О., Павліха Н. В., Цимбалюк І. О. Ринок освітніх послуг в умовах європейської інтеграції: ретроспективний аналіз і напрями розвитку [Текст]: монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 232с. ISBN 978-966-940-438-1
9. Цимбалюк І., Павліха Н., Цимбалюк С. Сталий розвиток спортивно-оздоровчої сфери регіону заради миру та безпеки [Текст] : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 252 с. ISBN 978-966-940-425-1
10. Лугова М., Цимбалюк І., Павліха Н. Інвестиційна діяльність регіону в умовах європейської інтеграції: ретроспективний аналіз та напрями активізації [Текст] : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 242с. ISBN 978-966-940-434-3
11. Корнелюк О. А. Інноваційні бізнес-моделі та проекти циркулярної економіки. Актуальні проблеми міжнародних відносин і регіональних досліджень: Матеріали II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Луцьк, 09 листопада 2022 р.) / укладачі: С. Кулик, А. Моренчук. Луцьк, Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 134 с.

УДК 332.143:330.341.1(477)

Кльоба Руслан,
PhD аспірант Лабораторії проектів та ініціатив
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
kloba.ruslan@vnu.edu.ua

АНАЛІЗ ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТІВ СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Сучасний світ переживає глибокі трансформації, які вимагають інноваційних підходів до розвитку. У цьому контексті смарт-спеціалізація визначається як ключовий інструмент для досягнення конкурентоспроможності регіонів і країн у глобальному економічному середовищі. Україна, як країна з великим потенціалом та різноманітними регіонами, стоїть перед важливим завданням визначити свої пріоритети смарт-спеціалізації, щоб забезпечити сталий розвиток та підвищення життєвого рівня свого населення. Ця стаття присвячена аналізу потенціалу регіонів України для визначення пріоритетів смарт-спеціалізації та важливості цього питання для майбутнього країни. Ми дослідимо основні принципи смарт-спеціалізації, методи та підходи до визначення потенціалу регіонів, а також надамо приклади успішної імплементації цього підходу в Україні. Досягнення смарт-спеціалізації вимагає співпраці між урядом, громадським сектором, бізнесом та науковими установами. Цей процес не лише забезпечує ефективне використання ресурсів, але і створює нові можливості для регіонального розвитку та залучення інвестицій. У цій статті ми розглянемо імплементацію смарт-спеціалізації як стратегічного інструменту для розвитку України, визначимо перспективи та виклики, які стоять перед країною, та запропонуємо шляхи досягнення сталого росту та процвітання для всіх її регіонів.

Смарт-спеціалізація – це стратегічний підхід до розвитку, що передбачає концентрацію ресурсів та зусиль на обмежену кількість галузей або технологій, в яких країна або регіон виявляє великий потенціал для інновацій та конкурентоспроможності. Цей підхід передбачає ретельний аналіз і визначення сильних сторін кожного регіону або країни з метою спрямування ресурсів та зусиль на розвиток саме цих галузей.

Смарт-спеціалізація базується на кількох ключових принципах:

- Концентрація: Цей підхід передбачає обмеження обсягів інвестицій та ресурсів на певні галузі або сфери, де регіон або країна може вирізнитися на світовому ринку. Концентрація дозволяє ефективніше використовувати обмежені ресурси та створювати конкурентні переваги.

- Співпраця: Смарт-спеціалізація вимагає тісної співпраці між різними стейкхолдерами, включаючи уряд, громадський сектор, бізнес та наукові установи. Спільний аналіз, планування та виконання проектів стають основою успішної реалізації смарт-спеціалізації.

- Інновації: Смарт-спеціалізація сприяє розвитку інноваційних рішень у вибраних галузях. Це допомагає регіонам і країнам підвищити свою технологічну конкурентоспроможність та створити нові можливості для зростання.

Україна, зі своєю різноманітністю регіонів та галузей, стоїть перед важливим завданням визначення свого потенціалу для смарт-спеціалізації. Важливість цього завдання не може бути переоцінена, оскільки воно має прямий вплив на конкурентоспроможність країни та регіональний розвиток.

Смарт-спеціалізація дозволить Україні:

- ефективніше використовувати обмежені ресурси та фокусуватися на галузях, де є найбільший потенціал для росту;

- створювати нові можливості для розвитку бізнесу, залучення інвестицій і створення робочих місць;

- підвищувати технологічну конкурентоспроможність на світовому ринку.

Смарт-спеціалізація є ключовим елементом для досягнення сталого економічного росту та підвищення життєвого рівня громадян України.

Визначення потенціалу регіонів є першим та важливим кроком у реалізації смарт-спеціалізації. Регіональний аналіз допомагає ідентифікувати сильні сторони та переваги кожного регіону, що може стати основою для вибору пріоритетних напрямків розвитку.

Для визначення потенціалу регіонів важливо враховувати різні аспекти, такі як економічні, технологічні, соціокультурні та природні фактори. Оцінка потенціалу може включати аналіз наявних ресурсів, виробничих можливостей, кадрового потенціалу та інші параметри, які визначають спроможність регіону до розвитку конкретних галузей чи технологій.

Існує кілька методів та інструментів, які можуть бути використані для аналізу регіонального потенціалу:

- SWOT-аналіз: Становлення сильних та слабких сторін регіону, а також визначення можливостей та загроз. Цей метод допомагає виявити фактори, які впливають на конкурентоспроможність регіону.

- Кластерний аналіз: Групування компаній і установ за схожістю та спільними інтересами для створення ефективних кластерів. Кластери можуть стати основою для розвитку смарт-спеціалізації.

- Аналіз інноваційного потенціалу: Визначення можливостей для розвитку інноваційних галузей та технологій у регіоні, включаючи наукові дослідження та розробки.

Україна має свої особливості та виклики, які необхідно враховувати при аналізі регіонального потенціалу. Культурні, економічні та політичні особливості кожного регіону потребують індивідуального підходу до аналізу.

Важливо підкреслити необхідність залучення місцевих стейкхолдерів та розробку регіональних стратегій для смарт-спеціалізації. В результаті аналізу регіонального потенціалу, Україна зможе ідентифікувати галузі та технології, які є найбільш привабливими для розвитку, та визначити свої пріоритети для смарт-спеціалізації.

Успішна реалізація смарт-спеціалізації в Україні є важливим фактором для сталого розвитку країни. Це приклади регіональних ініціатив, які вже успішно впровадили смарт-спеціалізацію та визначили пріоритетні галузі для розвитку:

Львівська область: Інформаційні технології та ІТ-аутсорсинг – Львівська область визначила сферу інформаційних технологій та ІТ-аутсорсингу як одну з ключових для розвитку. Місто Львів стало інформаційним центром з великою кількістю ІТ-компаній та стартапів. Ця ініціатива дозволила привернути інвестиції, створити тисячі робочих місць і підвищити конкурентоспроможність регіону на світовому ринку ІТ-послуг.

Дніпропетровська область: Авіаційна та автомобільна промисловість – Дніпропетровська область вирішила зосередити увагу на розвитку авіаційної та автомобільної промисловості. Завдяки інвестиціям та співпраці з міжнародними компаніями, регіон став виробником авіаційних компонентів та автомобілів. Ця ініціатива призвела до створення нових робочих місць і збільшила обсяги експорту.

Одеська область: Агропромисловість та логістика – Одеська область обрала агропромисловість та логістику як пріоритетні галузі для смарт-спеціалізації. Регіон має великі земельні ресурси та багатий досвід в аграрному секторі. Розвиток інфраструктури та логістичних послуг дозволив підвищити якість та кількість експорту сільськогосподарської продукції.

Приклади цих регіональних ініціатив свідчать про те, що смарт-спеціалізація може бути успішною в Україні, якщо правильно визначити пріоритети та залучити всіх стейкхолдерів. Важливо обмінюватися досвідом між регіонами та враховувати навчання на помилках, щоб досягти оптимальних результатів у сфері смарт-спеціалізації.

Впровадження смарт-спеціалізації в Україні стикається із рядом викликів, але також відкриває широкі перспективи для розвитку регіонів та всієї країни, а саме:

- Недостатнє об'єднання стейкхолдерів: Визначення смарт-спеціалізації вимагає тісної співпраці між урядом, громадським сектором, бізнесом та науковими установами. Недостатня координація може призвести до розбіжностей в пріоритетах.

- Фінансування: Один із ключових викликів - забезпечення фінансування для реалізації проектів смарт-спеціалізації. Україна повинна залучати інвестиції та розвивати механізми фінансування для регіональних ініціатив.

Державна політика грає важливу роль у розвитку смарт-спеціалізації. Уряд України повинен розробляти стимулюючі заходи, спрямовані на підтримку регіональних ініціатив та інновацій, таких як:

- Підтримка наукових досліджень: Уряд може надавати фінансову підтримку для наукових досліджень та розробок в обраних галузях смарт-спеціалізації.

- Сприяння інвестиціям: Залучення інвестицій у регіональні проекти та підприємства, які розвивають смарт-спеціалізацію, є важливим завданням держави.

Смарт-спеціалізація представляє собою ключовий інструмент для досягнення конкурентоспроможності та сталого розвитку регіонів України. В цій статті ми розглянули принципи, методи та приклади визначення та розвитку смарт-спеціалізації в українському контексті. Важливість адаптації методів до конкретних особливостей кожного регіону була відзначена. Зацікавленість всіх стейкхолдерів, від уряду до бізнесу та наукових установ, є критично важливою для успішної реалізації смарт-спеціалізації. Ми також розглянули приклади успішної імплементації смарт-спеціалізації в різних регіонах України, які свідчать про потенціал країни для розвитку конкурентних галузей та технологій. Попри виклики, які виникають при визначенні та розвитку смарт-спеціалізації, Україна має широкі перспективи для сталого росту та підвищення якості життя свого населення. Державна політика та співпраця між всіма зацікавленими сторонами грають важливу роль у досягненні цих цілей. Зрештою, важливо пам'ятати,

що смарт-спеціалізація – це стратегічний інструмент, який спрямований на створення стійких економічних переваг та забезпечення благополуччя громадян. Надалі, Україна може рухатися вперед у реалізації цієї стратегії для досягнення успіху та процвітання всіх своїх регіонів.

Список використаних джерел:

1. Платформа смарт-спеціалізації. Електронний ресурс. URL: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/what-we-do>
2. Український інститут міжнародної політики. Електронний ресурс. URL: <http://www.uiip.org.ua/uk/>
3. Індустрія 4.0. Електронний ресурс. URL: <https://www.industry4ukraine.net/publications/smart-speczializacziya-v-ukrayini-yakoyu-maye-butyu-czilova-model/>
4. Pavlikha N., Tsymbaliuk I., Voichuk M., Kolomechiuk V. City marketing as the integrated development Instrument: sustainable development and smart growth “Business Education in the 21st Century”, Book of abstracts of the second International Scientific Conference on Business and Economics (ISCBE’18), May 25, 2018, Tetovo, Republic of Macedonia, 2018 p. С. 32.
5. Павліха Н. В., Войчук М. В. Організаційно-економічні засади управління сталим розвитком міста: Монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 236 с.
6. Pavlikha N., Voichuk M., Kolomechiuk V. Leipzig Charta: Sustainable city development for smart future perspective in European Union. The economy of Bulgaria and the European Union in the global world: Management, marketing and entrepreneurship, corporate control and business development in Bulgaria and in the EU. Collective Monographs of Scientific Articles. Sofia: UNSS, 2018. P. 117–126.
7. Pavlikha N., Tsymbaliuk I., Luhova M. Strategic benchmarks of regions of Ukraine convergence based on the investment activity intensification. Development of the innovative environmental and economic system in Ukraine: collective monograph / ined. V. Khudolei, T. Ponomarenko. OKTAN PRINT s.r.o. 2019. Czech Republic. P. 22-45.
8. Pavlikha N., Khomiuk N., Demianchuk O., Shelenko D., Sai L., Korneliuk O., Naumenko N., Skorohod I., Tsymbaliuk I., Voichuk M. Economic Assessment of Inclusive Development of Territorial Communities Within Rural Areas: A Case Study Of Ukraine. *Ad Alta: Journal Of Interdisciplinary Research*,

2021. VOL. 12, ISSUE 1, SPECIAL ISSUE XXV. Pp. 97–104. URL: <https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120125/PDF/120125.pdf>

9. Pavlikha N., Khomiuk N., Demianchuk O., Shelenko D., Sai L., Korneliuk O., Naumenko N., Skorohod I., Tsymbaliuk I., Voichuk M. Economic assessment of inclusive development of territorial communities within rural areas: a case study of Ukraine. *Ad alta: journal of interdisciplinary research*. 2022. Volume 12, Issue 1, Special XXV. P. 97-104.

10. Хомюк Н. Л., Павліха Н.В. Напрями диверсифікації сільськогосподарського виробництва в Україні на засадах сталого розвитку. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького. Серія: Економічні науки*. 2020. Вип. 22. № 95. С. 45–51.

УДК 338.2:330.34:339.9](06)

Данилків Ірина,
викладач економічних дисциплін,
викладач вищої категорії,
Таращанський технічний та економіко-правовий фаховий коледж,
м. Тараща, Україна
i.danylkiw2017@gmail.com

ІННОВАЦІЇ В ЕКОНОМІЦІ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Інновація – ідея, новий продукт в галузі техніки, технології, організації праці, управління, а також у інших сферах наукової та соціальної діяльності, засноване на використанні досягнень науки і передового досвіду, є кінцевим результатом інноваційної діяльності.

Інновації необхідні для сталого зростання та економічного розвитку. Впроваджуючи інновації ми стимулюємо економічне зростання. У сучасній економіці, інновації мають вирішальне значення для створення цінності, зростання, зайнятості та інноваційних процесів місце на підприємстві, на регіональному та національному рівні. Інновації завжди призводять до підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Неодмінними властивостями інновації є науково-технічна новизна, виробнича придатність, здатність задовольняти ринковий попит, отримання прибутку виробником, соціально-економічна результативність.

Отже, інновація – це результат розроблення та впровадження нової або вдосконаленої технології в галузях економіки, в управлінні, в комерційній, маркетинговій діяльності або соціальній сфері, який під час застосування дає можливість здобути комплексний ефект (економічний, соціальний, екологічний, науково-технічний і т.д.) [2].

Інновації є кінцевим підсумком інноваційної діяльності, яка за своєю природою є творчою інтелектуальною діяльністю, спрямованою на одержання якісно нового продукту та позитивного

соціально-економічного ефекту від його впровадження. Новизна інновацій оцінюється за технологічними параметрами, а також виходячи з ринкових позицій.

Здійснення інноваційної діяльності потребує формування специфічного соціально – економічного середовища, характеристиками якого є:

1) орієнтація всіх чинників відтворювального процесу на забезпечення високої ефективності і якості виробництва шляхом застосування прогресивних технологій та результатів нових наукових досліджень;

2) створення сучасної інноваційної інфраструктури, спрямованої на підтримку інноваційної діяльності. Вона включає всі організації, що сприяють здійсненню інноваційної діяльності (технологічні інкубатори, технопарки, інноваційно-технологічні центри та ін.);

3) формування інноваційної культури суспільства, що проявляється у його відкритості до творчості, нововведень, готовності до конструктивних змін [3].

Дані умови повинні забезпечити просування новинки від розробника інноваційної ідеї до кінцевого споживача продукції, виготовленої із застосуванням цієї ідеї.

Інноваційні проблеми набувають особливого характеру в період ринкової трансформації, змінюється їх спрямованість, задачі та механізм усунення. Вирішення проблеми активізації інноваційної діяльності підприємств стає головною умовою забезпечення успішності реформ, що проводяться та інтеграції у світову економіку. Відповідно, зростає кількість досліджень та публікацій, присвячених різним аспектам інноваційного розвитку підприємств.

Вирішальним фактором продуктивності та інновацій є конкуренція. Конкуренція заохочує впровадження інновацій, оскільки компанії розвиваються і пропонують нові ідеї для процвітання на ринку. Конкуренція між фірмами може стимулювати винахід нових або кращих продуктів, або більш ефективних процесів. Компанії працюють над здешевленням процесу виробництва, тим самим збільшуючи свій прибуток і підвищуючи здатність конкурувати.

Конкуренція може спонукати фірми виявляти незадоволені потреби споживачів і розробляти нові продукти або послуги для їх задоволення [3].

Питання післявоєнного відновлення тісно пов'язані із забезпеченням безпеки та сталого розвитку. Аналіз поточної та майбутньої ситуації у процесі здійснення спроб переходу до моделі сталого розвитку показує необхідність розроблення цілісного, науково обґрунтованого плану дій, засобів, етапів здійснення, узгодження колективних дій суспільства та розроблення реально діючих ефективних механізмів забезпечення реалізації концепції сталого розвитку.

Проблема безпеки є головною зі списку пріоритетів стратегічного розвитку України. Вона охоплює складність трансформаційних процесів на початку ХХІ ст. і є умовою та метою політики розвитку, оскільки потребує зосередження всіх сил і ресурсів на вирішенні проблем повоєнного відновлення [4].

Список використаних джерел:

1. Інноваційна діяльність: стимули та перешкоди: монографія/ Петрова І.Л., Шпильова Т.І., Сисоліна Н.П. За наук. ред. проф. Петрової І.Л. - К.: Дорадо, 2010.- 320 с.

2. Інноваційні засади та виміри стратегічного розвитку підприємств України. Кол. монографія. / І.Л. Петрова, З.М. Борисенко, Н.І. Дишлюк та ін.; За наук. ред. проф. Петрової І.Л. – К.: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2012.-355 с.

3. Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти : монографія Вип. 3 / О.М. Коваленко, Є.І. Масленніков, Е.А. Кузнецов, Ю.М. Сафонов, С.В. Філіппова та ін. ; за ред. д.е.н., доц. О.М. Коваленко, д.е.н., проф. Є.І. Масленнікова. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. – 634 с.

4. Інноваційні основи відновлення та розвитку країн після збройних конфліктів: інноваційний вимір: колективна монографія / за ред. д.е.н. Омеляненка В. А. Суми: Інститут стратегій інноваційного розвитку і трансферу знань. 2022. 280 с.

УДК 338.22:005.591.4(477)

Мацюк Іван,
аспірант Лабораторії проєктів та ініціатив,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
Matsiuk.Ivan@vnu.edu.ua

ІННОВАЦІЙНИЙ ШЛЯХ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Розрив господарських зв'язків з росією, проблеми з експортом української металургійної та сільськогосподарської продукції вимагають пошуку нових шляхів підвищення конкурентоспроможності як зазначених галузей, так і економіки України в цілому. Без вирішення цього питання наша держава не зможе в довгостроковій перспективі з одного боку протистояти більш забезпеченому агресору, а з другого – бути спроможною конкурувати зі своїми товарами та послугами на європейському та інших світових ринках.

Майбутнє України полягає в інноваційній моделі технологічного розвитку, яка уже успішно апробована країнами – членами Європейського Союзу. Обраний Україною шлях інтеграції до Європейського Союзу вимагає зближення національної економічної системи до систем країн – членів зазначеного союзу, базовою для яких є інноваційна модель розвитку.

В Україні уже створена законодавча база інноваційної діяльності, основою якої є Закон України «Про інноваційну діяльність». Згідно зазначеного закону головною метою державної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних,

енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції [1].

Яскравим прикладом інноваційного підходу в Україні до розвитку галузі інформаційних технологій можна назвати проєкт «Дія.City» [2]. Зазначений проєкт спрямований на досягнення інтенсивного розвитку технологічних компаній в Україні через запровадження для його резидентів особливих податкових умов, гнучких форм співпраці зі спеціалістами (GIG-контракт), впровадження елементів англійського права, що надають інвесторам додаткові гарантії безпечності інвестування в українські проєкти. Як результат, за даними сайту finance.ua серед експортоорієнтованих галузей лише ІТ-індустрія збільшила обсяги експорту у 2022 році, інші ж зазнали істотних втрат [3].

Використання досвіду проєкту «Дія.City» та його масштабування на інші галузі економіки дасть можливість сформувати позитивний імідж країни з метою розвитку інновацій, що є стратегічним завданням національного рівня [4, 5].

В українській асоціації ІТ (IT Ukraine Association) [6] впевнені, що частка сектору ІТ в економіці України продовжить зростати у найближчі роки у зв'язку із:

1) сприятливою екосистемою індустрії інновацій (податки, увага до індустрії, відсутність зарегульованості, програми розвитку та підтримки айтівців);

2) позитивним досвідом. Українські ІТ-команди зарекомендували себе на міжнародному ринку як висококваліфіковані професіонали, що допомагає залучати проєкти та партнерства з компаніями з усього світу. До того ж Україна є одним із лідерів трендових напрямів в ІТ-індустрії – Defence tech, розробки з кіберзахисту та кібербезпеки, E-commerce, Cyber Security, Health Tech.

Досвід інноваційного розвитку як західних, так і східних країн свідчить, що суспільства, які досягли успіху на цьому шляху, не ігнорують свої соціокультурні ресурси, а використовують їх як основу для раціональної організації інноваційного процесу [7]. Тому

формування іміджу країни слід проводити не шляхом копіювання позитивного досвіду інших країн, а з урахуванням наших соціокультурних особливостей.

З огляду на ситуацію, що склалася сьогодні в Україні, орієнтація на створення і виробництво різних видів військової техніки та озброєння також може прискорити розвиток інноваційних процесів у економіці нашої держави. Український Defence tech активно розвивається в таких напрямках: дрони, симулятори, штучний інтелект, роботи та мультикоптери. За словами міністра закордонних справ України Д. Кулеби уже зараз започаткований Альянс оборонних компаній, які будуть спільно з Україною виробляти зброю. Наразі вже 59 компаній з 23 країн світу є учасниками цього Альянсу [8].

Отже, в Україні уже напрацьовані окремі кейси інноваційного підходу до розвитку галузей економіки. Використання цього позитивного досвіду, досвіду європейських та інших країн світу з урахування українських реалій та соціокультурних особливостей українського суспільства дасть можливість сформувати передумови для розвитку конкурентоспроможної економіки, яка створюватиме затребувані в світі товари та послуги, а також буде спроможною самостійно захищати свій суверенітет й територіальну цілісність.

Список використаних джерел:

1. Про інноваційну діяльність: Закон України. Електронний ресурс. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
2. Борняков О. Гайд для резидентів Дія.City, 2022. URL: <https://city-backend.diiia.gov.ua/storage/uploads/files/page/home/diia.city.pdf>.
3. Як ІТ-індустрія розвиває інші галузі економіки у 2022 році. Електронний ресурс. URL: <https://finance.ua/ua/goodtoknow/jak-it-industrija-rozvyvayae-inshi-galuzi-ekonomiky>.
4. Цимбалюк І. О., Шматковська Т. О. Інноваційний імідж країни та можливість податкового впливу на його формування. Последните постижения на европейската наука -2016: материали за 12-а международна научна практична конференция, (17-22 юни, 2016) на Икономики. Икономики. София : «Бял ГРАД-БГ» ООД, 2016. Том 1. С. 49-52.

5. Павліха Н. В. Концептуальні засади управління сталим розвитком просторових систем: Препринт. Луцьк: Надстир'я, 2005. 60 с.

6. ІТ в економіці України: як змінювалася його частка, вплив та тренди ринку за роки незалежності. URL: <https://speka.media/it-v-ekonomici-ukrayini-yak-minyalasya-iogo-castka-vpliv-ta-trendi-rinku-za-roki-nezaleznosti-plrw0p>.

7. Геєць В. «Інноваційна Україна – 2020»: основні положення національної доповіді. Стенограма наукової доповіді на засіданні Президії НАН України 13 травня 2015 року // Вісник НАН України. – 2015. – № 7.

8. До Альянсу оборонних компаній вже приєдналися 59 підприємств з 23 країн – Кулеба. Суспільне новини. Електронний ресурс. URL: <https://suspilne.media/595889-do-alansu-oboronnih-kompanij-vze-priednalisa-59-pidприємств-z-23-krain-kuleba/>.

9. Кучерява З. Правове забезпечення інноваційного розвитку в Україні. Міністерство юстиції. Офіційний сайт. URL: <http://www.minjust.gov.ua/13958>.

УДК 338.2:658.5(477)

Невар Оксана,
аспірантка Лабораторії проєктів та ініціатив,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
nevar.oksana@vnu.edu.ua

ІНТЕГРОВАНІ ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ ДЕРЕВООБРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Деревообробна промисловість завжди мала ключове значення для української економіки, забезпечуючи виробництво цінних матеріалів, а також відіграючи важливу роль у створенні робочих місць та підтриманні екологічної стабільності. Проте останніми роками галузь зіткнулася з численними викликами та обмеженнями, що обмежують її подальший розвиток та конкурентоспроможність на світовому ринку. Однією з ключових проблем, які стоять перед деревообробною промисловістю України, є низький рівень інноваційної активності та відсутність інтегрованих підходів до розвитку галузі.

На сучасному етапі інновації вже стали важливим інструментом розвитку більшості галузей економіки, і деревообробна промисловість не є винятком. Використання інновацій дозволяє підвищити ефективність виробництва, зменшити вплив на довкілля та підвищити конкурентоспроможність продукції.

Дерево як природний матеріал має великий потенціал для використання в різних сферах економіки. Від будівництва до виробництва меблів та паперу, дерево знаходить своє використання в багатьох галузях. За даними Державної служби статистики України, обсяг виробництва продукції деревообробної галузі становив близько 56 мільярдів гривень у 2021 році, що складає близько 5,37% загального обсягу реалізованої продукції в Україні [1]. Проте, наразі

деревообробна галузь стикається з численними викликами, серед яких низький рівень інноваційної активності, брак сировини через експорт її в необробленому вигляді, а також боротьба з незаконним вирубуванням лісу [2].

Сьогоднішній стан розвитку деревообробної промисловості України свідчить про недостатню інноваційну активність у цій галузі. За даними досліджень, більшість підприємств віддають перевагу традиційним методам виробництва та управління, не використовуючи сучасні інноваційні підходи. Це обмежує їхню конкурентоспроможність та здатність адаптуватися до змін на ринку.

Для підтримки інновацій в деревообробній галузі України було прийнято ряд законодавчих актів:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмеження експорту лісової сировини» (№ 325-VIII) від 4 вересня 2015 року [3]. Цей закон встановив мораторій на експорт необробленої деревини та інших видів лісопродукції, що сприяло переробці лісових ресурсів на внутрішньому ринку та розвитку внутрішнього сектору деревообробної промисловості.

2. Закон України «Про інноваційну діяльність» № 380-IV від 26.12.2002 [4]. Він відіграє ключову роль у стимулюванні інноваційних процесів та розвитку економіки країни. Цей закон визначає правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні та встановлює форми підтримки державою інноваційних проектів та ініціатив..

3. Постанова Кабінет Міністрів України «Деякі питання реформування управління лісової галузі», спрямована на реформування лісової галузі країни [5]. Реформа передбачає реорганізацію структури управління лісовим та мисливським господарством з метою підвищення ефективності та створення сучасного управлінського підходу. Ініціатива ґрунтується на європейському досвіді та спрямована на покращення економічних показників та залучення інвестицій для розвитку галузі. Ця модель забезпечує більшу прозорість та стандартизацію бізнес-процесів та дозволяє краще реагувати на внутрішні та зовнішні виклики, включаючи період війни та післявоєнну відбудову економіки.

Цифрова трансформація також стає важливим аспектом реформування лісової галузі. Процес реформування вже розпочатий, проте уряд робить акцент на повній диджиталізації системи управління державними лісами. Це дозволить підвищити ефективність та контроль над лісовими ресурсами.

Реформування лісової галузі має вирішити важливі завдання, такі як збереження робочих місць у галузі та збереження рівня податкових надходжень до місцевих бюджетів. Крім того, реформа передбачає підвищення інвестицій в галузь та фінансування лісовідновлення.

Важливо відзначити, що рівень інвестицій та фінансування лісовідновлення в Україні є значно нижчим у порівнянні з країнами Європейського Союзу. У ЄС на 1 гектар лісу припадає 24 долари інвестицій, тоді як в Україні цей показник становить всього 0,3 долара на 1 гектар [6; 10]. За пів року війни бойові дії тривали майже на 3 мільйонах гектарів лісів. Зараз під окупацією знаходяться 12,6% підприємств, що належать до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів України. Це близько 600 тисяч гектарів лісів. Попередні збитки лісгоспам становлять 1 мільярд доларів [10].

Для розвитку деревообробної галузі України необхідно впроваджувати інтегровані інноваційні рішення. Один із ключових аспектів—використання передового досвіду Європейського Союзу в сфері деревообробки. ЄС вже успішно впроваджує інноваційні підходи, такі як електронні системи контролю руху та відстеження походження деревини [8; 9]. Ці системи дозволяють забезпечити ефективний контроль за легальністю деревини, виявити та запобігти незаконному вирубуванню лісу, а також забезпечити прозорість у веденні бізнесу у цій галузі.

Польща та Швеція є чудовими прикладами країн, де інноваційні системи обліку та контролю деревини вже успішно функціонують. Вони забезпечують документообіг у лісовому господарстві, облік, контроль та звітність щодо всієї економічної діяльності підприємств даної галузі, а також контроль за рухом лісопродукції від виробника до споживача. Впровадження таких систем сприяє виявленню та

запобіганню незаконному обробленню й вивезенню деревини, а також ефективному використанню лісових ресурсів [7].

Окрім цього, для ефективного використання ресурсів у деревообробній галузі важливо використовувати сучасні технології управління даними та виробництвом. До цих технологій можна віднести Internet of Things (IoT), цифрові екосистеми, аналітику великих даних (Big Data), складні інформаційні системи, включаючи ERP (планування ресурсів підприємства), CRM (Customer Relationship Management - система управління взаємовідносинами з клієнтами), SCM (Supply Chain Management - управління ланцюжками постачання) та інші інструменти. Впровадження таких підходів значно підвищить продуктивність та конкурентоспроможність деревообробних підприємств [1].

Інтегровані інноваційні рішення мають великий потенціал для розвитку деревообробної галузі України. Вони допоможуть підвищити конкурентоспроможність українських підприємств, забезпечити сталість використання природних ресурсів та підвищити рівень інноваційної активності в галузі. Продовження боротьби з незаконним вирубуванням лісу, впровадження електронних систем контролю та відстеження походження деревини, а також використання передових технологій управління даними - це лише деякі з кроків, які можуть сприяти розвитку галузі та забезпечити її місце на світовому ринку.

Список використаних джерел:

1. Кулініч Т. В, Гичка В.-О. В Новації в управлінні підприємствами лісової і деревообробної галузі України за вектором стабільного розвитку. Вісник Хмельницького національного університету 2021, № 5, Том 2. С. 167-174.

2. Федорак В. І., Ковальчук А. П., Остафійчук О. В., Стратегія інноваційного розвитку деревообробних підприємств Івано-Франківської області. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2018. Вип. 49. С. 145-150.

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмеження експорту лісової сировини: Закон України (№ 325-VIII) від 4 вересня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/325-19#Text>

4. Про інноваційну діяльність: Закон України № 380-IV від 26.12.2002. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 36, ст.266). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>

5. Деякі питання реформування управління лісової галузі: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2022 р. № 1003. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1003-2022-%D0%BF#Text>

6. Ліс рубають, реформи летять. *Відкритий ліс*. 2022. URL: <https://www.openforest.org.ua/245543/>

7. Пельчер М.В., Малюта Л.Я. Впровадження інновацій на підприємствах як напрям підвищення їх ресурсно-економічної безпеки. Інновації: соціально-економічні та безпекові стратегії розвитку: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті почесного професора ТНТУ імені Івана Пулюя, академіка НАН України М.Г.Чумаченка. ТНТУ імені Івана Пулюя, (Тернопіль, 23 березня 2018 року). С. 57-58.

8. Цимбалюк І. О. Інклюзивний розвиток регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 340 с. ISBN 978-966-940-278-3

9. Цимбалюк І. Фіскальний простір інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 500 с.

10. Державне агентство лісових ресурсів України. Реформа лісового господарства: що передбачає створення єдиного ДП “Ліси України”. 07 вересня 2022 року URL: <https://forest.gov.ua/news/reforma-lisovoho-hospodarstva-shcho-peredbachaie-stvorennia-iedynoho-dp-lisy-ukrainy>

СЕКЦІЯ 5.
Роль підприємництва, торгівлі
та біржової діяльності у повоєнному відновленні
України

УДК 658.8.0

Маяк Олег,
магістр 2-го курсу спеціальності «Маркетинг»,
Сумський національний аграрний університет,
м. Суми, Україна
El.selezen@gmail.com

ВПЛИВ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ
НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА

Успішна діяльність економічних суб'єктів в умовах глобалізації ринків вимагає не тільки глибокого розуміння суті сучасних міжнародних економічних відносин, тенденцій і динаміки процесів зовнішніх ринків, а й закономірності розвитку системи управління підприємницькою діяльністю створення дієвих механізмів маркетингового впливу на ринкову ситуацію.

На сучасному етапі української економіки суб'єкти підприємництва ще не набули достатнього досвіду для адекватної управлінської протидії великим компаніям в конкурентно напруженому середовищі Українського та зарубіжного ринку. Тому розробка та вдосконалення інструментів маркетингу, зокрема у сфері маркетингових комунікацій є важливою умовою ефективної підприємницької діяльності суб'єктів господарювання в ринковому середовищі.

Необхідно чітко усвідомити, що маркетингові комунікації — це будь-яка форма повідомлень, котрі підприємство використовує для інформування чи нагадування громадськості про свої товари та громадську діяльність або для впливу на цю громадськість. Підприємство може пояснювати свою позицію з того чи іншого питання, давати інформацію про товар-новинку, що незабаром з'явиться на ринку, про нове застосування вже відомих на ринку товарів, про стимулювання покупок тощо. Усе це можна робити за допомогою фірмових та торгових марок, рекламних звернень у засобах масової інформації, через упаковку, вітрини магазинів, виставки, прямі поштові відправлення, персональний продаж, лотереї, ігри тощо.

На ефективність маркетингової політики комунікацій впливає багато чинників як зовнішнього, так і внутрішнього порядку, котрі на різних етапах розвитку суспільства формують середовище, що в ньому діє та чи інакша підприємницька структура. Якщо комунікація — це зв'язок, а маркетингові комунікації — складова діяльності виробника на ринках продажу товару, то цілі такої діяльності мають бути підкорені стратегічним цілям виробника, його місії. Тобто маркетингова політика комунікацій має задовольнити покупців і забезпечити додатковий прибуток виробнику. Процес розвитку та задоволення потреб покупців відбивається у так званих етапах життєвого циклу товару — від зародження потреби в товарах через досягнення максимального задоволення попиту на них до зникнення товарів з ринку. Згідно із загальною стратегією виробника, на окремих етапах життєвого циклу товару розробляються відповідні стратегії маркетингу та маркетингових комунікацій. Доведено, що на поведінку покупців впливають такі чинники: психологічні (думки, враження) та соціально-демографічні особливості (вік, стать), соціальне походження (сім'я, належність до певної соціальної групи), комерційні стимули (сам продукт, конкретні заходи маркетингових комунікацій тощо).

У цьому зв'язку завдання маркетингової політики комунікацій підприємства можна охарактеризувати так: - створення образу

престижності виробника та його товарів; - створення умов для інформування потенційних покупців про новий товар, низькі (або, за необхідності, високі) ціни, особливості застосування товару; - інформування про певні переваги пропонованих виробником товарів над товарами його конкурентів (щоправда, цей прийом балансує на межі дозволеного законом, а тому до нього треба вдаватися тільки у виняткових випадках і діяти дуже обережно, щоб не накликати на свою голову судової справи про недобросовісну конкуренцію); - проведення рекламного дослідження ринку та визначення стану купівельної спроможності можливих покупців цього товару; - пропонування від імені виробника нових продуктів, послуг або ідей; - утримання популярності товарів, які довго (або відносно довго) існують на цільовому ринку і вже почали втрачати свої позиції; - надання покупцям або посередникам інформації про умови стимулювання, пропонованого виробником; - обґрунтування низьких, високих або стабільних цін виробника; - розроблення таких заходів маркетингових комунікацій, які б переконали споживачів купувати товари тільки цього виробника або перейти до купівлі товарів, що мають більш високу якість і відповідно вищу ціну, ніж ті, що купувалися досі; - забезпечення зворотного зв'язку із покупцем для визначення ставлення до виробника та його товару.

Отже, маркетингові комунікації грають важливу роль у впливі на збутову діяльність підприємства. Вони допомагають підприємству налагодити зв'язок з клієнтами, збільшити усвідомленість бренду, створити попит на продукти або послуги та вплинути на прийняття рішення клієнтами. Ось деякі способи, якими маркетингові комунікації впливають на збутову діяльність підприємства:

Підвищення усвідомленості бренду: Маркетингові комунікації допомагають розповісти про бренд, його цінності та пропозиції. Це може привести до збільшення впізнаваності бренду серед цільової аудиторії.

Створення інтересу: Рекламні кампанії, просування та інші маркетингові зусилля можуть зацікавити потенційних покупців і підтримувати їх інтерес до продуктів або послуг підприємства.

Заохочення до дії: Маркетингові комунікації можуть спонукати клієнтів до придбання продуктів або послуг. Це може включати в себе використання викликів до дії в рекламі, таких як «купити зараз» або «zareєструйтесь сьогодні».

Побудова довіри: Ефективні маркетингові комунікації можуть допомогти побудувати довіру між брендом і клієнтами. Вони можуть включати в себе відгуки клієнтів, рекомендації та інші способи підтримки авторитетності бренду.

Збільшення продажів: Маркетингові комунікації можуть призвести до збільшення обсягів продажів через створення попиту, приваблення нових клієнтів і збереження існуючих.

Підтримка клієнтів: Маркетингові комунікації також можуть включати в себе способи спілкування з клієнтами, такі як обслуговування клієнтів, інформування про нові продукти або послуги, а також розв'язання можливих проблем.

Аналіз та оптимізація: Через збір і аналіз даних про маркетингові комунікації підприємство може оптимізувати свої стратегії та ресурси для досягнення кращих результатів у збуті.

Загалом, маркетингові комунікації є важливою складовою стратегії збуту підприємства і можуть суттєво вплинути на його успіх на ринку. Вони допомагають підприємству створити і підтримувати відносини з клієнтами та досягти своїх цілей у сфері збуту.

Список використаних джерел:

1. Божкова В. В. Теоретичні підходи до класифікації інструментів маркетингових комунікацій. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. Ужгород, 2018. Вип. 2 (39). Ч. 1. С. 31–37. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/36899> (дата звернення: 12.09.2023)
2. Гайванович Н. В. Комплекс маркетингу у сфері послуг: процес та забезпечення. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*, 2017. №649. С. 145–153.
3. Ілляшенко С. М. Сучасні тенденції застосування Internet-технологій у маркетингу. *Маркетинг і менеджмент інновацій*, 2018. №4 (2). С. 64-74.

УДК: 330.341.

Бондар Євгенія,
магістр 2 курсу спеціальності «Маркетинг»,
Сумський національний аграрний університет,
м. Суми, Україна
El.selezen@gmail.com

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЛІСОПИЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сучасний рівень розвитку вітчизняної економіки розглядає концепцію інновацій [2] як один із найефективніших засобів підвищення рівня конкурентоспроможності промислових підприємств, оскільки поява інновацій призводить до появи унікальних, а часто навіть проривних технологій, послуг, товарів і продуктів, що в кінцевому підсумку призводить до завоювання підприємством нових ринків збуту.

Практична цінність інноваційного маркетингу полягає в тому, що він дозволяє визначати зміну потреб споживачів у часі, відслідковувати зміни показників попиту на вироблену продукцію, а також відстежувати та враховувати при формуванні майбутньої стратегії різні зміни в полі конкуренції на міжнародному ринку.

Сучасний інноваційний маркетинг промислового підприємства – це діяльність підприємства, яка спрямована на вдосконалення усіх процесів виробництва та вплив на ринкову кон'юнктуру підприємства. Інноваційний маркетинг у воєнний час характеризується миттєвістю та українізований, тобто має характерні акценти української мови, культури й «української ДНК», які до війни слабо відображались у брендах, комунікації, маркетингу. Кожен етап життєвого циклу інновації вимагає різних методів і підходів, різних маркетингових стратегій і тактик. Система інноваційних маркетингових заходів тісно пов'язана не тільки з системами оновлення виробництва, а й з динамікою накопичення і надходжень капіталу.

За умов російсько-української війни та тотальної міжнародної підтримки, що супроводжується прискоренням передачі знань та

прориву економічної глобалізації посилюється конкуренція між економічними інституціями задля задоволення потреб споживачів та приваблення їхньої лояльності. Конкурентоспроможність промислового підприємства гарантує безперервність та дозволяє виживати на ринку не лише в короткостроковій, а й у довгостроковій перспективі. У контексті цих умов конкуренції та динамічного розвитку ринків, кожний суб'єкт ринкових відносин має бути достатньо пильним і слідкувати за змінами та подіями у своєму середовищі, щоб забезпечити безперервність економічного зростання. Сучасний інноваційний маркетинг трансформується та переходить на новий щабель розвитку. Тому виявлення особливостей та умов впровадження й реалізації від час воєнного стану допоможе промисловим підприємствам концентрувати зусилля на головному.

На сьогоднішній день у нашій країні в умовах російсько-української війни склалася досить складна соціально-економічна та політична ситуація, яка вимагає від промислових підприємств гіперактивного впровадження різного роду інновацій у сфері технологій, управління, в тому числі і маркетингу.

У сучасному світі інноваційний маркетинг в Україні можна поділити на два періоди: довоєнний інноваційний маркетинг та інноваційний маркетинг в умовах російсько-української війни. Одразу слід виділити обмеженість інноваційного маркетингу під час війни у часових межах, оскільки реагування ринку відбувається миттєво за умов врахування споживчого настрою до інновацій на ринку. Час на очікування та «розпізнавання» інновації немає. Критичні часи характеризуються критичними викликами, жодних загравань, та спотворень не мусить бути в рекламі та брендингу. В моделі соціальної поведінки сформувався фільтр у сприйнятті інформації від «стратегічно необхідно» до «життєво необхідно». Сам бренд неважливий, важливі споживчі потреби, а технічне забезпечення потребує суворої оптимізації з урахуванням скорочених бюджетів та інших ресурсів.

Інноваційний розвиток лісопильного підприємства в умовах воєнного стану є важливим завданням, яке вимагає особливого підходу і урахування специфічних обставин. Воєнний стан може

супроводжуватися обмеженнями на господарську діяльність та загрозою безпеці. Незважаючи на це, інновації можуть забезпечити лісопильним підприємствам конкурентні переваги і забезпечити їх життєздатність.

Основними ідеями та підходами до інноваційного розвитку лісопильних підприємств в умовах воєнного стану можуть бути:

Диверсифікація продукції: Розширення асортименту продукції, включаючи виробництво пиломатеріалів, які відповідають потребам національної оборони, наприклад, для будівництва об'єктів інфраструктури для армії або інших важливих секторів.

Використання технологій: Впровадження сучасних технологій в обробці деревини, а також в управлінні та моніторингу лісів, щоб підвищити продуктивність та якість продукції.

Ефективне використання ресурсів: Оптимізація використання енергоресурсів і води на лісопилці, щоб зменшити витрати та зберегти ресурси для важливих господарських потреб.

Пошук нових ринків збуту продукції дозволить збільшити обсягів постачання на внутрішньому ринку.

Забезпечення безпеки працівників та об'єктів підприємства в умовах воєнного стану є невід'ємною складовою збереження життя та майна.

Співпраця з владою для отримання необхідної підтримки і інформації щодо ситуації в регіоні.

Інноваційний розвиток лісопильних підприємств може стати важливим чинником для їхньої стійкості та конкурентоспроможності навіть в умовах воєнного стану. Для цього важливо мати відкритий підхід до нових можливостей і активно реагувати на зміни в навколишньому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Бойко І. В. Особливості структури системи економічної безпеки у діяльності інноваційних підприємств, *Причорноморські економічні студії*, 2018. № 26. С. 104-109.

2. Кабінет Міністрів України. Стратегія інноваційного розвитку України на період до 2030 року. 2018. URL: <https://www.businesslaw.org.ua/strategiya-innovaciinogo-rozvtuku-ukrainy/>

УДК 339.138

Мотузний Юрій,
магістр 2 курсу спеціальності «Маркетинг»,
Сумський національний аграрний університет,
м. Суми, Україна
El.selezen@gmail.com

ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ ПРОСУВАННЯ ТОВАРІВ НА РИНОК

Просування товару на ринок – це важливий напрям в маркетинговій діяльності, адже дозволяє будь-якому підприємству провести аналіз ринкової ситуації та конкурентного середовища, визначити поточне становище на ринку певної торговельної марки або продукту.

Сьогодні будь-яка торгова марка, яка дійсно хоче закріпитися на ринку або просунути вперед, потребує складання стратегії просування послуг товарів. Можна сказати, що стратегія просування товару на ринок – це план із захоплення, без якого можна залишитися забутим, невитребуваним, навіть якщо у продукту підприємства є маса переваг. Якщо ж про виробника не знають або забули, що і відбувається з часом, якщо не продумати стратегію просування товару, рано чи пізно це призведе до зниження прибутку, а то й до розорення.

Формування стратегії просування продукції на ринок – це важливий етап для будь-якого бізнесу. Стратегія визначає, як компанія планує виводити свій продукт на ринок і як буде привертати увагу і зацікавленість потенційних клієнтів. Для успішного просування продукції на ринок необхідно дотримуватись певних кроків.

Аналіз ринку: необхідно ретельно дослідити цільовий ринок та конкурентів. Вивчити, які потреби мають ваші клієнти, які вже на ньому присутні, і визначити свої конкурентні переваги.

Визначення цільової аудиторії: Визначити, кому призначений продукт, що виробляється. Це допоможе зрозуміти, які маркетингові канали і повідомлення найкраще привернуть увагу цільової аудиторії.

Позиціонування продукту: Визначити, як продукт повинен сприйматися на ринку. Визначення унікальної цінності продукту допоможе розробити ефективну стратегію просування.

Маркетингова стратегія: Розробити маркетинговий план, в якому необхідно визначити інструменти просування, такі як реклама, PR, соціальні медіа, контент-маркетинг, email-маркетинг і так далі.

Розробка бюджету: Визначити, яка сума коштів підприємство може вкласти в рекламу та просування продукту.

Вибір каналів розповсюдження: З'ясувати, яким чином буде відбуватись доставка продукту до клієнтів. Це може бути через роздрібну торгівлю, онлайн-продажі, партнерські програми тощо.

Моніторинг та аналіз результатів: Необхідно постійно слідкувати за результатами стратегії просування і аналізувати їх ефективність. Для досягнення кращих результатів можливе коригування стратегії.

Співпраця зі споживачами: Важливо вислуховувати відгуки та побажання споживачів і реагувати на них, щоб поліпшити продукт і стратегію його просування.

Важливо відмітити, що стратегія просування повинна бути адаптована під конкретний продукт, ринок і бізнес-середовище. Вона також може змінюватися з часом відповідно до змін у бізнесі підприємства та ринкових умовах.

Реклама на ринку може бути ефективним способом залучення уваги потенційних клієнтів та підвищення свого бренду в цій галузі. Підприємству, яке займається виробництвом тротуарної плитки важливо розглянути декілька підходів для ефективної її реклами:

Виставковий зразок: Встановлення виставкового зразка тротуарної плитки на видному місці в торговому центрі або в салоні

продажу може допомогти клієнтам оцінити якість і дизайн вашої продукції.

Онлайн присутність: Створення веб-сайту або сторінки у соціальних мережах для бізнесу допоможе донести інформацію про тротуарну плитку до широкої аудиторії. Розміщення фотографій, відео та описів продукції може бути корисним для покупців.

Каталоги та брошури: Розробка професійних каталогів та брошури, в яких представите види тротуарної плитки, їх характеристики та переваги. Доцільно роздавати їх на виставках, в магазинах або відправляти потенційним клієнтам поштою.

Рекламні стенди: Використання стендів зі зразками плитки та рекламними банерами на будівельних виставках та інших подіях, де може бути присутня цільова аудиторія.

Співпраця з будівельними компаніями: Встановлення партнерських відносин з будівельними компаніями та підрядниками, які можуть використовувати тротуарну плитку в своїх проектах. Надання їм знижок або інших стимулів для співпраці.

Реклама в галузевих журналах: Розміщення оголошень та інформаційних статей у галузевих журналах і онлайн-виданнях може привернути увагу фахівців і покупців.

Зв'язки з громадськістю: Розглянути можливості для зв'язків з громадськістю, в тому числі публікації прес-релізів про нові продукти, досягнення та участь в галузевих подіях.

Особистий контакт: Спробуйте встановити особистий контакт з потенційними клієнтами, пропонуючи консультації та допомогу в підборі тротуарної плитки для їхніх проектів.

Успішна рекламна стратегія вимагає послідовності та терпіння. Важливо ретельно вивчити свій ринок і аудиторію, і використовувати різноманітні засоби для досягнення бажаних результатів.

Стимулювання збуту тротуарної плитки може бути важливим завданням у бізнесі будівельних матеріалів. Особливості стимулювання збуту тротуарної плитки включають в себе наступні підходи:

Акції та знижки: необхідно пропонувати акції та знижки на тротуарну плитку, особливо під час сезону будівництва або важливих свят, коли попит на будівельні матеріали може зростати.

Комплексні рішення: Пропонуйте комплексні рішення, які включають в себе не лише плитку, а й інші будівельні матеріали або послуги. Це може стимулювати клієнтів купувати більше продукції від вас.

Промоакції для партнерів: Встановити партнерські відносини з будівельними компаніями та підрядниками. Пропозиція спеціальних умов, які стимулюють співпрацю з компанією-виробником.

Он-лайн присутність: Створити веб-сайт та присутність в медіа бізнесу. Рекламу плитки через онлайн-канали, надавання інформації про акції та знижки.

Демонстрація продукції: Організація демонстрації тротуарної плитки, де клієнти зможуть оцінити її якість та дизайн. Це може відбуватися в спеціалізованих виставкових центрах або на власному будівельному майданчику.

Зв'язки з громадськістю: Підсилення своєї присутності у галузевих журналах та онлайн-виданнях. Розміщення публікацій про нові продукти та успіхи бізнесу.

Рекламні матеріали: Розробка професійних рекламних матеріалів, такі як брошури, каталоги, рекламні банери тощо, які можна розповсюджувати на виставках та в магазинах.

Підтримка клієнтів: Забезпечення високої якості обслуговування клієнтів, шляхом надання консультацій. Задоволені клієнти можуть рекомендувати продукцію іншим.

Гарантії та сертифікати: Надання гарантії на тротуарну плитку та отримання всіх необхідних сертифікатів, що підтверджують якість продукції.

Вивчення ринку та конкуренції: моніторинг змін на ринку та аналіз дії конкурентів, для адаптації стратегії стимулювання збуту.

Успішне стимулювання збуту тротуарної плитки вимагає комбінації цих підходів, а також постійного моніторингу та аналізу

результатів, щоб підлаштовувати стратегії підприємства-виробника під ринкові умови і потреби клієнтів, які постійно змінюються.

Список використаних джерел:

1. Романчик Т. Просування в системі маркетингових комунікацій: методологічні підходи. *Вісник НТУ «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. 2017. № 45(1266). С. 26–29.
2. Мельник Л., Дериколенко А. Парадигмальний базис (концептуальні основи) просування товарів промислових підприємств за допомогою інструментарію цифрового маркетингу в умовах глобалізації. *Агросвіт*, 2020. № 12. С. 34–41.
3. Духновська Л., Саухіна О. Процес просування інноваційної продукції на ринок. *Вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*. 2016. Вип. 11. С. 14–16.

СЕКЦІЯ 6.

Інновації в обліку, оподаткуванні та фінансовому секторі

УДК 336.13: 332.4

Хрущ Юрій
аспірант Лабораторії проєктів та ініціатив,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
together.united.ua@gmail.com

МАКРОЕКОНОМІЧНІ ДИСБАЛАНСИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ

Макроекономічні дисбаланси, охоплюють низку економічних показників, які є ключовими для розуміння загального здоров'я та стабільності економіки. Ці дисбаланси включають велику кількість показників, таких як зміна вартості активів, нерівномірність розвитку різних сфер економіки, зростання вартості запозичень, фіскальний, платіжний, торговий дефіцити, нерівномірність розподілу доходів, нестабільність фондових індексів та обмінних курсів та багато інших.

Автор вважає, що так як різні показники, що характеризують макроекономічні дисбаланси, корелюють між собою, тобто вплив на один із них призводить до зміни інших, для зручності подальших досліджень та розробки державної політики варто виділити основні типи макроекономічних дисбалансів. Підсумовуючі сказане вище до них можна віднести: бюджетний дефіцит, інфляцію, торговий дисбаланс, волатильність обмінного курсу.

Бюджетний дефіцит виникає, коли витрати уряду перевищують надходження, що призводить до збільшення державного боргу. Великі

та стійкі бюджетні дефіцити можуть мати негативний вплив на економіку, витісняючи приватні інвестиції та потенційно призводячи до боргових криз. Фіскальні дисбаланси часто спричинені надмірними державними витратами та неадекватним збором доходів. Високий бюджетний дефіцит призводить до накопичення державного боргу, потенційно витісняючи приватні інвестиції та стримуючи економічне зростання.

Інфляція, тобто швидкість, з якою загальний рівень цін на товари та послуги зростає, вона може бути наслідком різних факторів, включаючи надмірний попит або тиск, пов'язаний із зростанням витрат. Висока інфляція підриває купівельну спроможність і може призвести до невизначеності, що перешкоджає інвестиціям. Інфляція може бути спричинена такими чинниками, як зростання споживчого попиту, зростання витрат виробництва або слабка монетарна політика. Нестійкі темпи інфляції можуть підірвати купівельну спроможність і спотворити економічні рішення.

Торговий дисбаланс. Він виникає, коли країна імпортує більше товарів і послуг, ніж експортує, що призводить до дефіциту торгівлі. Цей дисбаланс може погіршити зовнішню фінансову позицію країни та вплинути на обмінні курси. Постійний торговельний дефіцит, який характеризується надмірним імпортом над експортом, є наслідком різноманітних структурних і політичних факторів. Такі дисбаланси можуть порушити економічну стабільність і мати довгострокові наслідки.

Волатильність обмінного курсу, що характеризується раптовими та непередбачуваними коливаннями вартості валюти, це може порушити зашкодити міжнародній торгівлі та інвестиціям. Спекулятивна діяльність і відсутність політики стабільності обмінного курсу можуть сприяти такій волатильності. Волатильність обмінного курсу може підживлюватися спекулятивною діяльністю та відсутністю політики стабільності обмінного курсу. Управління нестабільністю обмінного курсу має вирішальне значення для сприяння стабільному економічному середовищу.

До причин, які обумовлюють виникнення макроекономічних

дисбалансів варто віднести наступні:

- структурні фактори, такі як демографічні зміни, технологічні зрушення та забезпеченість ресурсами, можуть сприяти макроекономічним дисбалансам, впливаючи на здатність економіки виробляти та споживати;

- державна політика. Фіскальна та монетарна політика уряду значно впливає на макроекономічні дисбаланси. Фіскальна політика, включаючи державні витрати та рішення щодо оподаткування, впливає на бюджетний дефіцит. Грошово-кредитна політика, наприклад управління процентною ставкою, впливає на темпи інфляції;

- глобальні економічні умови, включаючи динаміку міжнародної торгівлі та дії інших країн, можуть впливати на торговельний дисбаланс і волатильність обмінного курсу ;

Макроекономічні дисбаланси призводять до значних негативних економічних наслідків. Зокрема, зниження темпів економічного зростання. Постійно високий бюджетний дефіцит може витіснити приватні інвестиції, перешкоджати економічному зростанню та створювати невизначеність для підприємств . Крім того, висока інфляція може знизити купівельну спроможність і знизити довіру споживачів та інвесторів (Blanchard, 2009).

Макроекономічні дисбаланси можуть призвести до фінансової нестабільності з такими потенційними наслідками, як вразливість банківського сектору та зростання цін на активи .

Також дисбаланси можуть посилити нерівність у доходах, непропорційно впливаючи на вразливі групи населення під час економічних потрясінь.

В державній політиці з подолання макроекономічних дисбалансів можна виділити наступні типи:

- фіскальна та грошово-кредитна політика. Надійна фіскальна політика, зосереджена на скороченні дефіциту та боргу, разом із ефективною монетарною політикою, спрямованою на цінову стабільність, має важливе значення для управління фіскальними та інфляційними дисбалансами .

- торговельна політика та політика валютного курсу. Країни повинні вжити заходів для усунення торговельного дисбалансу, включаючи просування експортно-орієнтованих стратегій зростання та боротьбу з маніпулюванням валютою через міжнародне співробітництво .

- нормативно-правова база. Посилення фінансового регулювання та нагляду має вирішальне значення для пом'якшення ризиків фінансової нестабільності в періоди макроекономічних дисбалансів .

Макроекономічні дисбаланси – це складні економічні явища, які вимагають ретельного аналізу та зважених політичних заходів. Розуміння причин і наслідків цих дисбалансів має важливе значення для розробників економічної політики та зацікавлених сторін. Своєчасна та скоординована фіскальна, монетарна та торговельна політика, підкріплена надійною нормативною базою, має вирішальне значення для досягнення макроекономічної стабільності та мінімізації несприятливих наслідків дисбалансів для економіки та суспільства.

Список використаних джерел:

1. Alesina, A., Favero, C., & Giavazzi, F. (2019). *Austerity: When it works and when it doesn't*. Princeton University Press.
2. Barro, R. J. (1991). Economic growth in a cross-section of countries. *The Quarterly Journal of Economics*, 106(2), 407-443.
3. Blanchard, O. J., & Fischer, S. (1989). *Lectures on macroeconomics*. MIT Press.
4. Blanchard, O. J., & Giavazzi, F. (2003). Macroeconomic effects of regulation and deregulation in goods and labor markets. *The Quarterly Journal of Economics*, 118(3), 879-907.
5. Eichengreen, B., & Hausmann, R. (1999). Exchange rates and financial fragility. NBER Working Paper No. 7418.
6. Obstfeld, M., & Rogoff, K. (1996). *Foundations of international macroeconomics*. MIT Press.
7. Mussa, M. (1986). Nominal exchange rate regimes and the behavior of real exchange rates: Evidence and implications. *Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy*, 25, 117-214.
8. Taylor, J. B. (2000). Low inflation, pass-through, and the pricing power of firms. *European Economic Review*, 44(7), 1389-1408.

9. Frenkel, J. A., & Razin, A. (1996). Fiscal policies and growth in the world economy. MIT Press.
10. Lane, P. R., & Milesi-Ferretti, G. M. (2007). The external wealth of nations mark II: Revised and extended estimates of foreign assets and liabilities, 1970–2004. *Journal of International Economics*, 73(2), 223-250.
11. Woodford, M. (2003). Interest and prices: Foundations of a theory of monetary policy. Princeton University Press.
12. Taylor, J. B. (1993). Discretion versus policy rules in practice. *Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy*, 39, 195-214.
13. Alesina, A., Favero, C., & Giavazzi, F. (2015). The output effect of fiscal consolidation plans. *Journal of International Economics*, 96(1), S19-S42.
14. Blanchard, O. J., & Perotti, R. (2002). An empirical characterization of the dynamic effects of changes in government spending and taxes on output. *The Quarterly Journal of Economics*, 117(4), 1329-1368.
15. Rogoff, K. (2016). The curse of cash. Princeton University Press.
16. Pavlikha N., Tsymbaliuk I., Luhova M. Strategic benchmarks of regions of Ukraine convergence based on the investment activity intensification. *Development of the innovative environmental and economic system in Ukraine: collective monograph/* in edition V. Khudolei, T. Ponomarenko. OKTAN PRINT s.r.o. 2019. Czech Republic. P. 22-45
17. Pavlikha N., Shuliak A., Skorokhod I., Tsymbaliuk I., Voichuk M. Security of Sustainable Development in the Post-Pandemic Crisis on the Basis of an Inclusive Circular Economy. *Conference Proceedings. Determinants Of Regional Development*, n. 2, p. 234-245, 2021. doi: <https://doi.org/10.14595/CP/02/014>.

УДК 352/354-1

Гладишевський Анатолій,
аспірант кафедри фінансів,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
gladik_520@ukr.net

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ЛУЦЬКІЙ МІСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

До 2019 року на території України існувало понад 12 тис. територіальних громад, в багатьох з яких проживало від 1 до 3 тис осіб. Ці громади не могли отримати достатнього обслуговування місцевою владою. Місцеві бюджети таких громад були на 70–90 % дотаційними з державного бюджету України [1].

Децентралізація і процес об'єднання громад поклав початок формуванню механізму реального, оптимального планування потреб (а отже, і коштів та ресурсів) для утримання підлеглих територій в належному стані і дотримання прав людини та громадянина. Це означає, що нинішні утворені громади повинні в однаковій мірі отримати послуги, ресурси, обслуговування (освітнє, медичне, комунальне, інфраструктурне, безпекове тощо).

В цьому аспекті важливим постає залучення не лише власних коштів, які бюджет громади отримує від сплати податків, в якому ПДФО є основним у наповнення бюджету. Тут важливо показати роботу господарників, які уміють керувати наповненням бюджету і його розподілом.

Так, у бюджеті Луцької міської територіальної громади на 2023 рік було визначено потреби на різні напрямки (табл. 1) [2].

Таблиця 1

Потреби бюджету розвитку Луцької міської територіальної громади на 2023 рік

Код видатків	Напрямок видатків	Визначений обсяг, грн.	Профінансовано*, грн.	Питома вага виконаних видатків, %
0210150	Організаційне, інформаційно-аналітичне та матеріально-технічне забезпечення діяльності обласної ради, районної ради, районної у місті ради (у разі її створення), міської, селищної, сільської рад	1 400 000	1313529	4,60
0217350	Розроблення схем планування та забудови територій (містобудівної документації)	4 000 000	0	0,0
0217421	Утримання та розвиток наземного електротранспорту	10 000 000	3 726 702	13,05
0217650	Проведення експертної грошової оцінки земельної ділянки чи права на неї	555 000	0	0,0
0217670	Внески до статутного капіталу суб'єктів господарювання	9 452 000	5 452 000	19,10
0217700	Реалізація програм допомоги і грантів Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	4 500 000	0	0,0
0218330	Інша діяльність у сфері екології та охорони природних ресурсів	150 000	0	0,0
0218240	Заходи та роботи з територіальної оборони	24 489 000	18 693 633	65,48
	Усього по видатках	57 046 000	28 549 636	100,00

* Станом на 30.06.2023

** Сформовано автором за [2].

Як бачимо, серед виконаних станом на 30.06.2023 рік видатків переважають заходи та роботи з територіальної оборони (65,48 %). Далі йдуть внески до статутного капіталу суб'єктів господарювання (19,10 %). Потім утримання та розвиток наземного транспорту (13,05 %). А на останок – організаційне забезпечення діяльності рад (4,60 %).

У видатках зазначаються допомоги і гранти Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, які визначені в сумі 4,5 млн. грн. Але до кінця II кварталу 2023 року вони не були освоєні. Інших інвестицій бюджет розвитку Луцької міської територіальної громади не передбачав.

В Бюджеті розвитку визначені позики на підвищення енергоефективності та надійності системи водопостачання та водовідведення м. Луцька КП «Луцькводоканал» – кошти позики НЕФКО 4 в сумі 1,850 тис. грн., які теж на вказану дату не були освоєні [2].

Одночасно Інвестиційна картка Луцької міської територіальної громади станом на 2023 рік вміщує 9 проєктів публічного інвестування за рахунок іноземних внесків/інвестицій на загальну суму 34340 тис. євро [3], а саме:

- проєкт реконструкції системи централізованого теплопостачання у м. Луцьк – 10 000 тис. євро;
- підвищення енергетичної ефективності закладів бюджетної сфери міста Луцька – 10 тис. євро;
- модернізація та реконструкція систем водопостачання та водовідведення у м. Луцьку – 495 тис. євро;
- енергоефективність в громадських будівлях м. Луцька – 5 000 тис. євро;
- модернізація системи водопостачання – 830 тис. євро;
- оновлення інфраструктури електротранспорту міста Луцька – 4360 тис. євро;
- оновлення тролейбусного парку міста Луцька – 630 тис. євро;
- модернізація системи водопостачання та водовідведення Луцька – 10 848 тис. євро;

– субпроект «Вдосконалення медичної допомоги хворим з хворобами системи кровообігу у Волинській області» – 2167 тис. євро.

Отже, Інвестиційна картка передбачає інвестування Луцької МТГ протягом наступних 3–5 років на суму 1 270 580 тис. грн. (за обмінним курсом валют на даний час). І це відповідає вимогам стратегічного інвестиційного планування (СПП), яке прийняте в Європейському Союзі і введене ними в практику розвитку територій [1]. Видатки бюджету розвитку Луцької міської територіальної громади на 2023 рік становлять в цій сумі 4,49 %.

Тобто, бачимо, що закордонні інвестиційні кошти, які становлять суть публічних інвестицій, є вагомим внеском у розвиток місцевих громад.

Список використаних джерел:

1. Якимчук А. Ю. Стратегічні основи інвестиційного забезпечення територіальних громад. *Вісник НУВГП*. Серія «Економічні науки». 2021. Вип. 1(93). С. 240-254.
2. Бюджет розвитку Луцької міської територіальної громади на 2023 рік. *Офіційний сайт Луцької міської територіальної громади*. URL: <https://www.lutskrada.gov.ua/budget>
3. Омельчук С. Інвестиційна картка Луцької міської територіальної громади. *Офіційний сайт Луцької міської ради*. URL: https://www.lutskrada.gov.ua/static/content/files/p/q4/cz2n3errg42f46mx7ilp4yjdqbu_jnq4p.pdf

УДК 332.13:338.49

Потрапелюк Микола,
аспірант факультету економіки та управління
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
Vy.Mk4k525@gmail.com

ФІНАНСОВІ ПОТОКИ ДОМОГОСПОДАРСТВА

Фінанси домогосподарств істотно впливають на розвиток фінансової системи країни завдяки найактивнішій участі членів домогосподарств у різноманітних фінансових відносинах. Вивчення сучасного погляду на фінанси домогосподарств є важливою частиною фінансової науки у зв'язку з тим, що Україна вступила в новий етап свого існування, на якому фінансові відносини малих форм господарювання набувають важливого значення в соціально-економічному розвитку суспільства. Це стверджувала О. Рудницька у 2013 році [1] і ми з нею повністю погоджуємо, враховуючи нові виклики для України в період війни і післявоєнний стан.

Науковці С. Юрій, В. Федосов, Л. Алексеєнко та ін. вважають, що «фінанси домогосподарств – це сукупність економічних відносин, що виникають при утворенні, розподілі та використанні грошових доходів, заощаджень і грошових фондів громадян та їх сімей з метою задоволення особистих потреб громадян» [2, с. 345]. В свою чергу, дослідники С. Лондар та О. Тимошенко вважає, що фінанси домогосподарств – це «регульовані у визначеному правовому полі за допомогою спеціальних методів, прийомів та інструментарію потоки коштів через мікрорівневу систему грошових фондів, які забезпечують функціонування і розвиток людей як фізичних осіб, їх економічну діяльність з метою придбання житла, підтримання

здоров'я, здобуття освіти, отримання пенсії, забезпечення інших аспектів людської діяльності» [3, с. 78].

О. Рудницька вказує, що «фінанси домогосподарств є невід'ємною складовою фінансової системи країни. З одного боку, домогосподарства постачають фінансові ресурси на фінансовий ринок.... З іншого боку, домогосподарства є основним споживачем фінансових ресурсів» [1, с. 173]. На рис. 1 представимо взаємодію споживчого та постачальницького ринків домогосподарств, які опосередковують їх фінансові потоки.

Рис. 1. Взаємодія споживчого та постачальницького ринку домогосподарств

*Складено автором

Внаслідок взаємодії двох ринків, на яких домогосподарства формують свої фінансові потоки, виникають механізми руху коштів по різних сферах. Вони представлені на рис. 2.

Рис. 2. *Взаємозв'язок фінансових потоків домогосподарств з іншими сферами економіки*

*Складено автором за [1].

Отже, можемо зробити висновок, що фінансові потоки домогосподарств пронизують усі сфери економіки країни, так як знаходяться на самому низу функціонування. Там, де вони зароджуються з ресурсів і керуються на власний розсуд власника грошових коштів в готівці і в безготівковій формі.

Список використаних джерел:

1. Рудницька О. В. Економічна природа та роль фінансів домогосподарств у фінансовій системі країни. *Економічний вісник університету*. 2013. Вип. № 20/1. С. 173-178.
2. Юрій С. І., Федосов В. М., Алексеєнко Л. М. та ін. Фінанси : Підручник. За ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. К. : Знання, 2008. 611 с.
3. Лондар С. Л., Тимошенко О.В. Фінанси: Навч. посіб. Вінниця: Нова книга, 2009. 384 с.

УДК 657:658.115

Шматковська Тетяна,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри обліку і оподаткування,

Волинський національний університет імені Лесі Українки,

м. Луцьк, Україна

Shmatkovska2016@gmail.com

Калушка Валерія,

здобувач освіти першого (бакалаврського) рівня

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,

Волинський національний університет імені Лесі Українки,

м. Луцьк, Україна

ПРИЗНАЧЕННЯ КВЕД У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

КВЕД (класифікатор видів економічної діяльності) – це система кодів, яка використовується для класифікації різних видів економічної діяльності в Україні. Вона базується на міжнародному стандарті НАСЕ (Класифікатор видів економічної діяльності в Європейському Союзі) та визначає основну сферу діяльності підприємств та організацій. КВЕД визначається залежно від характеру економічної діяльності та допомагає в установленні стандартів та класифікації для різних галузей економіки. У бюджетних установах використання КВЕД може мати декілька цілей.

По-перше, статистика: КВЕД використовується для складання статистичних звітів та аналізу різних галузей господарства. Це допомагає урядовим органам та аналітикам отримувати інформацію про розподіл бюджетних коштів та результати діяльності різних секторів економіки.

По-друге, планування бюджету: КВЕД може використовуватися для розподілу бюджетних ресурсів між різними секторами економіки. Визначення сфери діяльності допомагає визначити пріоритети та розподілити кошти відповідно до потреб кожної галузі.

По-третє, регулювання: КВЕД також може використовуватися для регулювання економічної діяльності в різних секторах. Законодавство та нормативні акти можуть встановлювати спеціальні правила та обмеження для певних видів економічної діяльності на основі КВЕД.

У практичній діяльності бюджетних установ використання КВЕД може включати в себе ведення обліку та звітності, планування та аналіз результатів, а також взаємодію з податковими та регулюючими органами. Для дотримання вимог і нормативів, бюджетні установи повинні правильно класифікувати свою діяльність за КВЕД та вести облік з урахуванням цієї класифікації.

Бюджетування та фінансове планування: КВЕД допомагає бюджетним установам створювати бюджети і фінансові плани наступного року на основі передбачень для різних галузей економіки. За допомогою цієї класифікації можна розрахувати потреби в фінансуванні для конкретних видів діяльності.

Звітність та облік: Бюджетні установи повинні вести облік фінансових операцій та інших показників діяльності з урахуванням КВЕД. Це допомагає установі зрозуміти, як ефективно використовуються бюджетні ресурси та які галузі її діяльності можуть потребувати додаткового фінансування.

Звітність перед контролюючими органами: Бюджетні установи повинні регулярно подавати звіти про свою діяльність перед контролюючими органами. КВЕД використовується для коректного представлення інформації та розрахунків, що допомагає забезпечити звітність, яка відповідає стандартам та вимогам.

Оцінка ефективності: КВЕД дозволяє бюджетним установам визначити, наскільки ефективно вони виконують свої завдання в межах певної галузі економіки. Аналіз даних за КВЕД може

допомогти виявити сильні та слабкі сторони діяльності та приймати кращі рішення для покращення результатів.

Планування розвитку: КВЕД також може бути використано для планування майбутнього розвитку бюджетних установ. На основі класифікації видів економічної діяльності можна розробляти стратегії та проекти, спрямовані на підвищення результативності та розвиток конкретних галузей економічної діяльності.

Усі ці аспекти допомагають бюджетним установам та суб'єктам державного сектору в цілому ефективно управляти своєю діяльністю, забезпечувати формування стандартної звітності та аналіз ефективності, а також сприяють взаємодії з іншими галузями економіки та контролюючими органами. КВЕД є важливим інструментом для створення систематизованої структури для різних видів економічної діяльності в бюджетних установах. Загалом, КВЕД є незамінним інструментом для суб'єктів державного сектору в Україні з метою класифікації та аналізу різних видів економічної діяльності. Це сприяє ефективному управлінню бюджетними ресурсами, плануванню розвитку та взаємодії з іншими галузями економіки та регулюючими органами.

Список використаних джерел:

1. Міжнародна стандартна господарська класифікація усіх видів економічної діяльності : Список Орг. Об'єдн. Націй від 01.01.1968 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c35#Text (дата звернення: 24.10.2023).

2. Національний класифікатор України. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010 : від 11.10.2010 р. № N 457 : станом на 4 січ. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#Text> (дата звернення 23.10.2023).

3. Національний класифікатор України. «Класифікація видів економічної діяльності» (КВЕД) : станом на 10 груд. 2010 р. Київ : Центр учб. літ. ; Укр. молодіж. правн. союз, 2011. 224 с.

УДК 336.221:004.8

Новосад Юрій,
студент факультету економіки та управління
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
novosad.yurii2022@vnu.edu.ua

Науковий керівник: Цимбалюк Ірина,
д.е.н., професор,
професор кафедри менеджменту,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
tsymbaliuk.iren@vnu.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ТА СТІЙКІСТЬ РОЗВИТКУ ІТ-ГАЛУЗІ В УМОВАХ ВІЙНИ

24 лютого 2022 року росія розпочала повномасштабне вторгнення на наші землі. Ця війна показує, наскільки сильно змінились способи ведення бойових дій в сучасному світі. Хакери, безпілотники, фінансування ЗСУ за допомогою криптовалюти, війна в інформаційному просторі – все це кардинально трансформувало протистояння держав.

Російське вторгнення в Україну суттєво підірвало стабільність країни та призвело до численних економічних проблем. Рівень безробіття в Україні сягнув 35%, що є надзвичайно високим показником. Прогнозується, що кількість безробітних в Україні зросте до близько 2,6 мільйонів осіб [1-2]. Велика частина населення змушена шукати нові можливості для заробітку та виживання.

Тим не менше, однією зі сфер, яка виявила високу стійкість і навіть позитивну динаміку, є ІТ-галузь. За перші вісім місяців 2022 року експорт ІТ-послуг виріс на 16% порівняно з попереднім

роком [1]. За цей період майже половина доходів від експорту послуг дала саме ІТ-галузь.

Оподаткування є важливою частиною будь-якої діяльності, і ІТ-сектор не є винятком. В Україні існує кілька основних способів оподаткування ІТ-компаній, які включають у себе оподаткування прибутку, податок на доходи фізичних осіб і спеціальний режим оподаткування для ІТ-фахівців.

Серед основних особливостей оподаткування ІТ-сектору в Україні можна виділити наступні [3; 4; 6]:

1. Оподаткування прибутку компаній: Україна застосовує податок на прибуток компаній зі ставкою 18%. Ця ставка є конкурентоспроможною у порівнянні з багатьма іншими країнами, що приваблює інвесторів.

2. Податок на доходи фізичних осіб (ФОП): ІТ-фахівці-ФОПи можуть користуватися спеціальною групою єдиного податку зі зниженою ставкою, яка становить 2%. Низька ставка податку зменшує вартість їхніх послуг і робить ІТ-сектор більш привабливим для інвесторів.

3. Дія Сіті: З 1 січня 2022 року, ІТ-компанії мають можливість стати резидентами Дія Сіті, що передбачає спрощену модель оподаткування. Резиденти Дія Сіті отримують певні податкові пільги, включаючи знижку на податок на прибуток та знижку на ПДФО для інвестицій в українські стартапи.

4. Особливості оподаткування фізичних осіб: У разі, якщо ІТ-фахівець отримує понад €240,000 на рік, він платитиме 18% податку на дохід. Резиденти можуть обирати між податком на виведений капітал і податком на прибуток.

Щодо оподаткування ІТ-галузі, важливо відзначити введення в 2022 році нового податкового режиму для цього сектору – «Дія Сіті». Цей режим спрощує оподаткування та надає певні пільги компаніям-резидентам.

Дія Сіті – це спеціальний податковий режим для ІТ-компаній, які відповідають певним критеріям. Резиденти Дія Сіті мають кілька переваг, включаючи можливість сплачувати податок на виведений

капітал, менший розмір податків й податкові знижки на інвестиції в українські стартапи.

Спеціальний режим оподаткування податком на доходи фізичних осіб найманих працівників та спеціалістів, які є резидентами Дія Сіті, передбачає ставку 5%. При цьому внески на соціальне страхування сплачуються не менше мінімального розміру, передбаченого законодавством, але не більше 22% від суми доходу [5].

Важливо відзначити, що Дія Сіті дає компаніям можливість вибирати між сплатою податку на виведений капітал за ставкою 9% і податку на прибуток за ставкою 18%. Також, компанії-резиденти можуть співпрацювати з ФОП до 2024 року, після чого вони повинні перейти на ГП-контракти або трудові контракти.

Однак у 2023 році ІТ-індустрія також зіткнулася з неприємними сюрпризами. Закінчився термін дії пільги по операціям з програмною продукцією, які звільнялися від оподаткування ПДВ. Ця зміна призвела до того, що підприємці, які постачають програмну продукцію, повинні реєструватися як платники ПДВ, що може позначитися на вартості послуг ІТ-фахівців. Велика частина витрат на створення ІТ-продуктів пов'язана з вартістю послуг ІТ-спеціалістів, і ця зміна призвела до збільшення вартості послуг [4].

Отже, український ІТ-сектор, незважаючи на важкі обставини, продовжує розвиватися та збільшувати свій внесок у економіку країни. Сприятливі умови оподаткування та адаптивність галузі дозволяють їй протистояти складним викликам. Спеціальний податковий режим «Дія Сіті» надає ІТ-компаніям додаткові можливості для розвитку та приваблення інвестицій.

Водночас зміни в оподаткуванні, зокрема стосовно ПДВ на програмну продукцію, представляють нові виклики для галузі. Зміни в податковому законодавстві можуть вплинути на конкурентоспроможність українських ІТ-компаній на світовому ринку [7].

Розвиток ІТ-сектору в Україні буде залежати від здатності компаній адаптуватися до нових умов та знаходити шляхи для підтримки свого конкурентного позиціонування на світовому ринку.

Для збереження та зміцнення позицій українського ІТ-сектору важливо постійно вдосконалювати умови оподаткування та надавати підтримку компаніям у цій галузі [8; 9]. Уряд та бізнес повинні спільно працювати над забезпеченням стійкості та процвітання ІТ-сектору в умовах війни та економічних труднощів.

Список використаних джерел:

1. Смірнов І. ІТ-галузь під час війни: Дія.City, оподаткування, ФОП, робота за кордоном. *Юрліга*, 14 листопада 2022. URL: https://jurliga.ligazakon.net/ru/analytics/215365_t-galuz-pd-chas-vyni-dyacity-opodatkovannya-fop-robota-za-kordonom
2. Tsymbaliuk I. Assessment of business risks under conditions of war. *Rebuild Ukraine: справа всього цивілізованого світу: збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (Луцьк, 15 березня 2023 р.)*. / За заг. ред. Н. В. Павліхи. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. С. 70-73.
3. Січ О. Податкова реформа ІТ-сектору – 2022: пропозиції Дія Сіті. *Головбух*, 2022. №1. URL: <https://egolovbuh.expertus.com.ua/946311>
4. Куріленко Н. Які податкові зміни очікувати ІТ-бізнесу з початку 2023 року. *Ligazakon*, 28 січня 2023. URL: https://buh.ligazakon.net/aktualno/13126_yak-podatkov-zmni-ochkuvati-t-bznesu--z-pochatku-2023-roku
5. Кульбачний О. В Україні запустили спецрежим «Дія.City». ІТ-компанії отримують нові умови оподаткування та взаємодії із державою. *Forbes.Ua*, 8 лютого 2022. URL: <https://forbes.ua/news/v-ukraini-zapustili-spetsrezhim-diyacity-it-kompaniyam-obitsyayut-novi-umovi-opodatkovannya-ta-vzaemodii-iz-derzhavoyu-08022022-3563>
6. Бурда В. Програмний стрибок. Як ІТ-сектор став одним із драйверів української економіки. *Наши Кіїв*, 2023. URL: <https://nashkiev.ua/technology/programnii-stribok-yak-it-sektor-stav-odnim-iz-draiveriv-ukrainskoi-ekonomiki>
7. Цимбалюк І. Фіскальний простір інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика [Текст] : монографія / Ірина Олександрівна Цимбалюк. – Луцьк : Вежа-Друк, 2022.
8. Лугова М., Цимбалюк І., Павліха Н. Інвестиційна діяльність регіону в умовах європейської інтеграції: ретроспективний аналіз та напрями активізації [Текст] : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 242с. ISBN 978-966-940-434-3
9. Павліха Н.В. Стратегічне управління в умовах змін у воєнний та повоєнний періоди. *Економічні та правові аспекти фінансової системи України в умовах воєнного стану: Тези доповідей*. Луцьк 2023. С.44-47.

СЕКЦІЯ 7.

Інноваційні технології та цифрова трансформація для відновлення України

УДК 004.4

Лук'янчук Юрій,
к.т.н., доцент,
доцент кафедри комп'ютерних наук,
Луцький національний технічний університет,
м. Луцьк, Україна
iuriilukianchuk87@gmail.com

Багнюк Наталія,
к.т.н., доцент,
доцент кафедри комп'ютерної інженерії та кібербезпеки,
Луцький національний технічний університет,
м. Луцьк, Україна
bagnyuknata@gmail.com

Берайа Дмитро,
студент,
Луцький національний технічний університет,
м. Луцьк, Україна
berajadima@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ВІДБУДОВИ ПОШКОДЖЕНИХ ОБ'ЄКТІВ ІНФРАСТРУКТУРИ

На сьогоднішній день Україна, незважаючи на свої значущі потенціали та ресурси, стикається із серією викликів у сфері

економіки та інвестицій. В зв'язку з воєнними діями є багато зруйнованих або пошкоджених об'єктів, які потребують залучення коштів для їх реконструкції. Обробка даних про зруйновані або частково пошкоджені об'єкти є дуже повільною або на даний час не відбувається взагалі по деяких об'єктах. Для відновлення економіки нашої країни важливо мати інформацію про такі об'єкти, що дасть можливість їх відновлення і функціонування, а також створення нових робочих місць.

Існують державні фонди підтримки України, які виконують цю функцію. Проаналізувавши 12 найбільших (рис.1), було виявлено, що тільки 4 з них надають фото, відео та текстові звіти про те, куди саме надійшли кошти [1, 3, 4]. Це є дуже великою проблемою, так як станом на 2023 рік кількість коштів в сторону підтримки України зменшилися вразі [2].

Рис. 1. Інфографіка дослідження прозорості фондів

Це створює ситуацію, коли в людини зароджується недовіра та втрачається зацікавленість в вкладення коштів, які в подальшому мали б надходити на підтримку України.

Враховуючи вище описане, актуальним є створення карти місцевості, на якій розміщені земельні ділянки та об'єкти інфраструктури, що потребують реконструкції або повного відновлення. Це можуть бути заводи, підприємства, будівлі та інші об'єкти, які були знищені або пошкоджені під час конфлікту,

природних катастроф або економічних криз, що дасть можливість міжнародним інвесторам інвестувати свої кошти в ці об'єкти та розвивати їх з метою отримання прибутку у формі дивідендів. Окрім того, можна надати інвесторам додаткові послуги, такі як консультування щодо ризиків та потенційних перешкод при вкладанні коштів, розробка бізнес-планів та підтримка при здійсненні транзакцій.

Для пілотного проекту було обрано Новокаховський електромеханічний завод (ТПО НКЕМЗ) і Завод інструментального виробництва (рис.2).

Рис.2 Веб-карта пошкоджених об'єктів

*Джерело: <https://digital-rebuild-invest-0bb19b.netlify.app/indexmap>

Для створення карти були використані дані ресурси:

- Google Cloud для забезпечення безпеки, швидкості та масштабованості нашого проекту;
- Github для збереження основних файлів проекту;
- ChatGPT-3.5 для надання автоматичних відповідей та підтримки нашим користувачам;
- OpenStreetMap для створення та відображення карт місцевості та розташування об'єктів, що потребують відновлення;
- Netlify для розміщення та публікації веб-сайту.

Призначення даного ресурсу – виконувати роль посередника між інвесторами і власниками фірм, забезпечуючи ефективну комунікацію та допомагати знаходити найкращі інвестиційні можливості, що сприятиме розвитку бізнесу та економіки,

створюючи вигідні умови для обох сторін. Це є ефективним інструментом для залучення міжнародних інвестицій в регіони, які потребують відновлення та розвитку інфраструктури. Такий проект може мати позитивний вплив на економіку та соціальний розвиток регіонів, а також створити нові робочі місця та підвищити життєвий рівень населення.

Основний чинник, який зацікавить інвесторів вкладати більше, буде не тільки дивіденди, а й частина акцій фірми (60% – власника /до 40% – які виставляються на продаж) в залежності від розміру вкладень (рис.3).

Рис.3 Економічна частина проекту

Отже, однією із особливостей даного проекту є те, що будь хто зможе інвестувати в розбудову об'єктів нерухомості і міжнародні інвестори матимуть однакові права, як і громадяни України, при інвестуванні. Створена веб-карта місцевості з розміщеними земельними ділянками та об'єктами інфраструктури, які потребують реконструкції або повного відновлення, є своєрідним путівником для інвесторів.

Список використаних джерел:

1. Петрушко Л., Давиденко Б. Боги фандрейзингу. Хто залучив найбільше грошей для українців та армії під час війни. Ренкінг від Forbes – *Forbes.ua. Forbes.ua. Бізнес, мільярдери, новини, фінанси, інвестиції, компанії.* Електронний ресурс URL: <http://surl.li/buvnq> (дата звернення: 01.10.2023).

2. Агенції Postmen. Українці у 2023-му стали донатити вдвічі менше, ніж минулого року – опитування. *ФАКТИ ICTV.* Електронний ресурс. URL: <http://surl.li/lxkch> (дата звернення: 05.10.2023).

3. Ткачук Н. Digitalization of the financial and economic sphere in ukraine: status and prospects of development *Economic journal of Lesya Ukrainka Volyn National University. Economic journal of Lesya Ukrainka Volyn National University.* 2022. С. 18-28. URL: <http://surl.li/lxkfv>

4. Артеменко А., Пластун О., Михайлов Д. Ризик, аналіз, перспективи імпаکت-інвестування в постконфліктне відновлення економіки України. *Соціально-економічні відносини в цифровому суспільстві: збірник наукових праць*, 2022. С. 3-7. URL: <http://surl.li/lxkfv>

УДК 004.932:004.5

Шепелюк Леонід,
студент гр КІМ-21,
факультет комп'ютерних та інформаційних технологій,
Луцький національний технічний університет,
м. Луцьк, Україна
LionLinkHome@gmail.com

Шепелюк Дмитро,
студент гр. КІМ-21,
факультет комп'ютерних та інформаційних технологій,
Луцький національний технічний університет,
м. Луцьк, Україна
LionLinkHome@gmail.com

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ АРХІТЕКТУРИ ТА АЛГОРИТМІВ НАВЧАННЯ НЕЙРОННОЇ МЕРЕЖІ НА ЯКІСТЬ РОЗПІЗНАВАННЯ НОМЕРНИХ ЗНАКІВ

Аналіз проблем методів та алгоритмів автоматизованого розпізнавання номерів автомобілів показав, що найбільш перспективно використовувати нейромережеві алгоритми, які підлаштовуються до зміни умов спостереження засобів контролю дорожнього руху.

Використання алгоритму навчання нейронної мережі з використанням зворотного поширення помилки є одним з ключових етапів у функціонуванні нейронної мережі. На цьому етапі мережа навчається шляхом визначення важливих зв'язків між її нейронами та встановлення оптимальних ваг для кожного з цих зв'язків. Процес навчання нейронної мережі включає в себе використання алгоритмів, які сприяють визначенню вагових коефіцієнтів, що з'єднують нейрони. Ці алгоритми базуються на аналізі залежності між ваговими

коефіцієнтами та кількістю навчальних прикладів, що підтверджують цю залежність.

Для першого експерименту використана модель Sequential – це лінійна послідовність шарів, яка дозволяє будувати моделі нейронних мереж шар за шаром, де дані проходять через кожен шар послідовно. з трьома повнозв'язними шарами і оптимізатором стохастичний градієнтний спуск.

```
from keras.models import Sequential

#from keras.layers.core import Dense

from keras.layers import Dense

from keras.optimizers import SGD

from keras.callbacks import EarlyStopping

from keras.callbacks import ModelCheckpoint

. . .

EPOCHS = 70

checkpointer = ModelCheckpoint(filepath='~/MyDrive/GoogleColab/point.h5',
verbose=1, save_best_only=True)

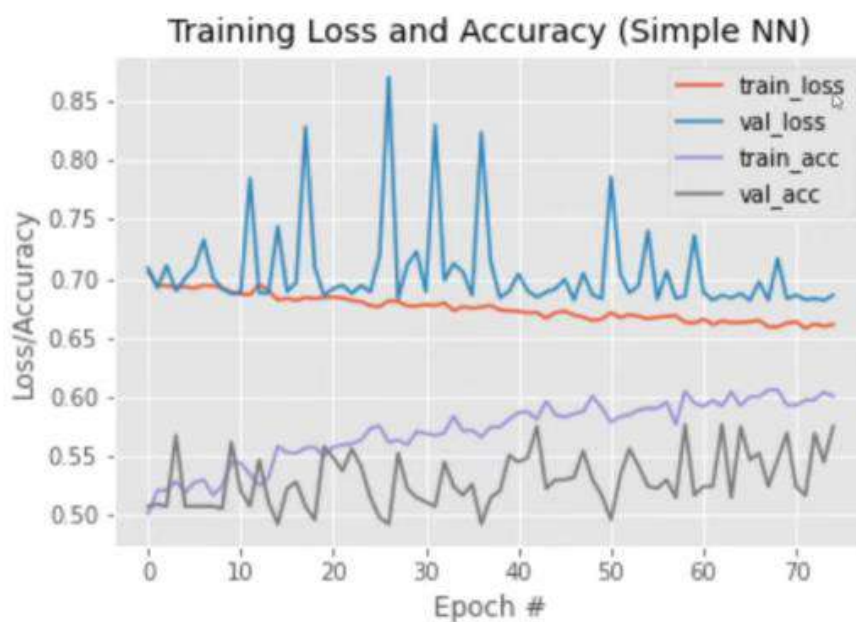
H = model.fit(trainX, trainY, validation_data=(testX, testY),

              epochs=EPOCHS, batch_size=128,

              callbacks=[checkpointer])
```

Рис 1. Фрагмент коду навчання нейронної мережі

На тренувальній виборці та валідаційній виборці точність розпізнавання зростає наближаючись до 60 %. Починаючи з 50 епохи якість розпізнавання валідаційної вибірки майже не змінюється, що є ознакою «перенавчання» мережі.

Рис. 2. *Результати навчання лінійної моделі*

Підвищити точність розпізнавання можна добавивши додатковий четвертий шар. Змінюючи параметри моделі такі як `batch_size`, крок градієнтного спуску, модель оптимізатора можна підвищити якість розпізнавання.

```

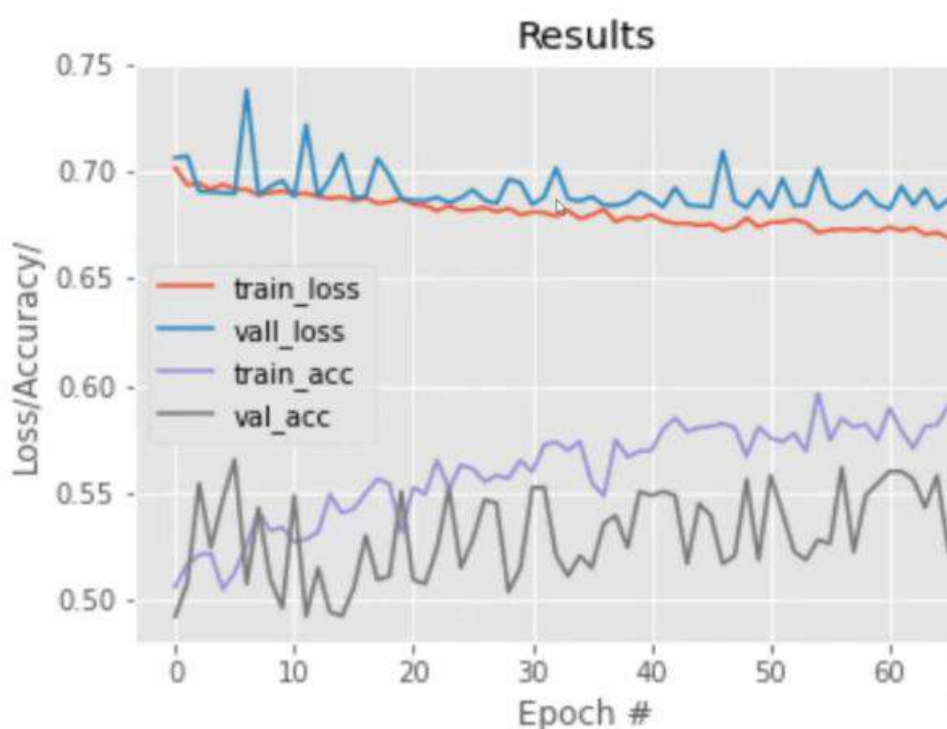
from keras.layers import Conv2D, Flatten, Dropout, Activation, MaxPooling2D
from keras.optimizers import Adam

model.add(Conv2D(32, (3, 3), padding="same", input_shape=(32, 32, 3)))
model.add(Activation("relu"))
model.add(Conv2D(32, (3, 3), padding="same", activation="relu"))
model.add(MaxPooling2D(pool_size=(2, 2)))
model.add(Dropout(0.25))
model.add(Conv2D(64, (3, 3), padding="same", activation="relu"))
model.add(Conv2D(64, (3, 3), padding="same", activation="relu"))
model.add(MaxPooling2D(pool_size=(2, 2)))
model.add(Dropout(0.25))
model.add(Flatten())
    
```



```
model.add(Dense(512, activation='relu'))  
model.add(Dropout(0.5))  
model.add(Dense(2, activation='softmax'))  
  
INIT_LR = 0.01  
  
opt = Adam(learning_rate=0.001, beta_1=0.9, beta_2=0.999, amsgrad=False)  
  
model.compile(loss="binary_crossentropy", optimizer=opt, metrics=["accuracy"])
```

Рис 3. Фрагмент коду навчання чотирьох шарової нейронної мережі

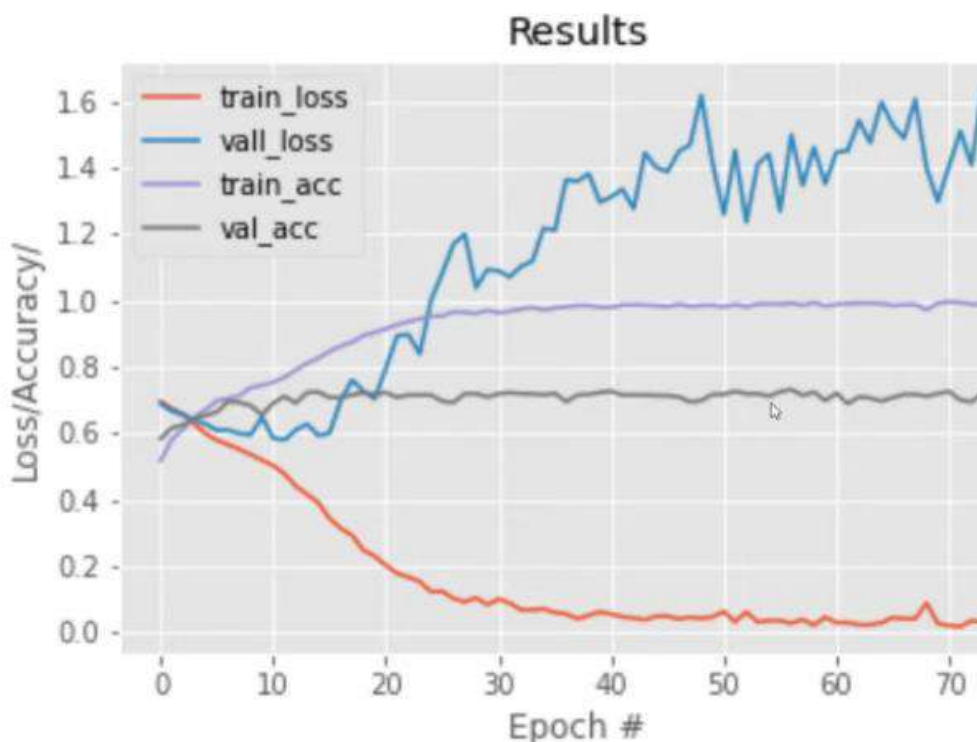
Рис. 4. Результати навчання

Використання згорткової нейронної моделі забезпечує вищу точність розпізнавання (див рис.3).

```
INIT_LR = 0.01  
  
#opt = SGD(lr=INIT_LR)  
  
opt = Adam(learning_rate=0.001, beta_1=0.9, beta_2=0.999, amsgrad=False)  
  
# model.fit(x_train, y_train, batch_size=128, epochs=20, verbose=0,  
validation_data=(X_test, Y_test), callbacks=[checkpointer])  
  
H = model.fit(trainX, trainY, validation_data=(testX, testY),
```

```
epochs=EPOCHS, batch_size=32,  
  
shuffle=True,  
  
callbacks=[checkpointer])
```

Рис 5. Фрагмент коду навчання згорткової нейронної мережі

Рис. 6. Результати навчання

За даним алгоритмом, нейронна мережа повинна «тренуватись», співставляючись із вибіркою з тисячі малюнків номерних знаків. Якщо нейромережа коректно навчилася, вихідні дані ми отримуємо у вигляді символів номерного знаку.

Висновок. Задача розпізнавання – це складна завдання, яка вимагає багатьох етапів попередньої обробки зображень. Однак однією з ключових складнощ є баланс між часом обробки та точністю алгоритму розпізнавання. Недавні дослідження показали, що використання методів зниження розмірності простору ознак дозволяє підвищити середню точність класифікації з 87,7% до 90,2%.

Список використаних джерел:

1. Yilmaz K. Розумна гібридна система розпізнавання номерних знаків основана на обробці зображень використовуючи нейронну мережу та кореляцію зображення, (INISTA), Інновації в інтелектуальних системах та додатках 2011 Міжнародний симпозиум 18 Червня 2011 р.
2. Вікіпедія, Згортка (обробка зображень). URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Згортка_\(обробка_зображень\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Згортка_(обробка_зображень))
3. Встановлення системи з розпізнаванням номерів. URL: <https://t-bezpeka.com/services/innovations/vstanovlennya-systemy-z-rozpiznavannyam-nomeriv/>.
4. wiki.uk-ua. 2021. URL: https://www.wiki.uk-ua.nina.az/Метод_зворотного_поширення_помилки.html

УДК 658.512.3:339.13

Вербівська Людмила,

д.е.н., доцент,

доцент кафедри бізнесу та управління персоналом,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,

м. Чернівці, Україна

l.verbivska@chnu.edu.ua

Костей Олександра,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,

м. Чернівці, Україна

kostei.oleksandra@chnu.edu.ua

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКУ АУТСОРСИНГОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

В умовах високонкурентного ринку компаніям важливо мати здатність гнучко та ефективно реагувати на зміни в бізнес-середовищі, і це особливо важливо для середніх і малих суб'єктів підприємництва. Однією з ключових проблем у сучасному бізнесі є необхідність досягати зростання при мінімальних інвестиціях. Саме аутсорсинг є ефективним способом вирішення цієї проблеми, оскільки передбачає передачу певних бізнес-процесів або функцій компетентним сторонам, які спеціалізуються у відповідних галузях.

Питанням розвитку аутсорсингу присвячені чисельні праці таких вітчизняних вчених, як: Андрєєва Ю.М., Каторська І.В., Мірошніченко О.В., Мормуль М. Ф., Саїнчук А.О., Щитов Д. М., Щитов О. М., Романчук Л. А., Черкасова С.О., Чупілко Т. А. та ін.

Аутсорсинг є практикою, яка дозволяє компаніям розвиватися, обмежуючи при цьому витрати на робочу силу та накладні витрати, а замовники послуг можуть більше зосередитися на основній

діяльності компанії, зменшити додаткові витрати на виконання певних функцій, оптимізувати структуру компанії і таким чином покращити її ринкову позицію та конкурентоспроможність.

Вагомими перевагами аутсорсингу на висококонкурентному ринку є :

- зниження витрат - аутсорсинг дозволяє компаніям зменшити внутрішні витрати, такі як заробітна плата, найм, навчання та інфраструктура; компанії можуть платити за послуги лише тоді, коли вони потрібні;

- ефективність - спеціалізовані аутсорсингові компанії часто мають великий досвід здійснення експертизи в певних областях, що дозволяє виконувати завдання більш ефективно і якісно;

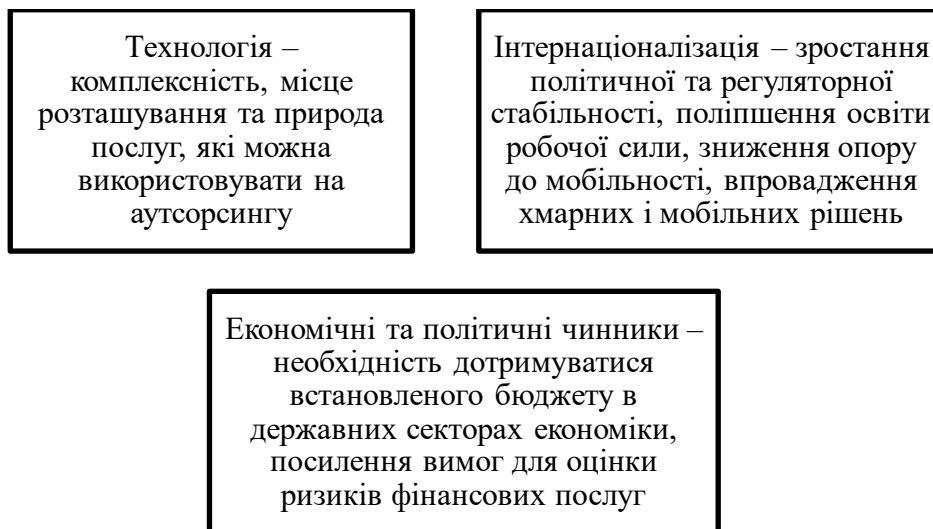
- концентрація на ключових компетенціях - аутсорсинг дозволяє компаніям фокусуватися на своїх основних компетенціях і стратегічних завданнях, позбавляючи їх від рутинних операцій;

- гнучкість - компанії можуть легко адаптувати обсяги роботи, реагуючи на зміни в попиті та інші ринкові фактори, завдяки аутсорсингу;

- глобальний доступ до талантів - аутсорсинг дозволяє компаніям здійснювати пошук та використання талановитих спеціалістів з усього світу, що розширює можливості для впровадження інновацій та розвитку [6].

На сьогодні аутсорсинг став важливим інструментом для компаній, які протистоять на динамічних ринках і прагнуть забезпечити ефективне зростання за рахунок оптимізації витрат і максимізації результативності. Аналізуючи ринок аутсорсингу, найперспективнішою та найпопулярнішою сферою сьогодні є інформаційні технології (ІТ), оскільки попит на ІТ-послуги є найвищим. Цей вид аутсорсингу є формою організації діяльності компанії, що полягає в передачі частини або всіх ІТ-функцій або функцій, пов'язаних з управлінням, підтримкою та обслуговуванням власних інформаційних ресурсів, сторонньому провайдеру. [1].

Розвиток аутсорсингу у світовому масштабі відбувається під впливом низки зовнішніх процесів, основні з яких узагальнено на рис. 1.

Рис. 1. *Процеси, які чинять найбільший вплив на розвиток аутсорсингу [7]*

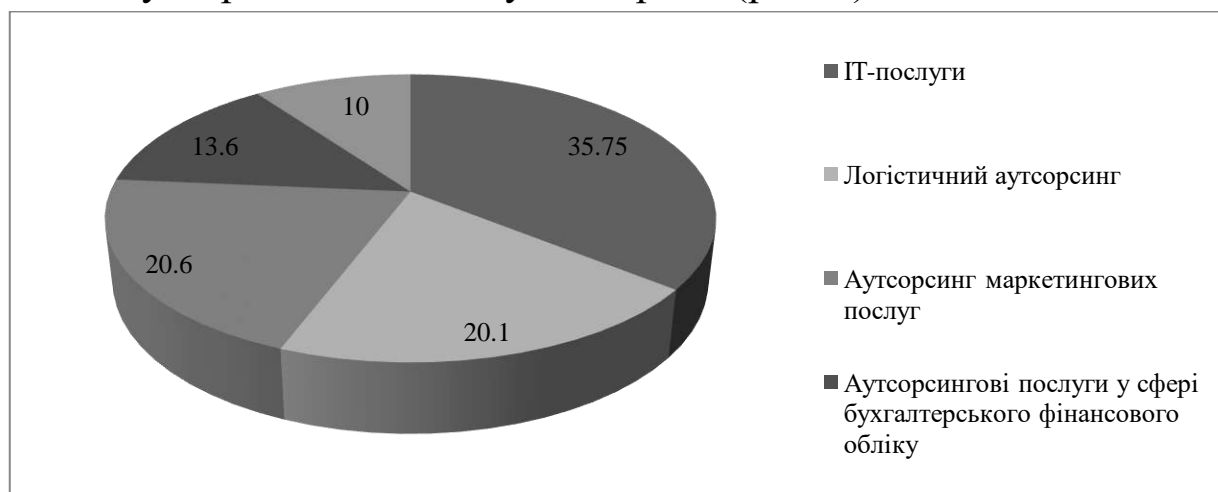
Основними центрами аутсорсингової діяльності є Європа, США та Японія. Однак в останні десятиліття країни Південної Америки, Східної Європи та Азії також почали брати активну участь у виникненні та поширенні аутсорсингових потоків. Завдяки поширенню та розвитку ІТ Україна стала одним з провідних світових постачальників аутсорсингових послуг [6, с. 135-144].

Україна володіє другим за величиною резервом інженерних кадрів у Східній Європі, який у 2022 році досяг 298100 ІТ-фахівців; бурхливою технічною спільнотою; і добре розвиненою інфраструктурою. Багато провідних компаній, таких як Skype, Microsoft, LG, WhatsApp, Slack, отримали вигоду від створення офшорних команд розробників саме в Україні. У нашій державі працює понад 3600 технологічних компаній, у тому числі понад 950 ІТ-аутсорсингових компаній.

Незважаючи на те, що російське вторгнення 2022 року мало значний вплив на країну, її ІТ-галузь змогла залишитися сильною. Дійсно, перевівши своїх співробітників у безпечніші регіони та відкривши нові офіси, більшість українських виробників програмного

забезпечення змогли підтримувати рівень надання послуг на рівні 95%, виявляючи себе надійними партнерами для своїх клієнтів [9].

Україна постачає свої послуги переважно до Сполучених Штатів, Європейського Союзу та Ізраїлю. Найбільш популярними видами аутсорсингових послуг в Україні (рис. 2).

Рис. 2. *Питома вага аутсорсингу за видами в обсязі від загальної кількості аутсорсингових замовлень в Україні, % [10]*

Країна посідає 20-те місце в рейтингу Global Services Location Index 2022 Top 20. За даними аналітики HackerRank, розробники з України отримали загальну оцінку 88,7% за всіма тестами рейтингу. Завдяки великій кількості висококваліфікованих розробників, прийнятним цінам на ринку праці, хорошему володінню англійською мовою і, що важливо, інноваційному підходу до розробки, Україна є однією з найкращих європейських країн для найму інженерів-програмістів [10].

За даними Outsourcing Journal, Україна є країною №1 з IT-аутсорсингу в Центральній та Східній Європі та входить до ТОП-20 країн регіону EBSA з офшорингу IT-розробок. Україна зараз вважається перспективним технологічним центром зі стрімко зростаючою IT-індустрією, що привертає увагу світової IT-спільноти та спонукає все більше іноземних компаній наймати українських розробників, навіть не зважаючи на існування країни в умовах воєнного стану [8, с. 87].

За оцінками експертів, український ІТ-ринок зростатиме на 22-30% щорічно, оскільки кількість іноземних компаній, що виходять на український ринок, продовжує збільшуватися, що також призведе до зростання кількості технічних фахівців, яка подвоїться до 2024 року [4].

Незважаючи на військові дії в Україні, ІТ-послуги були єдиною галуззю, яка зросла на 27 % у 2022 році порівняно з 2021 роком: за перші п'ять місяців року на ІТ припадало 46 % від загального експорту послуг порівняно з 37 % у попередньому році. З початку війни українські ІТ-працівники змогли зберегти високий рівень зайнятості в секторі завдяки своїй високій мобільності та тому, що вони, як правило, не прив'язані до місця проживання. Згідно зі звітом платформи відкритих даних Opendatabot, загальний обсяг експорту послуг з січня по травень 2022 року залишився на рівні \$6,8 млрд, що відповідає показнику відповідного періоду минулого року. Водночас експорт товарів впав на 20 % з \$22,5 млрд до \$17,9 млрд [5].

Вже сьогодні розвиток ІТ-аутсорсингу в Україні дозволяє досягти позитивних макроекономічних ефектів, які впливають на економічний розвиток країни. У майбутньому ці ефекти можуть спричинити структурні зміни, які сформують нові тенденції в українській економіці [2, с. 297].

Отже, ринок ІТ-аутсорсингу сьогодні є висококонкурентним. На ринку працює багато фахівців, які пропонують ІТ-послуги в Україні та за кордоном. Завдяки цифровій трансформації бізнес став залежним від успіху креативних додатків та вдосконалень, які можуть забезпечити ІТ-аутсорсинг, що робить цю галузь ключовою конкурентною перевагою для багатьох компаній у різних галузях.

Список використаних джерел:

1. Андрєєва Ю.М. Правове регулювання аутсорсингу у сфері інформаційних комп'ютерних технологій. URL: <https://www.pdau.edu.ua/np/pdf/75.pdf>.

2. Комлякова В.О. Розвиток ІТ-аутсорсингу в Україні. Проблеми та перспективи розвитку економіки України: погляд молоді. *Матеріали XIII*

Всеукраїнської науково-практичної конференції. Частина II. Черкаси: ЧДБК, 2021. С. 296-300.

3. Мірошниченко О.В., Черкасова С.О., Каторська І.В. Аутсорсинг як один із перспективних напрямків функціонування підприємств в Україні. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*, 2022. № 1. С. 22-30. URL: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/1_2022/2.pdf.

4. Овчаренко Д. Огляд ІТ-індустрії України: прогноз на 2022 рік. URL: <https://alcor-bpo.com/uk/your-own-rd-office-news/ukrainian-it-industry-market-overview-for-2022/>.

5. Павлиш О. За п'ять місяців експорт ІТ-послуг попри війну зріс на 27 % – Опендатабот. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/07/6/688894/>.

6. Сاینчук А.О. Аналіз ринку аутсорсингових підприємств. *Економічний вісник Донбасу*, 2019. № 2(56). С. 135-144. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/158409/18-Sainchuk.pdf?sequence=1>.

7. Стахурська О. Аутсорсинг в Україні й у світі: особливості, тенденції та перспективи. *Юрист & закон*, 2017. № 38. URL: https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA010850.

8. Щитов Д. М., Мормуль М. Ф., Щитов О. М., Романчук Л. А., Чупілко Т. А. Аутсорсинг ІТ-послуг в Україні. *Інформаційні технології та комп'ютерна інженерія*, 2022. №3. С. 85-90.

9. Top 15 IT outsourcing companies in Ukraine. URL: <https://www.n-ix.com/top-it-outsourcing-companies-ukraine/>.

10. Top Outsourcing Countries: Best Destinations for Outsourcing Software in 2023. URL: <https://inveritasoft.com/article-top-outsourcing-countries:-best-destinations-for-outsourcing-software-in-2022>.

УДК 338.242.2

Бекеша Олександра,
магістрантка другого курсу
факультету міжнародних відносин,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
bekesha.oleksandra@gmail.com

Науковий керівник: Корнелюк Ольга,
к.е.н., доцент,
кафедра міжнародних економічних відносин
та управління проєктами,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
ol-lu@ukr.net

РОЛЬ ДИЗАЙНУ САЙТІВ ТА ЗАСТОСУНКІВ У ВПРОВАДЖЕННІ ПРАКТИК ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Циркулярна економіка (або економіка замкнутого циклу) – це альтернативна економічна модель, спрямована на якомога довше та ефективне використання ресурсів, таким чином вона приходить на заміну традиційній «лінійній» економіці, де ресурси видобуваються, використовуються та викидаються [1].

У циркулярній економіці ресурси стараються використовувати максимально продуктивно і тривалий час, а також мінімізувати відходи та вплив на навколишнє середовище. Основні принципи циркулярної економіки включають в себе переробку та вторинну обробку матеріалів, довговічність та ремонт товарів, споживацьку відповідальність та зменшення використання обмежених ресурсів. Ця концепція спрямована на підтримку сталого розвитку, зменшення екологічних наслідків господарської діяльності, ресурсозабезпечення, зниження енергетичних та фінансових затрат, раціональне

використання ресурсів шляхом створення замкнутого циклу використання та відновлення ресурсів у економіці [2; 3].

Існує декілька ключових інструментів циркулярної економіки, серед них [4]:

- 1) спільне користування і віртуалізація;
- 2) продаж послуг, а не товарів;
- 3) повторне використання у виробництві;
- 4) повторне використання у споживанні;
- 5) дизайн майбутнього.

Подібно до багатьох складних великомасштабних рішень, циркулярна економіка потребує дизайнерського підходу. Циркулярний дизайн спрямований на створення стійких, повторно використовуваних, ремонтпридатних та перероблюваних продуктів. Для створення циркулярного продукту дизайнерам слід розглядати весь життєвий цикл продукту, починаючи від сировини і закінчуючи розповсюдженням, використанням, видаленням і повторним використанням. Таким чином, дизайнери можуть створити позитивний екологічний та соціальний вплив на кожному етапі. Дизайнери також повинні розглядати можливість використання органічних, відновлюваних матеріалів у фізичних продуктах [5].

У сучасному світі важливу роль відіграє диджиталізація та цифровізація усіх сфер життя, тому цифрові продукти можуть сприяти створенню циркулярної економіки, відповідно зростає важливість веб дизайну та дизайну онлайн сервісів. Мобільні та веб застосунки, сприяють переходу від споживання продуктів до використання послуг.

Відомий американський вчений, засновник дизайну взаємодії з інтерфейсами Дон Норман стверджує, що веб дизайнери та дизайнери взаємодії можуть допомогти компаніям переходити від лінійної до циркулярної моделі бізнесу. Для цього необхідно допомагати компаніям та їхнім керівникам змінити акцент зі створення продуктів на надання послуг. Перехід від лінійної до циркулярної економіки потребує фундаментальних змін у веденні бізнесу. Якщо виживання

компанії залежить від постійного продажу нових продуктів, впроваджувати циркулярні практики набагато важче.

Дизайнери повинні пропонувати способи досягнення циркулярної економіки, яка приносить користь бізнесу, користувачам і навколишньому середовищу. Дон Норман вказує на те, що ми можемо досягти цих цілей завдяки бізнес-моделям, спрямованим на надання послуг та передплату [6].

Багато компаній уже використовують такі циркулярні практики. Платформи, такі як Lyft, Bla Bla Car та Uber, дозволяють людям спільно використовувати транспортні засоби для перевезень, що зменшує потребу у власних автомобілях. Цей підхід знижує загальний попит на виробництво автомобілів і площі для паркування. Дослідження показують, що більшість автомобілів стоїть припаркованими 90-95% свого життя. Виробники будуть продавати мільйони транспортних засобів, які, в основному, стоятимуть на парковках [7; 8]. Використання вище згаданих платформ зміщує фокус користувача з володіння автомобілем на отримання послуги транспортування. Застосунок Airbnb має схожий підхід до проживання, що зменшує потребу будувати готелі [9].

Проектний менеджмент надає інструменти для ефективного планування, керування ресурсами та виконання процесів, спрямованих на створення цікавих та інноваційних рішень. Створення циркулярних моделей вимагає впровадження новаторських технологій, зміни виробничих процесів та підходів до управління відходами. Проектний менеджмент координує цей процес, забезпечуючи ефективне планування та управління, забезпечує ефективне керування проектами, спрямованими на зміну підходів до використання ресурсів та розвитку сталого виробництва [10; 11].

Таким чином, дизайн сервісів, зокрема мобільних застосунків, сприяє впровадженню циркулярної економіки та допомагає досягнути цілей сталого розвитку. Поставивши потреби користувачів в основу, різноманітні бізнеси можуть створювати якісні сервіси, які відповідають очікуванням клієнтів. Це призводить до покращення

задоволеності користувачів і їх лояльності до бренду, що, в свою чергу, сприяє підвищенню прибутку та конкурентоспроможності компанії.

Список використаних джерел:

1. Модель циркулярної економіки. *Дія.Бізнес*. 2021. URL: <https://business.diaa.gov.ua/handbook/impact-investment/model-cirkularnoi-ekonomiki>.

2. Корнелюк О. Досвід імплементації циркулярних проєктів для відновлення економіки України. *Together united: науковці проти війни: збірник тез доповідей I Міжнародної благодійної науково-практичної конференції* (Луцьк, 20 травня 2022 р.). URL: <https://scholar.google.com.ua/scholar?oi=bibs&cluster=6882280671611806750&btnI=1&hl=uk>

3. Pavlikha N., Korneliuk O. World experience of circular economy implementation and prospects for Ukraine. *Economic, social and legal aspects of enterprise management. Context of the political and economic crisis / scientific editors Monika Dobska, Ryszard Kamiński*. Poznań, 2022. P. 155-168. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/22295>

4. Нечитайло Д. З чистого аркуша: як працює і чим вигідна циркулярна економіка. *Економічна Правда*. 2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/09/2/664626/>.

5. A Circular Economy. *Interaction Design Foundation - IxDF*. 2023. URL: <https://www.interaction-design.org/literature/topics/circular-economy>.

6. Kasturika K. How Designers Can Help Companies Design for the Circular. *Interaction Design Foundation – IxDF*, 2023. URL: <https://www.interaction-design.org/literature/article/how-designers-can-help-companies-design-for-the-circular-economy>.

7. Morris D. Today's Cars Are Parked 95% of the Time. *Fortune*, 2016. URL: <https://fortune.com/2016/03/13/cars-parked-95-percent-of-time/>.

8. Корнелюк О.А. Інноваційні бізнес-моделі та проєкти циркулярної економіки. *Актуальні проблеми міжнародних відносин і регіональних досліджень: Матеріали II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції* (м. Луцьк, 09 листопада 2022 р.). Луцьк, Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 134 с. С. 125-127. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/22331/1/Inov_bis_mod%209_11_2022.pdf

9. Van Leeuwen J. Service Design for the Circular Economy. Medium, 2020. URL: <https://uxplanet.org/service-design-for-a-circular-economy-93ad56c7584d>.

10. Корнелюк О. Методологічні аспекти управління циркулярними проєктами та бізнес-моделями. *Наукова інтеграція в умовах глобальних викликів: збірник тез доповідей IV Міжнародної мультидисциплінарної науково-практичної конференції (Луцьк, 20 червня 2023 р.). / За заг. ред. Павліхи Н. В. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. 159 с. С. 93-99. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/22942>*

11. Павліха Н.В., Корнелюк О.А., Цимбалюк І.О. Методології проєктного менеджменту для циркулярних бізнес-моделей: переваги та можливості. *Інтелект XXI*. 2023. № 3. С. 74-80. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2023-3.11>

СЕКЦІЯ 8.
Зелені інновації, екологічне відновлення
та сталий розвиток

Ryszard Kamiński,
Dr hab. prof. UAM,
Adam Mickiewicz University in Poznań,
Poznan, Poland
r_kamin@amu.edu.pl

“TAXONOMY” FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT
IN THE EUROPEAN UNION

Introduction. In recent years, decisive steps have been taken in the European Union to combat climate change and decarbonise the economy. It was assumed that a prerequisite for this was an increase in financial flows towards less polluting activities and at the same time a reduction in greenhouse gas emissions. There is a consensus that efforts to date in this direction have been insufficient. One of the most frequently cited reasons for this was the lack of universally accepted definitions of projects and assets that can be considered sustainable¹. Against this background, a ‘taxonomy’ regulations has been adopted in the EU. The aim of this text is to highlight the most important issues related to the ‘taxonomy’ system, as well as to evaluate it. A critical analysis of the literature and legislation as well as a comparative approach have been used in the preparation of this text.

Keywords: sustainable growth, taxonomy, European Green Deal.

1. The essence of the ‘taxonomy’ and its regulation

At the European level, already in 2018. European Union has published a so-called roadmap, known as the ‘Action Plan: financing sustainable growth’², which points to the need for a taxonomy. The current key regulation on the matter is Regulation (EU) 2020/852 of the European

Parliament and of the Council of 18 June 2020³. This regulation concerns a classification system for environmentally sustainable economic activities referred to as a ‘taxonomy’ for short. The primary objective of the regulation is to increase sustainable investments and to combat ‘greenwashing’ of financial products that are promoted by their issuers as environmentally sustainable, which is often not true. This phenomenon is referred to as ‘greenwashing’. Related regulations to the above regulation are:

- Commission Delegated Regulation (EU) 2021/2139 of 4 June 2021 concerning the technical eligibility criteria for determining the conditions under which an economic activity qualifies as making a significant contribution to climate change mitigation or adaptation and whether that economic activity does not cause serious harm to any other environmental objective⁴;

- Commission Delegated Regulation (EU) 2021/2178 of 6 July 2021 clarifying the content and presentation of information on environmentally sustainable business activities to be disclosed by companies⁵;

- Commission Notice providing technical guidance on the application of the ‘do no serious harm’ principle under the Regulation establishing the Instrument for Reconstruction and Increasing Resilience⁶.

A content analysis of the aforementioned regulations leads one to believe that ‘taxonomy’ can mean many benefits for investors. Firstly, it improves market integrity by reducing the risk of ‘greenwashing’, i.e. it reduces the risk of investing in questionably sustainable financial assets or unfair competition from issuers. Secondly, it increases market transparency, which reduces the cost of preparing investor projects. "Taxonomy" furthermore provides an opportunity for investors to demonstrate the sustainability of their portfolios, including labelling sustainable investment products more effectively. A distinctive feature is that the EU ‘taxonomy’ is also characterised by a high degree of detail in the technical criteria and, by defining the required quantitative thresholds, unifies the metrics used by investors when assessing the sustainability of their portfolios. It should also be emphasised that the ‘taxonomy’ aims to

facilitate investor information by extending the disclosure obligations of companies covered by the Sustainability Reporting Directive⁷.

The first experience with the application of the taxonomy regulations reinforces the belief that this instrument can be a very important catalyst for financial flows towards a sustainable economy. It should be emphasised that the existing EU "taxonomy" regulations fit well into a coherent systemic vision of sustainability in the EU; they provide a uniform system for all member states. This avoids the coexistence of different national definitions of sustainability in the EU, which could lead to market fragmentation or be a barrier to European cross-border investments and leave open the possibility of regulatory arbitrage, in which investors and companies would apply non-transparent national rules for labelling their products as sustainable. This is all the more important given the benefits of using 'taxonomy', as investment banks, but also the governments of some countries (e.g. China, Canada, Japan) have already started to develop their own solutions in this regard.

2. Conclusions

"The EU 'taxonomy' is designed to promote the deployment of capital to finance sustainable growth and decarbonisation of the European economy to contribute to the EU's climate goals and the achievement of the Paris Agreement and the United Nations Sustainable Development Goals.

However, the European 'taxonomy' faces a number of challenges that it needs to overcome in order to be widely implemented. Its most important advantage: an inclusive vision of sustainability and the high level of detail and rigour of the technical criteria applied are at the same time its weaknesses. In particular, it can be particularly costly to verify compliance with the criteria of no significant harm and minimum guarantees in the area of social and environmental standards, especially for non-EU or small companies. Furthermore, the lack of data or its poor quality makes it extremely difficult to verify the technical criteria, which at best means using estimates and at worst not classifying an investment or activity as sustainable due to a lack of information. This lack of data is linked to the insufficient quality of non-financial disclosure by companies.

Obviously, seeking to counteract this weakness can, and in fact certainly will, increase companies' costs of collecting and processing data and implementing the disclosure process as required by the taxonomy.

References:

1. G-20 Green Finance Synthesis Report, G20 Green Finance Study Group, 15 July 2016, <http://www.g20.utoronto.ca/2016/green-finance-synthesis.pdf>, access 5.09.2022.

2. Action Plan: Financing Sustainable Growth, <https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/metadata/publications/action-plan-on-financing-sustainable-growth>, access 1.09.2022.

3. Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council of 18 June 2020 on the establishment of a framework to facilitate sustainable investment, and amending Regulation (EU) 2019/2088 (Text with EEA relevance) L 198/13.

4. Commission Delegated Regulation (EU) 2021/2139 of 4 June 2021 supplementing Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council by establishing the technical screening criteria for determining the conditions under which an economic activity qualifies as contributing substantially to climate change mitigation or climate change adaptation and for determining whether that economic activity causes no significant harm to any of the other environmental objectives (Text with EEA relevance). C/2021/2800.

5. Commission Delegated Regulation (EU) 2021/2178 of 6 July 2021 supplementing Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council by specifying the content and presentation of information to be disclosed by undertakings subject to Articles 19a or 29a of Directive 2013/34/EU concerning environmentally sustainable economic activities, and specifying the methodology to comply with that disclosure obligation (Text with EEA relevance), C/2021/4987.

6. Commission Notice Technical guidance on the application of 'do no significant harm' under the Recovery and Resilience Facility Regulation 2021/C 58/01, C/2021/1054.

7. Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting (Text with EEA relevance), PE/35/2022/REV/1.

UDC 504.062

Natalia Antoniuk,
Dr. Habil., Dr. of Economics,
Professor of the Department of Economics, Marketing,
Management and Administration, National Academy of Management,
Kyiv, Ukraine
antoniuknata2811@gmail.com

**ENVIRONMENTAL AND ECONOMIC ASPECTS OF SOIL
POLLUTION AS A RESULT OF MILITARY ACTIONS***

*within the scope of the Ernst Mach grant

The research conducted within this study has revealed significant changes in the soil condition in the affected areas due to military conflicts. The soil condition assessment was based on analyzing its physical, chemical, and biological properties. The main findings of the research indicate the following changes:

1. Physical properties of the soil: Increased soil erosion is observed due to hostilities. Constant explosions and movements of heavy military equipment lead to damage to the soil cover and a reduction in its stability, causing large masses of soil to be washed away by water during rainfall, resulting in the emergence of debris, fragmentation, and destruction of the soil layer.

2. Chemical properties of the soil: Soil analysis from samples have shown soil contamination with heavy metals and other harmful substances. Due to various types of weaponry, toxic substances enter the ground, harming vegetation, microorganisms, and water resources. All this can lead to a decrease in soil fertility and pose a risk of groundwater pollution.

3. Biological properties of the soil: The research has revealed a decrease in the biological activity of the soil in the affected areas. Microorganisms responsible for organic matter decomposition and cyclic processes in the ground may be damaged or destroyed due to hostilities. It disrupts natural environmental processes that sustain soil fertility. The

reduction in the number of microorganisms can also affect the availability of nutrients for plants, leading to decreased productivity and loss of agricultural potential in the affected areas.

The research findings underline the significant impact of hostilities on the environmental state of the soil. The disturbances in soil stability and changes in its physical, chemical, and biological properties have significant consequences for natural ecosystems, agriculture, and the economy as a whole.

These results indicate the necessity of taking measures to restore the damaged soil and reduce the negative impact on the environment and the economy. For instance, rehabilitation and soil restoration programs can be developed using environmentally friendly methods such as bioremediation and organic fertilizers. It is also crucial to establish monitoring systems for soil quality and water resources to detect pollution and take measures to mitigate it promptly.

Additionally, it is essential to implement legislative norms and environmental standards that promote soil conservation and restoration while holding individuals accountable for its degradation and pollution.

Detailed analysis of the environmental consequences of soil destabilization due to hostilities reveals a significant impact of this process on the natural environment. The research findings indicate the following environmental consequences:

Loss of biodiversity: Soil damage caused by hostilities leads to a loss of biological diversity. Soil is a habitat for numerous microorganisms, insects, worms, and plants that play vital roles in maintaining ecosystem functions. The damage to the soil layer and contamination with substances result in the loss of these organisms and decreased biodiversity in the conflict-affected area.

1. Contamination of groundwater: Soil instability can cause contamination of groundwater. Toxic and harmful substances that enter the soil can seep through it and reach water sources, such as groundwater. It can lead to the pollution of water resources and harm aquatic ecosystems and human health.

2. Air quality reduction: Hostilities can also contribute to decreased air quality. Explosions and fires can release toxic gases, smoke, and other pollutants into the atmosphere. It can have harmful effects on human health, vegetation, and ecosystems. Air pollution can also have long-term consequences, such as accumulating harmful substances in the atmosphere, contributing to climate change and global warming.

3. Loss of natural habitats: Soil damage and its negative impact on ecosystems can result in the loss of natural habitats. Many diverse plant and animal species depend on healthy soil for their existence and reproduction. Soil damage can lead to the destruction of their habitats and loss of living conditions.

4. Impact on human health: The environmental consequences of soil degradation can directly affect human health. Soil contamination with toxic substances can lead to polluting agricultural crops, food products, and water sources, causing poisoning, respiratory diseases, and other chronic illnesses.

All these consequences underscore the need for a conscious approach to nature conservation and natural resource management. It is necessary to develop and implement strategies for the reclamation and restoration of damaged soils, reduce the use of harmful substances, and promote sustainable agriculture and environmentally friendly technologies. It is also essential to monitor and control air quality, groundwater, and soil to detect pollution and take necessary measures to reduce it promptly. The effective management of water and natural resources, the development of sustainable agricultural practices, and adopting of environmentally friendly extraction and production methods are also essential steps toward preserving environmental balance.

Furthermore, international cooperation in environmental protection is crucial for addressing environmental problems, including the consequences of military conflicts. Governments and international organizations can collaborate on developing and implementing global standards and norms for soil conservation, water resources, and air protection and facilitate the exchange of experiences and technologies.

Another economic consequence is dependence on external aid. Due to disrupted stability and decreased production, the regions may face significant economic difficulties and instability. It can force them to rely on external assistance to recover and develop their economy and infrastructure. Dependence on external aid can lead to a loss of self-sufficiency and independence and the accumulation of external debt that will need to be repaid in the future.

Additionally, the economic consequences of disrupted stability can also affect other sectors of the economy. For example, a decrease in agricultural production can have a negative impact on the food industry, trade, and other related sectors. It can create additional economic pressure and result in an overall decline in economic activity in the region. Overall, studies have shown that the disruption of stability due to military conflicts has serious economic consequences. Some of them are agricultural losses, decreased tax revenues, and dependence on external aid. These consequences pose challenges to economic recovery, development, and stabilization of the regions and require effective strategies for managing and restoring soil resources to ensure sustainable development and improve the quality of life for the local population.

Studying soil instability's environmental and economic aspects due to hostilities and its legal implications significantly impacts scientific discourse development and management strategies in post-conflict recovery. The research results described in previous sections indicate severe consequences of such conflict on the regions' environmental, agricultural, and economic conditions.

The understanding that soil stability disruption leads to changes in its physical, chemical, and biological properties presents significant tasks for scientists and practitioners. The study has shown that consequences such as increased erosion, decreased fertility, and contamination with harmful substances require adequate soil protection and restoration measures.

Violations of soil stability also have serious environmental consequences. The loss of biodiversity, groundwater contamination, and worsening air quality reflect on the region's ecosystem. These can have

long-term implications for natural resources, climate, and environmental balance.

Significant consequences of soil degradation have also been identified in agriculture. Reduced food production, decreased crop quality, increased pest control, and land restoration costs negatively impact food security, economic stability, and rural farm incomes. It jeopardizes the stability of the agricultural sector and may lead to increased dependence on food imports.

Regarding the legal implications of soil stability violations, it is important to consider relevant international norms and conventions governing environmental protection and conduct during hostilities. For instance, the Hague Convention regime concerning the environment's safety during armed conflicts and the Geneva Conventions on protecting war victims contain provisions related to the prohibition of releasing hazardous substances into the environment and safeguarding civilian populations from the environmental consequences of war.

However, implementing such legal norms and control mechanisms is challenging, particularly in conflict situations where chaos and illicit actions often accompany warfare. The international community needs enhanced efforts to ensure compliance with legal norms and accountability for destabilizing soil due to hostilities. It is crucial to develop effective monitoring, documentation, and reporting mechanisms for environmental violations and crimes and ensure proper investigation and prosecution of individuals responsible for such actions.

References:

1. Antoniuk, N., Litvak, O., Litvak, S., Kovalenko, S., & Shtyk, Y. (2023). Aspectos ecológicos y económicos de la inestabilidad del suelo como resultado de las hostilidades y sus consecuencias jurídicas. *REICE: Revista Electrónica De Investigación En Ciencias Económicas*, 11(21), 164–185.
2. Gomiero, T., Pimentel, D., Paoletti, M. G. (2011). Environmental impact of different agricultural management practices: Conventional vs. organic agriculture. *Critical Reviews in Plant Sciences*, 30(1-2), 95-124.
3. Panagos, P., Borrelli, P., Meusburger, K., Yu, B., Klik, A., Lim, K. J., Yang, J. E., Ni, J., Miao, C., Chattopadhyay, N., et al. (2017). Global rainfall erosivity assessment based on high-temporal resolution rainfall records. *Scientific Reports*, 7(1), 4175.

УДК 330.35.02

Тешева Лариса,

д.е.н., доцент,

професор кафедри економіки та менеджменту,

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,

м. Харків, Україна

tesheva@karazin.ua

ДОСЛІДЖЕННЯ ДОСВІДУ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАСАД ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА «ЗЕЛЕНОГО»КУРСУ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

На сучасному етапі, особливо в контексті сталого розвитку, велике значення надається трансформаційним процесам, спрямованим на вирішення актуальних викликів, що стоять перед багатьма країнами світу, включаючи Україну. Ці виклики включають в себе забезпечення сталого економічного зростання та підвищення рівня життя населення без збільшення навантаження на вже обмежені ресурси, особливо енергетичні. Водночас, зменшення негативного впливу на природне середовище є ключовим аспектом цих процесів.

Для досягнення цих цілей та забезпечення сталого економічного розвитку, важливим стає впровадження концепції циркулярної економіки. Ця концепція розглядається як потужний інструмент для оптимізації використання ресурсів і зменшення утворення відходів. Вона сприяє створенню інноваційних продуктів та послуг, що покликані сприяти сталому розвитку та підвищенню якості життя людей. Однак для успішного переходу до циркулярної економічної моделі важливо створити відповідні умови та регулюючі механізми. Наприклад, це може включати в себе розвиток систем управління відходами та встановлення стимулів для компаній, які використовують вторинні матеріали в виробництві як це відбувається в країнах Європейського Союзу. До того ж, важливо розглядати

циркулярну економіку не лише як інструмент сталого розвитку, але й як засіб досягнення соціальних цілей, включаючи створення нових робочих місць і розвиток громад.

Так, 11 грудня 2019 року в історії Європейського парламенту стало датою офіційного представлення Зеленого курсу Президентом Європейської комісії, Урсулою фон дер Ляєн [1]. Цей амбіційний ініціативний план визначає ключові напрямки дій для Європейського Союзу у питаннях сталого розвитку та збереження навколишнього середовища.

Зелений курс орієнтується на багато аспектів сталості, включаючи збереження біорізноманіття, підтримку сталого розвитку в аграрному секторі, перехід до чистої енергетики, підвищення сталості виробництва, модернізацію будівництва та інфраструктури, поліпшення мобільності, зменшення рівня забруднення та боротьбу з кліматичними змінами. Ця широка програма спрямована на трансформацію ЄС у стійкий та конкурентоспроможний регіон, який активно приймає виклики, пов'язані з сучасними екологічними питаннями і працює над впровадженням інноваційних підходів у всіх сферах життя та господарювання.

Європейський Зелений курс було запроваджено як важливий крок у реалізації сталого розвитку в Європейському Союзі. Ця дорожня карта передбачає низку заходів, спрямованих на створення на рівні ЄС ефективної, стійкої та конкурентоспроможної економіки. Однією з ключових мет цього ініціативи є досягнення кліматичної нейтральності Європи до 2050 року.

Імплементация цих заходів стимулюватиме економічний розвиток у регіоні та сприятиме покращенню здоров'я та якості життя громадян. План Зеленого курсу визначає шляхи до зниження викидів вуглекислого газу, підвищення енергоефективності, розвитку відновлювальних джерел енергії та стимулювання «зеленого» інноваційного сектору.

Крім того, цей ініціатива спрямована на розв'язання кліматичних та екологічних викликів, що стоять перед ЄС, і варто зазначити, що цей процес є інклюзивним, охоплюючи всі галузі

функціонування союзу. Він створює можливості для позитивних змін у різних сферах життя, робить акцент на сталому розвитку та сприяє інноваційному «зеленому» переходу, який має важливе значення для екологічної та економічної майбутньої стійкості Європейського Союзу.

Аналіз досвіду впровадження циркулярної економіки в країнах Європейського Союзу може бути корисним для розуміння тенденцій, стратегій та практик, які сприяють збереженню ресурсів і прискорюють перехід до більш сталої економічної моделі.

11 березня 2020 року Європейська Комісія представила План дій щодо циркулярної економіки як частини промислової стратегії ЄС, що передбачає такі ключові заходи [2, с. 8]:

- перетворення стійких продуктів у норми в ЄС. Комісія пропонує законодавство щодо сталої товарної політики для забезпечення довшого життєвого циклу продукції, що розміщується на ринку ЄС, сприяння її повторному використанню, ремонту та утилізації, гарантуючи при цьому використання вторинних матеріалів замість первинної сировини у процесі виробництва;

- надання споживачам більш широкого доступу до надійної інформації з таких питань, як ремонтпридатність та довговічність продукції;

- зосередження уваги на секторах, які мають великий потенціал для кругообігу та використовують найбільше ресурсів;

- зменшення відходів.

Представлення Плану дій щодо циркулярної економіки як частини промислової стратегії Європейського Союзу свідчить про серйозну ангажованість Європейської Комісії у питаннях сталого розвитку та збереження природних ресурсів. Ця ініціатива відзначається значущістю, оскільки циркулярна економіка визнається ключовим елементом для досягнення цілей щодо зменшення відходів, оптимізації використання ресурсів та зменшення впливу на навколишнє середовище для країн Європейського простору.

План дій також вказує на важливість інтеграції циркулярної економіки в загальну стратегію промислового розвитку ЄС. Ця

інтеграція сприятиме підтримці інноваційних підходів у виробництві, споживанні та управлінні ресурсами, сприяючи тим самим підвищенню конкурентоспроможності європейських компаній і створенню нових ринків та робочих місць.

У великій мірі цей План дій визначає майбутнє промисловості та економіки ЄС, де ресурсощадність, зменшення викидів та створення цінності з вторинних ресурсів стають основними пріоритетами. Ця ініціатива свідчить про готовність Європейського Союзу брати на себе глобальне лідерство у питаннях сталого розвитку та екологічної відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Європейський зелений курс та потенційні наслідки його впровадження сусідніми державами для України. *Дослідження Ради зовнішньої політики «Українська призма»*. Режим доступу: <http://prismua.org/wp-content/uploads/2022/01/Green-Deal.pdf>

2. Підвищення конкурентоспроможності ЄС: циркулярна економіка: монографія / кол. монографія за ред. О.Є. Кузьміна, О.Г. Мельник, Н.І. Горбаль. – Львів: Міські інформаційні системи, 2021. – 190 с.

3. Зварич І. Я. Платформи структурних перетворень в напрямку стійкої моделі циркулярного зростання. *Сучасні перетворення міжнародного бізнесу : матеріали II Всеукр. Наук.-практ. конфер.* 16 квіт. 2019 р. Харків, 2019. С. 49-51.

УДК 332.338

Корнелюк Ольга,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
та управління проектами,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
ol-lu@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЦИРКУЛЯРНИХ МОДЕЛЕЙ РОЗВИТКУ В РЕГІОНІ

Запровадження циркулярної економіки є одним з ключових аспектів сучасних стратегій сталого розвитку. Ця концепція базується на збереженні ресурсів, мінімізації витрат та використанні їх у нових циклах виробництва. В контексті регіонального розвитку впровадження циркулярної економіки сприяє створенню ефективних систем управління ресурсами на рівні конкретних регіонів, спрямованих на зменшення витрат сировини, енергії та зниження викидів, підвищення конкурентоспроможності та формування нових ринків продуктів і послуг.

Регіони є дієвими суб'єктами забезпечення сталого розвитку та володіють значними можливостями для впровадження циркулярної економіки. Кожен регіон має свої унікальні особливості, ресурси та потенціал для забезпечення кругового розвитку [1]. Наприклад, один регіон може мати значні ресурси для виробництва і використання відновлювальної енергії, інший – більші можливості для вторинної переробки. Регіональний підхід дозволяє ефективніше використовувати ці особливості та ресурси для підтримки циркулярних процесів, контролю і управління ресурсами і створення ланцюгів постачання. Вирішення проблем, пов'язаних із управлінням відходами та ефективним використанням ресурсів, вимагає співробітництва між підприємствами, громадами та органами влади.

Регіони мають більш спрощену структуру управління, що полегшує взаємодію та співпрацю між зацікавленими сторонами. Крім цього, на регіональному рівні кращі можливості для швидшого впровадження та тестування нових ідей, реалізації пілотних проєктів, ніж при впровадженні національних чи глобальних стратегій. Впровадження циркулярних практик може створити нові можливості для місцевих підприємств та активізувати розвиток нових галузей, а це в свою чергу може призвести до створення нових робочих місць, сприяння соціальному та економічному розвитку та підвищення економічного потенціалу регіону [2; 3].

Регіони можуть стати лабораторіями для розвитку та впровадження нових технологій та практик у сфері циркулярної економіки. Місцеві університети, дослідницькі центри та підприємства можуть співпрацювати над інноваційними проєктами та експериментами. Отже, регіони є ключовими суб'єктами впровадження циркулярної економіки, оскільки вони можуть прискорити розвиток цього підходу та сприяти сталому і ефективному розвитку на місцевому рівні.

Успішне впровадження циркулярної економіки на регіональному рівні вимагає комплексного підходу. По-перше, це включає в себе перегляд управлінських моделей: регіональна влада та бізнес-структури повинні сприяти впровадженню нових стандартів і правил, спрямованих на створення умов для переходу до циркулярних моделей. По-друге, необхідно інвестувати в дослідження та розвиток. Це включає в себе розробку нових технологій переробки, вдосконалення системи управління відходами та розвиток інноваційних методів виробництва. По-третє, великим аспектом є розвиток освіти та підвищення обізнаності громадськості. Широке розповсюдження знань про переваги циркулярної економіки та її вплив на довкілля, економіку та суспільство сприятиме залученню громадськості до цього процесу [4; 5]. Для сприяння розвитку регіональної циркулярної економіки необхідно:

- розробляти та впроваджувати стратегії циркулярної економіки; це включає аналіз наявних ресурсів, інфраструктури, можливостей

регіону та визначення пріоритетних сфер для впровадження циркулярних ініціатив;

- працювати над залученням усіх зацікавлених сторін: необхідно об'єднувати місцеві органи влади, підприємства, громадські організації та мешканців регіону в процесі впровадження циркулярної економіки; це дозволить використати переваги партнерства та симбіозу для досягнення спільної мети;

- проводити освітні заходи і кампанії серед мешканців та представників бізнесу щодо переваг та можливостей циркулярної економіки, спонукаючи до співучасті та впровадження нових практик;

- розвивати інфраструктуру для збору, переробки та використання вторинних ресурсів: сортувальні центри, переробні заводи тощо;

- стимулювати інновації, підтримувати інноваційні проєкти, спрямовані на розвиток нових підходів і технологій;

- формувати законодавчу підтримку, податкову політику, включаючи податкові та інші стимули для підприємств, які застосовують принципи циркулярного розвитку;

- встановити систему моніторингу та оцінки, щоб визначити успішність та ефективність впровадження циркулярної економіки в регіоні та вносити корективи в стратегію у разі потреби;

- сприяти взаємодії, партнерству і обміну досвідом між регіонами, національними та міжнародними інституціями допоможуть прискорити впровадження циркулярних моделей.

Ці заходи вимагають координації та співпраці між усіма зацікавленими сторонами та органами влади для успішного впровадження циркулярної економіки в регіонах.

Список використаних джерел:

1. Pavlikha N., Korneliuk O. World experience of circular economy implementation and prospects for Ukraine. *Economic, social and legal aspects of enterprise management. Context of the political and economic crisis* / scientific

editors Monika Dobska, Ryszard Kamiński. Poznań, 2022. P. 155-168. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/22295>

2. Шибанін В. С., Решетілов Г. О., Циркулярна економіка регіону: теоретичний аспект. Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2021. Вип. 4. С. 4-13. // <https://visnyk.mnau.edu.ua/statti/2021/n112/n112v42021shebanin.pdf>

3. Корнелюк О.А. Інноваційні бізнес-моделі та проекти циркулярної економіки. *Актуальні проблеми міжнародних відносин і регіональних досліджень*: Матеріали II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Луцьк, 09 листопада 2022 р.). Луцьк, Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 134 с. С. 125-127. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/22331/1/Inov_bis_mod%209_11_2022.pdf

4. Корнелюк О. Досвід імплементації циркулярних проєктів для відновлення економіки України. *Together united: науковці проти війни: збірник тез доповідей I Міжнародної благодійної науково-практичної конференції* (Луцьк, 20 травня 2022 р.). Луцьк: Вежа-Друк, 2022. URL: <https://scholar.google.com.ua/scholar?oi=bibs&cluster=6882280671611806750&btnI=1&hl=uk>

5. Павліха Н.В., Корнелюк О.А., Цимбалюк І.О. Методології проєктного менеджменту для циркулярних бізнес-моделей: переваги та можливості. Інтелект XXI. 2023. № 3. С. 74-80. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2023-3.11>

УДК 504.001:502.03

Гриценко Наталя,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри транспортних систем та логістики,

Український державний університет залізничного транспорту,

м. Харків, Україна

gritsenkonatal@gmail.com

Козодой Дмитро,

к.т.н., доцент,

доцент кафедри охорони праці і навколишнього середовища,

Український державний університет залізничного транспорту,

м. Харків, Україна

dmitry_1980@ukr.net

СТРАТЕГІЯ ОНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Економіко-екологічні оновлення та нові інновації є важливими аспектами, пов'язаними з розвитком та боротьбою зі зміною клімату. Вони прагнуть до створення економічних моделей, які дбають про навколишнє середовище та забезпечують стале споживання ресурсів.

Економіко-екологічні оновлення передбачають перехід від традиційних, неекологічно стійких моделей виробництва і споживання до більш стійких і екологічно відповідальних моделей. Вони охоплюють різні заходи, такі як підвищення енергоефективності, використання поновлюваних джерел енергії, зниження вартості екологічно чистих парникових газів і поліпшення управління відходами.

Зелені інновації є новими технологіями, продуктами і процесами, які сприяють сталому розвитку і зниженню негативного

впливу на навколишнє середовище. Вони можуть включати в себе розробку енергоефективних технологій, вдосконалення систем управління, розробку екологічно чистих матеріалів і багато іншого.

Економіко-екологічні оновлення та нові інновації мають безліч переваг. Вони передбачають скорочення викидів парникових газів, збереження якості повітря і води, зниження залежності від нафти та інших нестійких ресурсів, створення нових робочих місць і стимулювання економічного зростання.

Екологічні оновлення та розв'язання екологічних проблем мають вирішальне значення для розвитку та збереження довкілля нашої країни. Однак реалізація таких оновлень стикається з різними економічними проблемами серед яких слід виділити основні:

- високі витрати: Впровадження екологічних оновлень може призвести до значних фінансових вкладень, які включають в себе інвестиції в нові технології, обладнання та навчання персоналу.

- низька рентабельність: деякі екологічні оновлення можуть виявитися менш прибутковими в умовах короткострокової тенденції. Наприклад, використання поновлюваних джерел енергії може потребувати великих інвестицій, але вони можуть окупитися тільки в рамках ширшої стратегії.

- відсутність стимулів: у деяких випадках системи і фізичні чинники можуть не забезпечувати достатні стимули для оновлення екологічних джерел. Наприклад, відсутність податкових пільг або субсидій може зробити екологічні проекти менш привабливими для зупинки економіки.

- відсутність економічної зайнятості: у нашої країни відсутня економічна інфраструктура для підтримки екологічних оновлень, яка включає в себе відсутність доступу до фінансування, слабку систему захисту і недостатній розвиток екологічних ринків товарів і послуг.

- соціально-економічні наслідки: Впровадження екологічних оновлень має соціально-економічні наслідки, такі як втрата робочих місць у галузі, пов'язана із забрудненням довкілля, що викликає опір і невдоволення серед населення.

Загалом, оновлені екологічні проблеми потребують уваги та розроблення відповідних стратегій для їх вирішення. Необхідно збалансувати екологічні та економічні інтереси, щоб запобігти розвитку та зберегти довкілля.

Стратегія оновлення екологічних проблем є важливим аспектом у Україні для збереження довкілля та розвитку, вона охоплює різні підходи та заходи, спрямовані на розв'язання екологічних проблем і поліпшення стану довкілля.

Однією з основних стратегій оновлення екологічних проблем є вжиття заходів щодо зменшення забруднення довкілля, розробка та впровадження більш ефективних технологій, використання відновлюваних джерел енергії, вдосконалення системи утилізації відходів та інші заходи.

Ще однією важливою стратегією є збереження і відновлення екосистем, яка включає в себе створення заповідників і національних парків, охорону біорізноманіття, відновлення вирубаних лісів і відновлення морських і прісноводних екосистем.

Ще одним важливим аспектом стратегії поновлення екологічних проблем є підвищення обізнаності та освіти в цій галузі. Це може включати в себе проведення освітніх програм, організацій і заходів, спрямованих на підвищення обізнаності про проблеми довкілля та важливість його збереження.

Загалом, необхідно розробити і впровадити політику, що стимулює інновації та сталий розвиток, а також забезпечити доступ до фінансування і ресурсів для розвитку екологічних технологій, при цьому стратегія поновлення екологічних проблем має бути комплексною і повинна включати в себе різні аспекти, такі як зниження забруднення, збереження екосистем і підвищення обізнаності. Лише таким чином можна запобігти розвитку та зберегти нашу планету для майбутнього розвитку.

Насамкінець, екологічне оновлення та нові інновації відіграють важливу роль у забезпеченні розвитку та боротьбі зі зміною клімату. Вони допоможуть створити більш стійку та екологічно відповідальну

економічну модель, яка сприятиме збереженню довкілля та благополуччю майбутніх явищ.

Список використаних джерел:

1. Аніщенко В. О., Маргасова В.Г. Еколого-економічний аналіз в системі управління природокористуванням на підприємстві. *Актуальні Проблеми Економіки*, 2007. № 6. С. 39-45.

2. Мельник Л. Г. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : підручник / за заг. ред. Л.Г. Мельника та М.К. Шапочки. Суми : ВТД Університетська книга, 2015. 759 с.

3. Штуца В. М. Проблеми інтеграції економічної та екологічної політики України. *Актуальні проблеми політики*. 2016. Вип. 57. С. 21–31.

УДК 330.31:504

Караїм Ольга,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри екології
та охорони навколишнього середовища,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
olha.karaim@vnu.edu.ua

ІННОВАЦІЇ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ ЯК ОСНОВА СТАЛОГО ВІДНОВЛЕННЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Наша країна нині стикається із важкими викликами спричиненими повномасштабним військовим вторгненням. Стале відновлення регіонів, які піддані руйнуванню, є важливим завданням, перед яким стоїть сучасна Україна. У цьому контексті інновації зеленої економіки можуть стати дієвим інструментом для досягнення сталого регіонального відновлення.

Метою дослідження є визначення ролі інновацій зеленої економіки в контексті сталого відновлення регіонів України.

Питання інновацій зеленої економіки, зелених інновацій та еко-інновацій все частіше постають у фокусі наукових досліджень сучасних вчених.

Існує низка підходів до визначення зазначених термінів. Закордонними науковцями зелені інновації розглядаються як поняття, яке стосується технологічних досягнень, з метою управління навколишнім середовищем, запобігання забрудненню, зменшення відходів і збереження енергії [1]. Завдяки зеленим інноваціям підприємства мають змогу кращого функціонування за рахунок зменшення відходів і витрат для сталого розвитку. Окрім цього, зелені інновації сприяють збільшенню позицій на ринку, розвитку брендингу, залученню потенційних клієнтів. Також зелені інновації

безпосередньо пов'язані із управлінням навколишнім середовищем та досягненням екологічних цілей [2].

Серед українських вчених теж існує чимало трактувань цих понять. Так, Соколівський В. Р. зазначає, що зелені інновації стосуються усіх форм інновацій, які мінімізують шкоду довкіллю, а також забезпечують найефективніше використання природних ресурсів. Це практика, яка покращує еколого-економічні показники, а також конкурентоспроможність бізнесових структур. Зменшення споживання енергії, забезпечення переробки та утилізації відходів, контроль забруднення довкілля, стале використання природних ресурсів – це чинники, які характеризують результати впровадження зелених інновацій [3].

Бондаренко С. А. розглядає еко-інновації через впровадження нової або значно покращеної продукції, процесів, організаційних змін або маркетингових рішень, котрі сприяють зменшенню споживання природних ресурсів та кількості викидів забруднюючих речовин протягом усього життєвого циклу [4]. Автори Савчук О. А. та Яворська Н. П. трактують еко-інновації, як нові продукти, послуги, процеси, технології, методи або форми організації виробництва, які створюються з метою зменшення чи запобігання еко-деструктивного впливу на навколишнє природне середовище упродовж всього життєвого циклу, у процесі забезпечення прибутковості господарської діяльності [5].

Стілець В., Прокопенко О., Орлов В. визначають актуальність та важливість впровадження еко-інновацій у постпандемічний період із метою стимулювання національної економіки [6].

На нашу думку усі вище зазначені визначення потрібно чітко розмежовувати, оскільки поняття – зелені інновації, можуть стосуватися економіки, тоді вони будуть тотожними інноваціям зеленої економіки; також вони можуть належати до екології, у цьому випадку їх можна поєднувати з еко-інноваціями; окремий зміст матимуть – зелені інновації технічного спрямування, організаційного та інших. Хоч, беззаперечним є той факт, що усі ці напрямки

впровадження зелених інновацій сприятимуть забезпеченню цілей сталого розвитку.

Ми розглядаємо інновації зеленої економіки, як передові нововведені рішення, що базуються на засадах зеленої економіки та сприяють досягненню цілей сталого розвитку. Вони спрямовані на зменшення впливу господарської діяльності на довкілля та забезпечення сталого використання природних ресурсів.

Основні принципи інновацій зеленої економіки включають в себе:

- зменшення викидів парникових газів та забруднення навколишнього середовища;
- розвиток відновлюваних джерел енергії та ефективного використання енергії;
- збільшення стійкості та резилієнтності господарства до сучасних воєнних викликів;
- підтримка нововведень та новаторських підходів до розвитку.

Важливим моментом, на якому варто наголосити є те, що інновації зеленої економіки виступають успішним прикладом залучення зелених інвестицій, які є ключовим чинником забезпечення сталого розвитку. Так, Пімоненко Т. С. на прикладі країн Європейського Союзу зазначає, що зростання зелених інвестицій призводить до зниження викидів парникових газів (3%), збільшення частки відновлюваних джерел енергії у загальному енергоспоживанні (6%) та зростання ВВП (6 %) [7].

У напрямку інновацій зеленої економіки особливого значення набув індекс інновацій зеленої економіки (Green Economy Innovation Index (GEII)) та його підіндекси, які обчислюють ступінь досягнення сталого інноваційного шляху. Значним тут є досвід Німеччини. Ґрунтуючись на Порядку денному ООН до 2030 року та оновленій урядом Німеччини Стратегії сталого розвитку, їх індекс інновацій зеленої економіки дозволяє оцінити, чи досягла Німеччина стійкого інноваційного шляху до сталого розвитку, особливо у секторах харчування, енергії, води (FEW). Якщо $GEII < 1$, то розвиток не

перебуває на сталому інноваційному шляху. Якщо $GEI \geq 1$, то суспільство досягло інноваційного шляху до сталого розвитку [8].

На основі індексу інновацій зеленої економіки автори [9] здійснили оцінку, як інновації зеленої економіки та ефективність використання ресурсів впливають на цілі щодо нульових викидів у 22 розвинених економіках, включаючи Австралію, Бельгію, Канаду, Данію, Фінляндію, Францію, Німеччину, Гонконг, Ісландію, Ірландію, Італію, Японія, Люксембург, Нідерланди, Норвегія, Сінгапур, Південна Корея, Іспанія, Швеція, Швейцарія, Велика Британія та Сполучені Штати, протягом 2000–2020 років. Дослідження підкреслило впливову роль індексу інновацій зеленої економіки, демонструючи, що навіть незначне його збільшення на 1 % призводить до відчутного підвищення приблизно на 0,25 % – 0,39 % індексу чистих нульових викидів, зазначаючи його значний вплив на навколишнє середовище. Запровадження зелених інновацій і технологій має вирішальне значення для того, щоб розвинені економіки рухалися до сталого розвитку.

Загалом Україна має великий потенціал для розвитку інновацій зеленої економіки, оскільки країна розпоряджається значними природними ресурсами та має потужні напрацювання й вагомий досвід використання відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна, вітрова, земельна та інші.

Таким чином, інновації в сфері зеленої економіки відіграють важливу роль у досягненні сталого відновлення. Це включає в себе розробку нових технологій, впровадження сучасних методів управління ресурсами та підтримку стартапів. Уряд та бізнес спільно повинні працювати над створенням у цьому напрямку сприятливого середовища, а також над розробкою та впровадженням відповідних конкретних програм та проєктів. Інтеграція інновацій зеленої економіки у відновлення регіонів сприятиме досягненню сталого інноваційного шляху в Україні.

Список використаних джерел:

1. Zhang, J., Liang, G., Feng, T., Yuan, C., Jiang, W. Green innovation to respond to environmental regulation: how external knowledge adoption and green absorptive capacity matter? *Strat. Env.* 2019. № 29. P. 39-53. URL: <https://doi.org/10.1002/bse.2349>.
2. Arfi, W. B., Hikkerova, L., Sahut, J. M. External knowledge sources, green innovation and performance. *Technol. Forecast. Soc. Chang.* 2018. № 129. P. 210-220. URL: <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2017.09.017>.
3. Соколівський В. Р. Теоретичні аспекти використання зелених інновацій у бізнесі. *Science and technology: problems, prospects and innovations. Proceedings of the 7th International scientific and practical conference.* CPN Publishing Group. Osaka, Japan. 2023. P. 470–473. URL: <https://sci-conf.com.ua/vii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiyascience-and-technology-problems-prospects-and-innovations-13-15-04-2023-osakayaponiya-arhiv/>.
4. Бондаренко С. А. Організаційно-економічний механізм формування ринку екологічних інновацій. *Економічні інновації.* 2014. № 58. С. 28–38.
5. Савчук О. А., Яворська Н. П. Концептуальні підходи до уточнення поняття «еко-інновації». *Науковий вісник НЛТУ України.* 2012. № 22.4. С. 106–113.
6. Strilets, V., Prokopenko, O., Orlov, V. Impact of Covid19 on the budget security of the national economy: a forecast for Ukraine. *Public and Municipal Finance.* 2020. № 9(1). 25-33. URL: [http://dx.doi.org/10.21511/pmf.09\(1\).2020.03](http://dx.doi.org/10.21511/pmf.09(1).2020.03).
7. Пімоненко Т.В. Детермінанти підвищення ефективності менеджменту зелених інвестицій. *Економічний вісник Національного гірничого університету.* 2019. № 1. С. 158–165.
8. Holger, S., Sandra, V., Jürgen-Friedrich, H. Green Economy Innovation Index (GEII)-a normative innovation approach for Germany & its FEW Nexus. 2017. *Energy Procedia,* 142. P. 2310-2316. URL: <https://doi.org/10.1016/j.egypro.2017.12.159>.
9. Tang, W., Mai, L., Li, M. Green innovation and resource efficiency to meet net-zero emission. *Resources Policy.* Volume 86, Part B, October 2023, 104231. URL: <https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2023.104231>.

УДК 339.972

Романюк Тетяна,
магістр другого курсу факультету міжнародних відносин,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна

Науковий керівник: Корнелюк Ольга,
к.е.н., доцент,
кафедра міжнародних економічних відносин
та управління проєктами,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
ol-lu@ukr.net

ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА ТА ЕКОЛОГІЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Сьогодні особливого значення набувають процеси трансформації, спрямовані на забезпечення сталого економічного розвитку, що передбачає підвищення добробуту населення без збільшення залучення нових ресурсів. Зменшення екологічного навантаження на довкілля стало актуальною проблемою, яка потребує вирішення. Можливості циркулярної економіки зменшують споживання ресурсів та утворення відходів, стимулюють інновації продуктів та позитивно сприяють стійкості в людській життєдіяльності. Тому концепція циркулярної економіки займає важливе місце в стратегіях і планах розвитку економіки усіх рівнів, центрального, регіонального та місцевого. Перехід до циркулярної моделі на засадах ресурсоефективності також забезпечує соціальні і екологічні цілі, закриваючи ресурсні цикли [1; 2].

Значний досвід у розробці шляхів вирішення екологічних проблем мають європейські країни, які запроваджують кругову економіку. Екологічна політика ЄС ґрунтується на принципах,

зазначених у статті 191 Договору про функціонування Європейського Союзу, згідно яких екологічна політика базується на необхідності вживання запобіжних заходів, усунення наслідків екологічної шкоди. Здійснюється це в тому числі і за рахунок додаткових платежів, які стягуються з екобезпечних виробництв, цей принцип відомий під назвою «забруднювач платить».

В національних законодавствах держав-членів ЄС спершу були лише певні елементи правового регулювання екологічної відповідальності, вони не були належним чином конкретизовані та стосувалися певних категорій шкідливого впливу. Недостатня ефективність такого фрагментарного регулювання та зростаючий тиск наслідків економічної діяльності, випадки екологічних аварій та катастроф зумовили необхідність удосконалення правових інструментів в цій сфері. В результаті роботи, проведеної Європейською комісією, у 1993 році було прийнято Зелену книгу, а у 2000 р. - Білу книгу, а в подальшому важливим кроком стало ухвалення у 2004 році Директиви «Про екологічну відповідальність за попередження та ліквідацію наслідків завданої навколишньому середовищу шкоди». Державам-членам ЄС було надано три роки для її впровадження в національні законодавства, хоча для остаточного результату знадобилося більше часу [3; 4].

Екологічні проблеми залишаються значною мірою невирішеними, попри численні спроби їх пом'якшити. Результати глобального звіту про ризики свідчать, що зменшення ризиків є багатоетапним процесом та залежить від урядових дій і заходів у майбутньому та їх реакції на глобальні економічні та екологічні виклики. Для формування стратегій екологічної відповідальності потрібна система індикаторів оцінки рівня екологічного впливу і безпеки. Загальна оцінка рівня екологічної безпеки є досить складною, оскільки включає в себе багато аспектів, котрі важко виразити єдиним показником. Тому використовується система показників, яка характеризує певну кількість аспектів чи компонентів навколишнього середовища. Для оцінки використовують дані щодо стану повітря, водних, земельних і лісових ресурсів, досліджуються

надра та екзогенні геологічні процеси, враховується статистика відходів.

Рибалова О. В., Белан С. В., Варивода Є. О. пропонують розглядати рівень екологічної загрози для території залежно від стану атмосферного повітря, ґрунтів і радіаційного забруднення території. За результатами досліджень міжнародних організацій населення світу до 2050 року зросте на 2 млрд., що призводить до ще більшого екологічного тиску. Це вимагатиме пришвидшення становлення глобальної циркулярної економіки на інклюзивних засадах. Так як на даний момент у глобальному масштабі перехід до циркулярності є недостатнім, про що свідчить значний циркулярний розрив з невеликою кількістю регіонів з конкретними цілями циркулярності [5].

Концепція екологічної відповідальності на думку Огородника В.В. це «діяльність кожного окремого громадянина, бізнес-структур, яка приносить користь навколишньому природному середовищу (або зменшує негативний вплив на навколишнє середовище). Крім того, дана діяльність не обмежується тільки визначеними законом та обов'язковими до виконання заходами» [6].

Екологічна відповідальність – це свідомо добровільна участь бізнесу у різноманітних заходах, направлених на попередження та мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище; раціональне природокористування; економію сировинних та енергетичних ресурсів у процесі господарської діяльності; залучення відходів у господарський обіг; запобігання аварійних і надзвичайних ситуацій; підтримку заходів з охорони здоров'я; збереження культурно-історичної спадщини, біорізноманіття та природних територій, які потребують особливої охорони; збереження зникаючих біологічних видів тощо [7].

Циркулярній економіці приділяється все більше уваги як новій соціально-економічній парадигмі оптимізації використання ресурсів в країні [8]. Дорожні карти циркулярної економіки розробляються не лише для країн та регіонів, але й для окремих міст і навіть підприємств. На сьогодні міста, де люди живуть, працюють,

споживають і розпоряджаються, відіграють фундаментальну роль у переході країни до циркулярної економіки, оскільки вони знаходяться в центрі ключових рішень, що визначають економічне зростання, соціальний добробут та екологічні переваги [9; 10]. Варто зауважити, що в її основі лежить не тільки різноманітне поводження із ресурсами та впровадження інноваційних технологій у виробництві, а й раціональне поводження з відходами [8].

Необхідно розробляти нові та удосконалювати існуючі методи управління циркулярними бізнес-моделями, які відповідатимуть принципам екологічної відповідальності та сприятимуть забезпеченню цілей сталого розвитку [11; 12].

Симбіоз екологічної та циркулярної економік і сталого розвитку потребує розроблення механізму взаємодії суб'єктів циркулярної економіки та інструментів, що забезпечують цю взаємодію. Формування нової моделі циркулярної економіки передбачає виклики у вигляді економічного, екологічного та соціального ефектів. Економічний ефект передбачає скорочення витрат на сировину та матеріали; раціональне використання продукції; скорочення податків, платежів і штрафів за забруднення навколишнього середовища; зростання репутаційного капіталу; зменшення витрат на утилізацію відходів та отримання додаткового прибутку. Екологічний ефект вимагає використання відновлювальної та скорочення використання природної сировини та матеріалів; зниження шкідливих викидів і збереження природних екосистем. Соціальний ефект передбачає створення нових робочих місць у сфері переробки та логістики рециклінгу і зниження соціальної напруги внаслідок розвитку нових моделей споживання [13].

Сьогодні така модель економічного розвитку, отримала визнання і підтримується в багатьох країнах світу через політичні рішення, плани і практичні дії. В контексті цього, плани повоєнної відбудови української економіки повинні розроблятися з урахуванням циркулярних принципів [14]. Циркулярна економіка побудована за прикладом замкнутого кругообігу речовин у природі і націлена на максимальне збереження цінності сировини і продуктів

до моменту закінчення етапу їх використання. Перехід до такої системи матиме не тільки екологічні, але й економічні переваги за рахунок створення нових робочих місць, економії витрат і запобігання забрудненню навколишнього природного середовища.

Список використаних джерел:

1. Pavlikha N., Korneliuk O. World experience of circular economy implementation and prospects for Ukraine. *Economic, social and legal aspects of enterprise management. Context of the political and economic crisis* / scientific editors Monika Dobska, Ryszard Kamiński. Poznań, 2022. P. 155-168. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/22295>
2. Павліха Н. В., Войчук М. В. Концептуальні засади безпеки сталого просторового розвитку: теоретико-методологічний аспект // Міжнародна економічна безпека України: теорія, методологія, практика. Колективна практика / за наук. ред. Кравчука П.Я. – Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2020. 212 с. С. 161-183.
3. Корнелюк О.А. Інноваційні бізнес-моделі та проекти циркулярної економіки. *Актуальні проблеми міжнародних відносин і регіональних досліджень*: Матеріали II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Луцьк, 09 листопада 2022 р.). Луцьк, Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 134 с. С. 125-127. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/22331/1/Inov_bis_mod%209_11_2022.pdf
4. Директива 2004/35/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про екологічну відповідальність за попередження та ліквідацію наслідків завданої навколишньому середовищу шкоди» від 21 квітня 2004 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_965#Text
5. Циркулярна політика управління відходами: підручник / А. І. Крисоватий, Р. Є. Зварич, І. Я. Зварич. Тернопіль : ЗУНУ, 2023. 458 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/47975>
6. Огородник В.В. Вплив екологічного компонента соціальної відповідальності на економіку України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Випуск 7. С.612-616.
7. Шаповал В.М., Коваленко О.А. Функції та елементи соціальної відповідальності сучасних компаній. *Детермінанти сталого розвитку організацій в умовах глобалізації*. Зб. матеріалів I міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. / відп. ред. В.М. Шаповал. Д.: НГУ, 2015. С.158-160.
8. Шебанін В. С., Решетілов Г. О., Циркулярна економіка регіону: теоретичний аспект. Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2021. Вип. 4. С. 4-13. // <https://visnyk.mnau.edu.ua/statti/2021/n112/n112v42021shebanin.pdf>
9. Корнелюк О. А. Стратегічні напрями активізації транскордонного співробітництва міських поселень в умовах євроінтеграції. *Інтелект XXI: наук. журн.* Київ, 2019. № 3. С. 9-15. URL:

<https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/16546>

10. Павліха Н.В., Корнелюк О.А. Активізація транскордонного співробітництва міських поселень: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. 212 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/18484>

11. Корнелюк О. Методологічні аспекти управління циркулярними проектами та бізнес-моделями. Наукова інтеграція в умовах глобальних викликів: збірник тез доповідей IV Міжнародної мультидисциплінарної науково-практичної конференції (Луцьк, 20 червня 2023 р.). / За заг. ред. Павліхи Н. В. – Луцьк : Вежа-Друк, 2023. 159 с. С. 93-99. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/22942>

12. Павліха Н.В., Корнелюк О.А., Цимбалюк І.О. Методології проектного менеджменту для циркулярних бізнес-моделей: переваги та можливості. Інтелект XXI. 2023. № 3. С. 74-80. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2023-3.11>

13. Шкуренко О. В. Циркулярна економіка як передумова формування інноваційних платформ сталого розвитку суб'єктів підприємницької діяльності / О. В. Шкуренко // Бізнес Інформ. - 2021. - № 4. - С. 323-330. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2021_4_47

14. Корнелюк О. Досвід імплементації циркулярних проектів для відновлення економіки України. *Together united: науковці проти війни: збірник тез доповідей I Міжнародної благодійної науково-практичної конференції* (Луцьк, 20 травня 2022 р.). Луцьк: Вежа-Друк, 2022. URL: <https://scholar.google.com.ua/scholar?oi=bibs&cluster=6882280671611806750&btnI=1&hl=uk>

УДК 316.378

Приц Вікторія,
магістр другого курсу факультету міжнародних відносин,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна

Науковий керівник: Корнелюк Ольга,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
та управління проєктами,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
ol-lu@ukr.net

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В КОНТЕКСТІ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Циркулярна економіка є важливим напрямком сучасного сталого розвитку, спрямованим на збереження ресурсів та зниження впливу людської діяльності на навколишнє середовище. В той же час волонтерська діяльність має великий потенціал впливу на розвиток циркулярної економіки. У даній роботі пропонуємо розглянути роль волонтерства у сприянні розвитку циркулярної економіки та запропонувати приклади проєктів, які можуть бути впроваджені у волонтерську діяльність з метою розвитку та розповсюдження циркулярної економіки.

За останні кілька років циркулярна економіка набула великої популярності як серед бізнесу, так і серед представників влади. Зі збільшенням його використання зросла кількість способів тлумачення цього терміну. Попри те, що серед різних груп, які працюють у цій сфері, формується певний консенсус, залишається брак ясності щодо того, що насправді означає термін «циркулярна економіка» на практиці [1].

Проаналізувавши різні варіанти тлумачення даного терміну, пропонуємо зупинитися на визначенні, що дає організація Metabolic, що працює над системними змінами та побудовою сталої економіки. Отже, циркулярна економіка - це «нова економічна модель для забезпечення людських потреб і сприятливого розподілу ресурсів без шкоди для функціонування біосфери та без порушення будь-яких планетарних кордонів» [2].

Для кращого розуміння Metabolic також пропонують Сім основних принципів циркулярної економіки, а саме:

1. Оптимізований переробний цикл матеріалів: Постійне повторне використання матеріалів з максимальною корисністю, збереження їхніх компонентів у складних формах та ефективний цикл відповідно до людських і природних часових шкал.

2. Відновлювана енергія: Вся енергія отримується з відновлюваних джерел, а енергетичні технології розроблені для відновлення та ефективного використання, мінімізуючи конверсію та транспортування.

3. Збереження біорізноманіття: Людська діяльність ставить збереження та примноження біорізноманіття, захист середовищ існування та екосистем в якості головного пріоритету.

4. Збереження культури: Людські культури та соціальна згуртованість підтримуються за допомогою моделей управління та менеджменту, які відображають потреби зацікавлених сторін, уникаючи дій, що загрожують збереженню унікальних культур.

5. Здоров'я та благополуччя: Токсичні речовини зведені до мінімуму та суворо контролюються, ніколи не ставлячи під загрозу здоров'я та благополуччя людини. Методи переробки не повинні шкодити здоров'ю.

6. Максимізація суспільної цінності: Використання ресурсів керується метою створення суспільної цінності, що охоплює фінансові, естетичні, емоційні та екологічні аспекти, а не лише пріоритетом фінансової вигоди.

7. Стале управління водними ресурсами: Водні ресурси видобуваються та циклічно використовуються для безперервного

повторного використання, з акцентом на відновленні ресурсів та захисті водозбірних басейнів, уникаючи при цьому шкоди водним екосистемам.

Проектний менеджмент відіграє важливу роль у циркулярних ініціативах, в тому числі в контексті участі волонтерських організацій. Розробка та впровадження циркулярних проектів часто потребує спеціалізованого керівництва та стратегічного планування. Використання методів проектного менеджменту дозволить не лише ефективно керувати циркулярними проектами, але й створити зміцнену основу для співпраці з волонтерськими організаціями, сприяючи досягненню їхніх спільних цілей для створення стійкого та екологічно чистого довкілля [3; 4].

Зважаючи на це потрібно зауважити, що волонтерська діяльність є важливим елементом рушійної сили нашого суспільства. Волонтери відіграють значущу роль у вирішенні соціальних, екологічних та економічних проблем, тому в контексті циркулярної економіки вони можуть бути ключовими агентами змін. Нагадаємо, що згідно закону України, волонтерська діяльність – це «добровільна, безкорислива, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами та волонтерськими організаціями шляхом надання волонтерської допомоги» [5].

Таким чином, пропонуємо розглянути деякі з ідей для волонтерських проектів метою яких є сприяння розвитку циркулярної економіки:

Волонтерська майстерня відновлення товарів: створення майстерні, де волонтери ремонтують та відновлюють вживані товари, такі як одяг, меблі, електроніка тощо.

Волонтерська ініціатива щодо вторинної переробки: організація зборів та вторинної переробки матеріалів, таких як пластик, скло, метал, папір і т.д. Зібрані матеріали можна спрямовувати на подальшу переробку та використовувати для створення нових виробів на основі рециклінгу.

Молодіжні освітні проекти: організація лекцій, семінарів і воркшопів для молоді на тему циркулярної економіки та її переваг

для навколишнього середовища, що сприятиме формуванню свідомості і культури сталого споживання.

Моніторинг вторинного використання ресурсів: волонтери можуть вести моніторинг вторинного використання ресурсів у певному регіоні або галузі, щоб визначити ефективність циркулярних практик та ідентифікувати можливість для покращень.

Волонтерство на природоохоронних проектах: залучення волонтерів до проектів з очищення природних ландшафтів від сміття, пластикових відходів та інших шкідливих забруднень.

Робота з місцевими громадами: організація проектів зі збору та обміну одягом, книгами або іншими речами у місцевих громадах для сприяння вторинному використанню та обміну ресурсами.

Ці волонтерські проекти можуть вносити важливий внесок у розвиток циркулярної економіки та сприяти сталому використанню ресурсів, зменшенню відходів та збереженню навколишнього середовища. В контексті повоєнного відновлення України, відродження економіки на засадах сталого розвитку потребуватиме використання комплексних підходів та нестандартних рішень [6; 7].

Отже, питання циркулярної економіки стає все більше актуальним, оскільки світ стикається з ростом екологічних проблем та нестачею ресурсів. Оскільки волонтерська діяльність є невід'ємною частиною сучасного суспільства, то цілком може відігравати значущу роль у сприянні розвитку циркулярної економіки. Ця взаємодія сприяє досягненню сталості, збереженню ресурсів та зміні споживчих практик на благо навколишнього середовища та економіки.

Список використаних джерел:

1. Pavlikha N., Korneliuk O. World experience of circular economy implementation and prospects for Ukraine. *Economic, social and legal aspects of enterprise management. Context of the political and economic crisis* / scientific editors Monika Dobska, Ryszard Kamiński. Poznań, 2022. P. 155-168. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/22295>
2. The Seven Pillars of the Circular Economy. *Metabolic*. URL: <https://www.metabolic.nl/news/the-seven-pillars-of-the-circular->

[economy/?gad=1&gclid=CjwKCAjwr_CnBhA0EiwAci5silUVjz_Uzc-5BrDSxHRAqTOynOGQFJHn5l2Q-pHeJVMKh-wU6TlhoCDzwQAvD_BwE.](#)

3. Корнелюк О. Методологічні аспекти управління циркулярними проєктами та бізнес-моделями. *Наукова інтеграція в умовах глобальних викликів: збірник тез доповідей IV Міжнародної мультидисциплінарної науково-практичної конференції* (Луцьк, 20 червня 2023 р.). / За заг. ред. Павліхи Н. В. – Луцьк : Вежа-Друк, 2023. 159 с. С. 93-99. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/22942>

4. Павліха Н.В., Корнелюк О.А., Цимбалюк І.О. Методології проєктного менеджменту для циркулярних бізнес-моделей: переваги та можливості. *Інтелект XXI*. 2023. № 3. С. 74-80. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2023-3.11>

5. Закон України про Волонтерську діяльність. URL: <https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/89904/103390/F-1409638211/UKR89904.pdf>

6. Корнелюк О. Досвід імплементації циркулярних проєктів для відновлення економіки України. *Together united: науковці проти війни: збірник тез доповідей I Міжнародної благодійної науково-практичної конференції* (Луцьк, 20 травня 2022 р.). Луцьк: Вежа-Друк, 2022. URL: <https://scholar.google.com.ua/scholar?oi=bibs&cluster=6882280671611806750&btnI=1&hl=uk>

7. Павліха Н. В., Войчук М. В. Концептуальні засади безпеки сталого просторового розвитку: теоретико-методологічний аспект. *Міжнародна економічна безпека України: теорія, методологія, практика*. Колективна практика / за наук. ред. Кравчука П.Я. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2020. 212 с. С. 161-183.

СЕКЦІЯ 9.

Освіта та інновації для відновлення України

УДК 808:81'243

Лещенко Любов

старший викладач кафедри іноземних мов та
міжкультурної комунікації

Київського національного економічного університету

імені Вадима Гетьмана,

м. Київ, Україна

lyubov.pavlovna@ukr.net

Бескоровайна Ніна

старший викладач кафедри іноземних мов
та міжкультурної комунікації

Київського національного економічного університету

імені Вадима Гетьмана,

м. Київ, Україна

nina_tera@ukr.net

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження пов'язана з потребою відновлення України після війни з росією. Втручання країни агресора завдало значної шкоди національній інфраструктурі, освіті, економіці та міжнародному економічному співробітництву. Хочемо акцентувати на кількох важливих напрямках використання іноземних мов для успішного відновлення України. По-перше, особливо важливим є вивчення досвіду країн світу щодо стратегій відновлення економіки після збройних конфліктів. Оскільки це питання незабаром постане і в нашій країні, ми можемо запозичити багато ефективних

інструментів, заснованих на закордонній практиці відновлення і поживлення економіки, і використовувати їх у контексті вітчизняних економічних реалій. У зв'язку з цим вивчення іноземних мов є однією з успішних стратегій засвоєння та проєктування, інвестування іноземного досвіду. По-друге, рух України до членства в ЄС має безпрецедентну підтримку як серед громадян України, так і серед громадян Євросоюзу. Програма ЄС Erasmus+ виконується з урахуванням положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС із питань освіти, молоді, спорту та громадянського суспільства (розділ V, глави 23–26, статті 430–445). Університети України є активними учасниками цієї програми у сфері вищої освіти з міжнародної академічної мобільності, співпраці між університетами та європейських студій, а також інших напрямів і сфер протягом 2014–2020 рр., деякі проєкти виконуватимуться до 2025 р. І роль іноземної мови у цьому дуже важлива.

По-третє, сучасний стан міжнародних зв'язків України у різноманітних сферах життєдіяльності, вихід її у європейський та світовий простір, нові політичні, соціально-економічні та культурні реалії потребують певних трансформацій і у сфері освіти як важливого державного інституту, у тому числі й у галузі навчання іноземних мов. Сьогодні, як ніколи раніше, статус іноземної мови має тенденцію до постійного зростання. Серед світової спільноти вона все ширше набуває ролі засобу міжкультурного спілкування. Усе це зумовлює визначення основних стратегічних напрямків удосконалення цілей, змісту, методів, і засобів навчання іноземної мови. Варто пам'ятати й про повернення громадян України, які вивчили за цей час різні іноземні мови за кордоном.

І нарешті вивчення іноземних мов, забезпечить входження України до світового освітянського простору. Вивчення іноземної мови повинно ґрунтуватися на гуманістичному підході, допомагаючи розкривати творчий потенціал студентів і сприяючи розвитку та самовдосконаленню навчально-комунікативного процесу, формуванню майбутніх свідомих патріотів своєї країни, толерантних громадян світу.

Нове бачення освіти має на меті створення мотиваційного середовища для учнів у процесі вивчення іноземних мов. У цьому підході комунікативність, як основна функція мови, більш повно виконується, як в лінгвістичному, так і в концептуально-тематичному спрямуванні. Чимраз збільшення значення культурних обмінів, інтеграції в Європу, доручення до світових цінностей, процес глобалізації збільшили можливості контактів з носіями мови. Отже, вивчення іноземної мови в вищій школі набуває практичного значення, а комунікативна функція мови відіграє головну роль в процесі вираження почуттів, суджень та засвоєнні інформації, знань, що подаються в будь-якій формі. При використанні мови домінує одна мета: отримати інформацію, вивчити, застосувати інформацію, спонукати до дії, виразити почуття. Така матеріалізація актів комунікації може набирати різноманітних форм вираження, від найпростіших до найскладніших.

Аналіз практики викладання англійської мови у вищому навчальному закладі показав, що підручники та методичні розробки, які використовуються в процесі навчання, ще недостатньою мірою враховують роль і значення мотиваційної сфери студентів, динаміку смислотворчих мотивів учіння в процесі навчання, міру та характер взаємозв'язку мотиваційної готовності до засвоєння знань.

Провідними мотивами вивчення англійської мови як фахової дисципліни студентами вищого навчального закладу є мотиви професійного досягнення, комунікативні, пізнавальні та мотиви зовнішні. Засобом їх формування слугує методика викладання та зміст англійської мови як навчального предмета. Специфічними спонуками вивчення англійської мови є комунікативні мотиви. Найважливішою умовою їх формування та розвитку є надання комунікативного спрямування всьому курсу викладання англійської мови у вищій школі.

Новаторський статус викладача іноземної мови в системі розвиваючого навчання, а саме активного регулятора процесу викладання, надає йому свободу дій в методико-дидактичній діяльності та у всіх його ініціативах. Навколо особистості студента

зосереджуються всі дидактичні ініціативи. Демократизація двобічних відносин «учень-вчитель» має на меті не тільки свободу рішень з боку учнів, а й відповідальність з боку вчителя в процесі перевірки набутих учнем знань. Вчитель повинен створити студентам мотиваційне середовище, адекватне для вивчення іноземних мов.

Таким чином, можна зробити висновок, що ефективність комунікативно спрямованого навчання іноземних мов у вищій школі залежатиме від бажання і здатності вчителів і викладачів скористатися позитивним досвідом вітчизняних і іноземних учених і практиків щодо гуманістичного підходу у навчанні, розуміння необхідності відмовитися від авторитарних і схоластичних методів.

Список використаних джерел:

1. Крючков Г. Болонський процес як гармонізація Європейської системи вищої освіти. *Іноземні мови в навчальних закладах*. Педагогічна преса, 2004.
2. Коваленко О. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти. *Іноземні мови в навчальних закладах*. Педагогічна преса, 2003.
3. Stern, H.H. (1983). *Fundamental Concepts of Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.
4. Blair, R.W., ed (1982). *Innovative approaches to language teaching*. New York: Newbury House.
5. Celce – Hurcia, H., ed (1991). *Teaching English as a Second or Foreign Language*. Heinle L Heinle Publishers. Boston, Massachusetts.
6. Комунікативні методи та матеріали для викладання англійської мови. Oxford University Press, 1998.
7. Betty Schampfer Azar (1999). *Basic English Grammar*. Longman.

УДК 004.738.5:374.016.4

Тихончук Владислав,
магістр 6 курсу факультету міжнародних відносин,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна

Науковий керівник: Павліха Наталія,
д.е.н., професор,
професор кафедри міжнародних економічних відносин
та управління проектами,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
nataliia.pavlikha@vnu.edu.ua

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗРОБКИ ПРОЕКТУ ЗАДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЦИФРОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ЛЮДЕЙ ТРЕТЬОГО ВІКУ

У віковому сегменті «третій вік» ми спостерігаємо зростаючий інтерес до цифрових технологій. Інтернет, смартфони, планшети та інші гаджети стали невід'ємною частиною життя людей. Однак, багато з них стикаються з труднощами в освоєнні цифрових навичок. Ця ситуація породжує необхідність у розробці проектів, спрямованих на підвищення цифрової грамотності людей третього віку.

Підвищення цифрової грамотності людей третього віку сприяє поліпшенню якості їх життя, забезпеченню їх доступу до послуг, ресурсів, можливостей. Задля досягнення цієї мети розроблено проект запровадження онлайн ІТ-школи для людей старшого віку, що має значення у підвищенні їхньої цифрової грамотності та обізнаності. Для цієї групи населення відсутні якісні освітні програми для формування цифрових компетенцій та створення можливостей для активного використання цифрових ресурсів у повсякденному житті. Успішна реалізація цього проекту вимагає розробки методології управління проектами створення онлайн ІТ-шкіл для цієї цільової аудиторії, які враховують їхні потреби, особливості та можливості.

Люди третього віку мають відвищувати цифрову грамотність та набувати можливість використовувати інформаційні технології для підвищення якості свого життя. Саме тому створення онлайн ІТ-школи, спрямованої на цю цільову аудиторію, є актуальним завданням, а методологія управління таким проєктом відіграє ключову роль.

Метою дослідження є розробка ефективної методології управління проєктом створення онлайн ІТ-школи, спрямованої на цільову аудиторію людей третього віку. Передбачається створення інструменту, який сприятиме ефективному впровадженню онлайн ІТ-шкіл для цільової аудиторії, допоможе подолати труднощі та збільшити рівень їхньої цифрової грамотності, і врешті-решт, сприяє їхньому більш активному участю в сучасному інформаційному суспільстві.

Зазначимо, що динаміка освітнього середовища вимагає постійної адаптації та інновацій. Інноваційний підхід передбачає готовність до впровадження нових методик та технологій, які можуть полегшити навчання та сприяти інклюзивності. Розробка гнучких навчальних планів та програм, які можна швидко адаптувати до змін, також є важливою складовою успішного управління освітніми проєктами.

ІТ-школа – це освітній заклад або навчальний проєкт, спеціалізований у навчанні інформаційних технологій (ІТ) та комп'ютерних наук. Головна мета ІТ-школи – підготувати учнів або студентів до роботи в сфері інформаційних технологій та забезпечити їхню компетентність у цій галузі.

Аналіз існуючих програм та методологій навчання ІТ для людей старшого віку є важливим кроком у розробці методології управління проєктом створення онлайн ІТ-школи, спрямованої на цю цільову аудиторію. Один з ключових аспектів цих навчальних програм, призначених для людей старшого віку, полягає у їхній високій доступності та зрозумілості. Важливо провести детальний аналіз того, як наявні програми спрощують складні концепції ІТ та роблять їх зрозумілими для цільової аудиторії. Це дослідження сприятиме збільшенню ефективності навчання та сприятиме досягненню успіху в проєкті.

Першим і найважливішим кроком у розробці проекту є аналіз потреб цільової аудиторії, тобто людей третього віку. Для цього можна провести опитування, інтерв'ю та фокус-групи, щоб з'ясувати, які саме цифрові навички потрібні цій групі, які труднощі вони зазнають та які їхні інтереси.

На основі отриманих даних потрібно визначити конкретні цілі та завдання проекту. Це може бути, наприклад, навчання основам використання комп'ютера, інтернету, електронної пошти, соціальних мереж, або навіть створення спеціалізованих курсів для розвитку цифрової грамотності.

Після визначення цілей і завдань проекту, слід обрати належні методи і формати навчання. Можливі варіанти включають в себе офлайн курси, вебінари, відеоуроки, інтерактивні платформи для самонавчання та інші засоби.

На цьому етапі важливо створити якісні навчальні матеріали, які будуть легкими для сприйняття та зрозуміння для цільової аудиторії. Вони повинні бути адаптовані до особливостей та потреб групи «третього віку».

Перед запуском проекту важливо провести тестування навчальних матеріалів та методів навчання. Відгуки та рекомендації учасників тестування допоможуть вдосконалити проект та виправити можливі недоліки.

Запуск проекту повинен супроводжуватися ретельним моніторингом та оцінкою результатів. Важливо визначити, наскільки успішно проходить навчання, і, в разі необхідності, внести корективи у програму.

Успіх проекту для підвищення цифрової грамотності людей третього віку може вимагати його подальшого розвитку та розширення. Це може включати в себе створення нових курсів, залучення додаткових ресурсів та партнерів, а також поширення програми на більшу кількість місць.

Важливо враховувати, що підвищення цифрової грамотності людей третього віку є важливим завданням, яке може покращити їхню якість життя та забезпечити доступ до сучасних можливостей. Створюючи спеціалізовані онлайн ІТ-школи, ми робимо навчання та саморозвиток доступними для всіх, незалежно від їхнього віку.

Методологія управління цим проектом є важливою складовою його успіху і допомагає забезпечити якісне та доступне навчання для людей старшого віку в галузі інформаційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Бабаєв В.М. Управління проектами : навчальний посібник для студентів спеціальності «Управління проектами». Харків : ХНУМГ, 2006. 244 с.
2. Галушка В. Теоретико-методичні засади управління проектами. Підприємництво, господарство і право. 2020. №7. С. 430-434.
3. Мандражи, О. А. Управління освітніми проектами. Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Педагогіка. 2018. 4 (7). URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal/article/view/12>. (дата звернення: 20.09.2023).
4. Рач В.А. Формування якості продукту освітніх проектів. *Управління проектами та розвиток виробництва*: Зб.наук.пр. Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2003. № 3(7). С.55-60.
5. Романюк Т., Павліха Н. Методологія управління проектом «Надання туристично–рекреаційних послуг в умовах війни». *Наукова інтеграція в умовах глобальних викликів*: збірник тез доповідей IV Міжнародної мультидисциплінарної науково-практичної конференції (Луцьк, 20 червня 2023 р.). / За заг. ред. Павліхи Н. В. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. С. 141-144.
6. Pavlikha N., Vilous O. Methodological aspects of project management in the creative industry. *Наукова інтеграція в умовах глобальних викликів*: збірник тез доповідей IV Міжнародної мультидисциплінарної науково-практичної конференції (Луцьк, 20 червня 2023 р.). / За заг. ред. Павліхи Н. В. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. С. 84-87.
7. Павліха Н., Тихончук В. Теоретико-методологічні аспекти управління проектами в освітній сфері у часи змін та викликів. *Трансформація моделі соціально-економічного розвитку в умовах відновлення України та інтеграції з ЄС* : збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (Луцьк, 15 травня 2023 р.). / За заг. ред. Павліхи Н. В. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. С. 162-166.
8. Павліха Н. В. Ключові принципи управління проектами в непередбачуваному світі. *Трансформація моделі соціально-економічного розвитку в умовах відновлення України та інтеграції з ЄС* : збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (Луцьк, 15 травня 2023 р.). / За заг. ред. Павліхи Н. В. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. С. 142-146.

UDC 338.2:330.3:001.895

Romaniuk Bohdan

Researcher, Laboratory of Projects and Initiatives
Lesya Ukrainka Volyn National University
Lutsk, Ukraine

ECONOMIC ASPECTS OF INNOVATION IMPLEMENTATION FOR ACHIEVING SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

Sustainable development in Ukraine in the current context is impossible without the implementation of innovative solutions that enhance productivity and ensure competitiveness in global markets. However, Ukraine's scientific and technical innovation ecosystem faces numerous challenges. Systemic underfunding, the legacy of the Soviet era, and weak integration with global innovation chains reduce Ukraine's potential to develop new technologies and products. Simultaneously, in the context of war, economic recovery demands the adoption of modern approaches to sustainable development, with an emphasis on innovation.

Successful examples from transition economies show that innovations play a crucial role in achieving sustainable development goals. Countries such as Poland and the Czech Republic have invested significant resources in innovation infrastructure, research, and development, creating sustainable technologies in energy, ecology, and social sectors. This has allowed them not only to increase domestic productivity but also to become significant players in international markets.

Globally, there are numerous examples of effective innovation use to achieve sustainable development goals. Notable among them are countries like Denmark, which leads in renewable energy use, green economy innovations, and energy efficiency. Denmark implements the *Green Transition* strategy, which includes significant investments in renewable energy sources, particularly wind farms. This has enabled Denmark to

reduce CO2 emissions and achieve substantial sustainable development results without losing economic competitiveness.

Germany's *Energiewende* program is one of the most well-known global initiatives aimed at transitioning to renewable energy sources. It involves significantly reducing dependency on hydrocarbons while increasing the share of solar and wind energy. Additionally, Germany actively invests in energy-efficient technologies, achieving high standards in sustainable development [1].

Finland has implemented the *Circular Economy Strategy*, based on principles of circular economy aimed at reducing waste and maximizing resource use. This has not only significantly reduced the industrial impact on the environment but also created new jobs and stimulated economic growth in the recycling and waste management sectors [2].

Ukraine has begun actively implementing innovations for sustainable development, but this process faces certain challenges due to current economic and political conditions.

Several laws have been passed in Ukraine that promote innovation development. In particular, the 2016 Law on Scientific and Technical Activities envisions the creation of the National Council for Science and Technology Development and the National Research Fund, which are expected to stimulate scientific activities and innovation development [3]. However, these reforms still require full implementation.

For innovation development, Ukraine receives significant support from international organizations. Notably, the World Bank has launched a five-year project worth \$200 million to support reforms in higher education and research, aimed at stimulating scientific and technical progress and innovation activities in the country [2].

Currently, Ukraine already has functioning technoparks, such as *Unit.City* in Kyiv, which serves as a major platform for technology startups. Other initiatives focus on developing ecological technologies and creating conditions for the “green” economy. However, there is still a need for increased funding and overcoming bureaucratic barriers to stimulate innovation activity [1].

At the same time, despite Ukraine's strong scientific and technical potential, institutional and financial support for innovations faces challenges. Low levels of science funding, weak integration between

universities and research institutes, as well as complex bureaucratic barriers, slow down innovation development. Meanwhile, the war has intensified the need for rapid technology implementation to ensure energy independence and economic recovery [3].

The full-scale Russian invasion of Ukraine in 2022 drastically changed the country's priorities in economic and innovation development. A significant portion of resources has been redirected towards military and humanitarian needs, limiting investment opportunities in research projects and technology implementation.

The war has caused great damage to critical infrastructure, including energy facilities, transportation networks, and research institutions. This limits the ability of many innovative enterprises and technoparks to function properly [2].

The mass emigration of scientists and IT specialists abroad has led to a loss of qualified workforce in innovative sectors. This slows down the processes of technology implementation and complicates the national economic recovery. However, Ukrainian diaspora groups and international partners can become a source of support and cooperation in the post-war period.

Despite the devastating impact of the war, Ukrainian enterprises and research institutions are adapting to the new conditions. For instance, innovations in the military sector, logistics, and energy are being implemented. The development of drones and energy-independent systems has become a priority area for research and investment. These innovations have the potential to form the basis for sustainable development during the post-war reconstruction of the country [5].

To accelerate innovation development, it is necessary to:

1. Create innovation hubs and foster cooperation between the state and international organizations to establish technoparks and startup incubators focused on ecological technologies [4].

2. Strengthen the legislative framework and introduce stimulating mechanisms to attract private capital to innovation projects, particularly in the field of “green” energy and infrastructure.

3. Support small and medium-sized businesses by providing financing and access to new markets, as they can drive innovation implementation [6].

4. Integrate military innovations into the civilian economy. Innovations developed during the war can be adapted for civilian purposes after the conflict ends, particularly in the fields of energy, logistics, and security.

5. Collaborate with the diaspora and international partners, involving Ukrainian specialists abroad to create innovation hubs and exchange technologies, which will be a crucial factor for economic recovery.

Implementing innovations is a key factor for Ukraine's sustainable economic development, especially during post-war recovery. Focusing efforts on creating a favorable innovation environment, attracting international investors, and supporting local businesses will allow significant progress in achieving sustainable development goals. Further research can focus on analyzing the effectiveness of implemented innovations and developing new strategies to enhance Ukraine's international integration into the global innovation ecosystem.

References

1. United Nations Economic Commission for Europe. (2024). *Progress on the Innovation for Sustainable Development Review of Ukraine*. Retrieved from <https://unece.org/eci/documents/2024/06/informal-documents/progress-innovation-sustainable-development-review-ukraine>

2. United Nations Development Programme. (2024). *Innovative Investments for the Economic Recovery of Ukraine*. Retrieved from <https://www.undp.org>

3. Center for Strategic and International Studies. (2024). *Ukraine's Science, Technology, and Innovation Ecosystem: An Engine of Economic Growth*. Retrieved from <https://www.csis.org>

4. Pavlikha, N. V., Tsymbaliuk, I. O., Korneliuk, O. A., & Petryshyna, Y. V. (2022). *Innovative Forms of Euroregional Cooperation: Conceptual Foundations and Mechanisms of Activation* [Text] (Monograph). Lutsk: Lesya Ukrainka Volyn National University.

5. Tsymbaliuk, I. O. (2023). *Investment Support for Sustainable Development* [Text] (Study Guide). Lutsk: Vezha-Druk.

6. Pavlikha, N. V., Tsymbaliuk, I. O., Khomyuk, N. L., Voichuk, M. V., Savchuk, A. Y., Kolomechuk, V. V., & Tsymbaliuk, S. M. (2022). *Security of Sustainable Development of Regions and Territorial Communities of Ukraine Based on Inclusive Growth* [Text] (Monograph). Lutsk: Vezha-Druk.

Наукове електронне видання на CD-ROM

**UKRAINE INNOVATE:
СУЧАСНІ МОДЕЛІ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ**

**Збірник тез доповідей
V МІЖНАРОДНОЇ МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
в рамках Програми «TOGETHER UNITED:
науковці проти війни»**

За заг. ред. Павліхи Н. В.
Упорядкування: І. О. Цимбалюк

Один електронний оптичний диск (CD-ROM). Об'єм даних 3,56 Мб. Тираж 300 прим.
Зам. 150. Видавець і виготовлювач – Вежа-Друк,
м. Луцьк, вул. Шопена, 12, тел. 066 936 25 49.
E-mail: vezhaprint@gmail.com
Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України

ISBN 978-966-940-513-5

9 789669 405135 >